

NUORI · SUOMI · V

NUORI SUOMI

NUORI SUOMI

PÄIVÄLEHDEN JOULUALBUMI

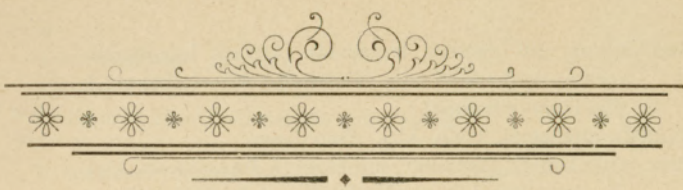
V

1895

HELSINGISSÄ
PÄIVÄLEHDEN TOIMITUKSEN KUSTANNUKSELLA
PÄIVÄLEHDEN KIRJAPAINOSSA
1895

Sisällys.

Kirjoituksia ja niihin kuuluvia kuvia:

	Sivu.
Kauas ja korkealle, kirjoittanut <i>Juhani Aho</i> . — Kuvannut <i>V. Blomstedt</i>	1
Nuor' Roland, runo, kirj. <i>Yrjö Veijola</i> . — Alkukuvan piirtänyt <i>Louis Sparre</i>	4
Mikä on onni, kuvaus, kirj. <i>Minna Canth</i>	8
Sikem ja Sion, runo, kirj. <i>Reinhold Roine</i>	27
Referendum, kirj. <i>K. J. Ståhlberg</i>	33
Tuiskusäällä, runo, kirj. <i>Eino Leino</i>	44
Rukkaset, kuvaus Puolan Liettuasta, kirj. <i>Maila Talvio</i> . — Kolme <i>Alb. Gebhardin</i> piirtämää kuvaa	50
Sinne jäit —! runo, kirj. <i>Ilmari Virtala</i>	63
Ylioppilastutkinto. Onko sen halventaminen hyödyllinen oppikoulujen nuorisolle? kirj. <i>Lucina Hagman</i>	65
Odottaissa, runo, kirj. <i>Juhani Kattelus</i>	76
Ihmeellinen lähde, kirj. <i>Alkio</i> . — Kuvat <i>Alb. Gebhardin</i> piirtämät	78
Tien varrella, runo, kirj. <i>Kaarlo Forsgren</i>	87
Kuvain kumartaja, lastu, kirj. <i>Juhani Aho</i> . — Kuvat <i>Alb. Gebhardin</i> tekemät	89
Imatra, runo, kirj. <i>Vilppu Kaukonen</i>	105

	Sivu.
Kun Kallun piti opetella lentämään, kuvaus lapsimaailmasta, kirj. <i>Karl Aug. Tavaststjerna</i> . — Kuvat <i>A. Federleyn</i> piirtämät	109
Kesäisiä mielialoja, runo, kirj. <i>Eino Leino</i>	116
Eräs afrikalainen „fantasiia“, muistelmia Massauasta, kirj. <i>K. M. Levander</i> . — Viidellä valokuvan mukaan tehdyllä kuvalla	118
Kiinalaisia runoja, Hans Emil Larssonin ruotsinnoksesta suom. <i>Yrjö Veijola</i>	131
Erämaan asutus, historiallinen novelli. Kirj. <i>Santeri Ingman</i> . — Kuvat piirtänyt <i>Louis Sparre</i>	135
Kyntäjältä, neljä runomurenetta, kirj. <i>Lauri Soini</i>	153
Vanhapoika kertoo, kirj. <i>V. Jelm</i> . — Kuvat piirtänyt <i>Pekka Halonen</i>	156
Lemminkäinen ja karjanpaimen, runo, kirj. <i>Yrjö Veijola</i> . Kuvittanut <i>A. Federley</i>	164
Häntä vaivasi leini, humoreski, kirj. <i>Jakke Honka</i> . — Kuvat <i>A. Federleyn</i>	168
Köyhä poika, runo, kirj. <i>J. H. Erkko</i>	174
Hovin mamseli, kuvaus, kirj. <i>Tekla Hultin</i> . — Kuvat piirtänyt <i>Alb. Gebhard</i>	181
Liettualaisia lauluja, suomentanut <i>Maija Talvio</i> . — Vignetti <i>Alb. Gebhardin</i> piirtämä	196
Naapurit, kirj. <i>Kauppi-Heikki</i> . — Kaksi <i>V. Blomstedtin</i> kuvaa	201
Päivälehdessä tilausilmoitus.	208

Kansikuvan on tehnyt *Väinö Blomstedt*.

Erikseen painettuja kuvia:

- P. Halonen: „Neiet niemiä nenissä“.
- A. Edelfelt: Tohtori Roux'n muotokuva.
- V. Blomstedt: Erämaan järvi.
- E. Vikström: Kaiho.
- M. Enckell: Fantasia.
- A. Gebhard: Orpo.

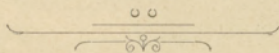

- Anna Sahlsten: Leipähuoli.
K. V. Järnefelt: Neulamäeltä
L. Sparre: Henri Marteau'n muotokuva.
V. Wallgren: Consolation.
P. Halonen: Syysmaisema.
Beda Stjerschantz: Aforismi.
A. Sahlsten: Akkoja.
V. Wallgren: Bretonne.
M. Enckell: Melancolia.
V. Blomstedt: Pariisilaisia luonnekuvia.

Kansilehti sekä eri lehdillä olevat kuvat ovat painetut
F. Tilgmannin tehtaassa, joka myös on valmistanut muitten
kuvain kliseet.

Muun painotyön on suorittanut *Päivälehdin kirjapaino*.

PEKKA HALONEN.
»NEIET NIEMIEN
NENISSÄ».

Kaukana ja korkealla.

Syvälle sisämaahan pistävän meren lahdelman pohjukassa minä synnyin, siellä lapsuuteni uiskentelin, ja iloitsin elämästäni tuuheiden rantalehtojen suojassa, tuulien tyynessä, — kuunnellen kaislikon kahinaa ja pienten laineiden loiskinaa.

Rannan raidat humisivat pääni päällä, kun pehmoisen mättään kyljessä emoni siipien alla öitäni vietin. Myrsky välistä rai-vosi, salamoit taivas ja jyrähtelivät synkät pilvet, mutta ihmettelyn mielihyvystä minä sille piupertelin, pelkoa tuntematta.

Salmen suuhun, jossa aavempi ulappa aukeni, tämä onnellinen maailmani ulottui; mutta sinne ei emo meitä milloinkaan ohjannut. Kun uuvuimme, odotti hän meitä ja nosti siipiensä päälle selkäänsä ja maihin sousti, pakoon haukkoja ja metsästäjän vaativaa silmää.

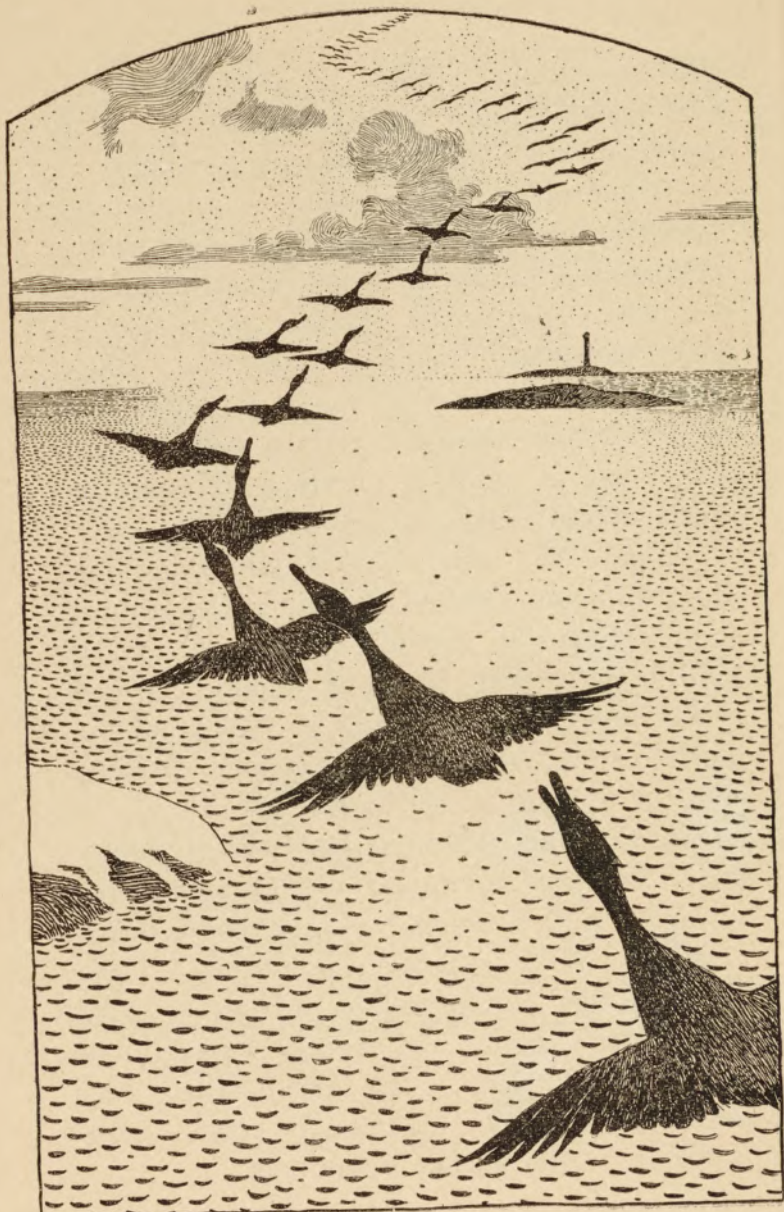
Mutta katosi minulta emo, ja veljet ja sisaret ennen minua lentoon joutuena vierivät pois, ja jouduin minä heitä etsiessäni salmen suusta suurelle ulapalle. Aamu oli kirkas ja myötäinen oli tuuli. Häämöitti edessäni korkea, kaukainen maa ja sinne minä pyrkimään. Uin ja uin, mutta eistynyt ei matkani. Vaan silloin nosti minua sisäinen voima, siipeni minäkin levitin, — ne kantoivat, ilma vihelsi korvissani ja ennenkun ymmärsinkään, olin minä siellä, minne halusin. Mutta se oli kivinen, karu kallio, ja heitti minut iso laine sen rannalle, jossa yöni kyyhötin kylmän kiven kyljessä, — ja minua pelotti ja paleli.

Vaan huomenna oli meri tyven ja ilma lämmin ja kallio sileä ja hieno ja nurmipenger sen vieressä vihreä. Taivas oli korkea ja suuri, ja meren vesi kirkas ja viileä. Riemu täytti rintani pitkän aallon minua keinuttaessa, pelko oli poissa, ja saarelta saarelle minä uiskentelin ja kalliolta kalliolle, jyrk-

kien kiviseinien sivutse ja nenitse niemien, joita veden käynti hellällä kädellä hyväili ja vaahtoon vaan omiksi iloikseen hyrskähti.

Unohtuivat entiset iloni, haihtuivat äskeiset suruni, ja ilmassa näin minä suuria valkosiipisiä lintuja ja veden pinnalla suurempia, jotka pyyhkivät ohitseni ja taivaan sieneen katosivat. Voimani kasvoivat, siipeni sakeni, ja minäkin voin lentää minne mieleni veti. Tapasin tuttavvia, yhdyin veljiini, sisariini sain, ja suurissa parvissa vietimme me iloisia aikoja maan ja meren vaiheilla.

Vaan yhä meremmäksi mielemme piti, ulos isoimpien aaltojen otteluun. Uskalsimme sinne, viimeisille kareille, joita aalto ärjyvä kierteli, ja vihasta valkeana kiehui. Takaisin työnsi meidät raskas tuuli ja vaahtopalloina heitti meidät meri pois portiltaan. Alakuloisina ja voimattomina kantauduimme me takaisin vanhaan valkamaamme lahden pohjukkaan. Sanoivat muutamat, että tänne jäämme, turha on pyrkiä sinne, mistä ei maata kuulla eikä ole missä siipeänsä lepuuttaa. Mutta lahti oli nyt niin mutainen ja matala ja tukehduttavan ahdas, ja vetelä niitty uhkui väristytävää usvaa eikä aurinkokaan enää lämmittänyt niinkuin ennen, ja kaisla oli kelastunut, lehdet puista pudonneet.

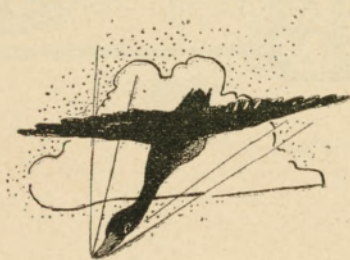

Ja kuin yhteisestä sopimuksesta me hypähdimme siivillemme, kaikki tämän kesäiset nuoret, eräänä kuulakkana syksyisenä aamuna, kun aurinko juuri nousi, — kohosimme suoraan korkeuteen, niin ylös, että maa oli kuin matalamäittäinen niitty, mutta meri avara kuin taivas ja taivas itse rajaton ja ääretön. Emmekä tietä kysyneet, emmekä maasta merkkiä ottaneet, vaan ojensimme suoraan suvisia maailmoita kohti, jonne halumme meitä veti.

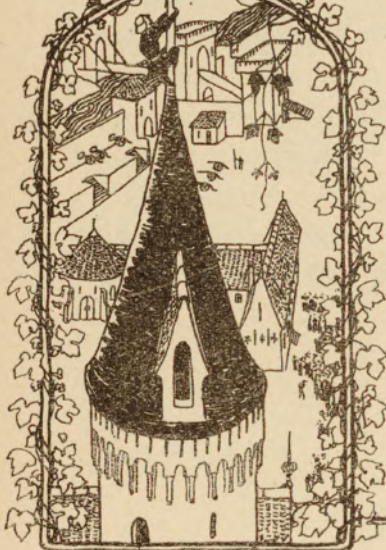
Ja sinne me nyt kiidämme, kuulemme vaan omien siipiemme havinan, ja ovat viittanamme päivällä auringon kultainen kimmellys ulapan laineilla ja yöllä tähdet ja hopeainen kuu. Sinne kiidämme etelän ihanteisiin maihin, emmekä tiedä, milloin takaisin tulemme. Sillä me olemme nuoria, jotka emme taaksemme katso, meissä on oma voima, joka meitä kantaa ja meidän on matkamme määrä — kaukana ja korkealla!

Juhani Eskola.

Donner Roland

Ballaadi

1
Ja linnan herra hän astui
Luo kansansa pelvokkaan
Hänen silmänsä iskivät tulta.
Hän luumana sai sanomaan:
"Taas tyhjää värjytte konnat,
"Taas laikoja uskotten."
"Ja keskellä kirkasta päivää,
"Tavoin kämmille sokeiden!"

2.

"Te pelkääte viiriä tornin/,,
 "Mi myrskyssä vonkuilee/,,
 "Se on muka huutaja hornan/,,
 "Se kuoloa ennusteleel/,,
 "Sen vuoksi te pelkääte raukat/,,
 "Niin korkeella kun se on/,,
 "Käsiñ ett'ette koskea saata/,,
 "Sen mustahan runkohon!,,

3.

"Muka onnettuuden on enne/,,
 "Kun vinkuvi viiri tuo!,,
 "Saa paljon peljätä raukka/,,
 "Ken moiselle uskoa suo!,,
 "Taas viim' yönä ulvoi viiri/,,
 "Siks' ootte te kalpeat!,,
 "Voi raukkoja! Moiset taijat/,,
 "Mä murskoan kaameat!,,

4.

"Hei kuulkaa! Löytyykö miestä/,,

"Ken nousevi tornihin,,

"Ja suistavi maahan viirin?,,

"Nimen saapi se sankarin!,,

Mut kansa se kalpeena miettii!

"Tuo viiri on turmion!,,

"Ken noussut on huipulle tornin/,,

"Pahan voimasta suistunut on!

5.

Mut joukosta astui Roland/

Mies nuori ja voimakas/

Sen silmistä hehkui into:

"Sä herra ja ruhtinas!,,

"Mä tahdon tornihin nousta,,

"Ja ruhjoa viirin tuon/

"Jos kansani syömmestä sillä,,

"Pois pelkojen peikot luon!,,

6.

"Mit' ompi yks' ihmishenki?.,
 "On uhri se arvoiton!.,
 "Kun vaativi kansan onni!.,
 "Mies valmis on kuolohon!.,
 "Jos jyrkältä huipulta tornin!.,
 "Alas maahan mä syöksynkin!.,
 "En kallion särmihin kuole!.,
 "Vaan aatteeni untuvihin!.,

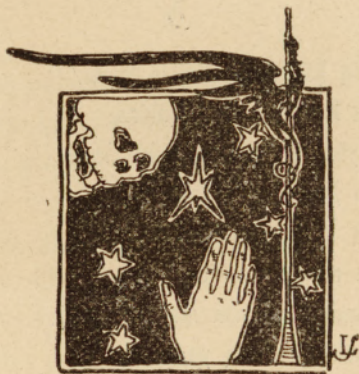
7.

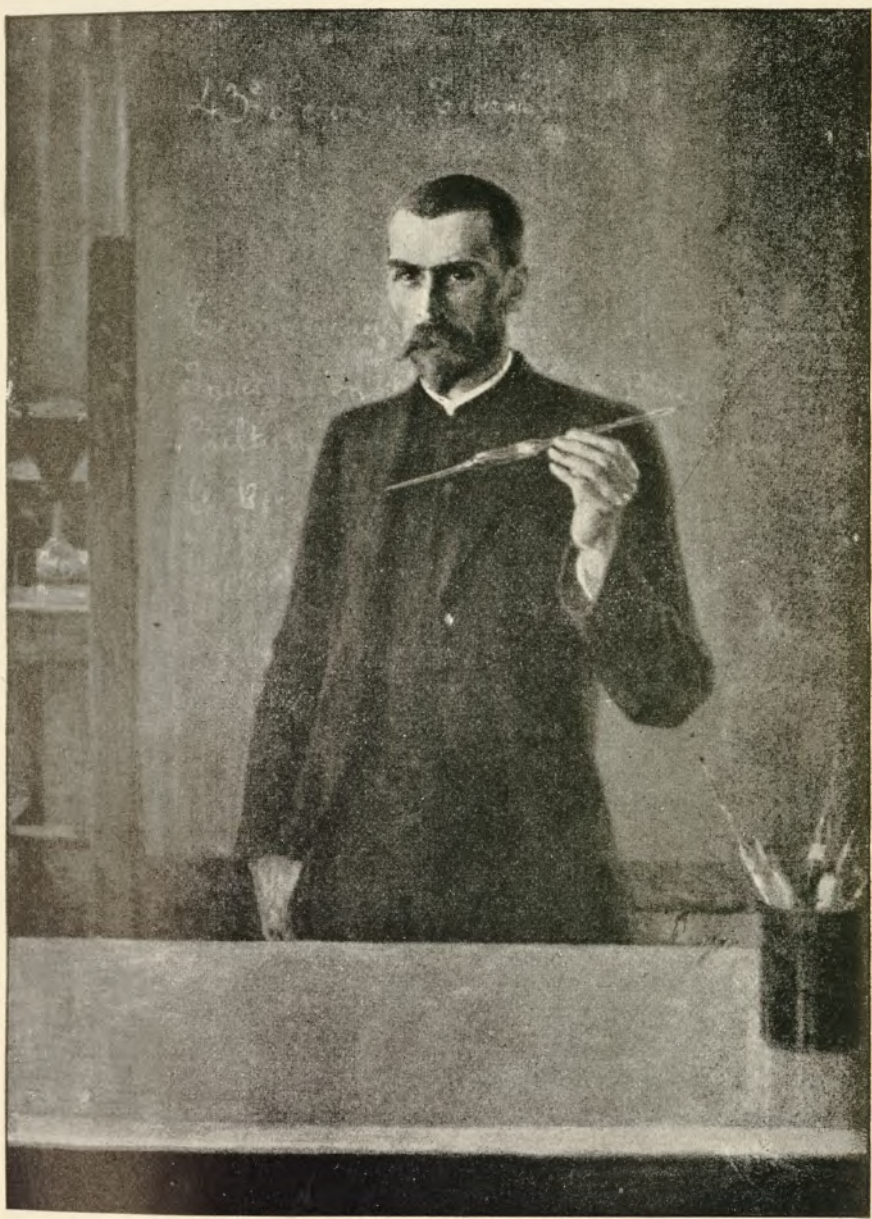
Hän kärppänä tornihin kiipee/
 Ja kun harjalle heilahtaa/
 Myös ruhtinas kalpeeksi lentää
 Ja kansa se kiljahtaa!
 On tarttunut viirihin Roland
 Ja riemuten taittanut sen.
 Hänen kaiseensa maahan entää/
 Väen mustahan parvehen.

Hän viiriä viuhtoo/ kasein
Juo kirkkahan maiseman/
Hän kuulevi kansansa huudot
Vapauttahan riemuitsevan/
Ja on kuin rinnassa raikuis
Kevätlauluja lintusten.
Nuor' Roland hän onnesta pyöriyy
Alas tornista syöksähtäen.

Yrjö Yrjölä.

ALBERT EDELFEIT.
TOHTORI ROUX'N
MUOTOKUVA.

MISSÄ ONNI?

Siitä lienee jo noin parikymmentä vuotta, kun asiat minua eräänä talvena vaativat matkustamaan Tampereelle. Sinne ei vielä siihen aikaan ollut rautatietä, vaan täytyi ajaa hevoskyydillä, joka entinen kulutapa muuten olikin paljon hauskeempaa ja runollisempaa.

Mutta hitaasti se kävi. Nuoskeata lunta oli viimeisen sateen jälkeen vielä kosolta maantiellä, se tarttui paakkuina reen jalaksiin ja raskautti kulun. Hiljalleen löntysti hevonen eteenpäin vanhan kievarikonin tottuneella tavalla, kyytimies istui rauhallisena ja huolettomana kuskipenkillä, näkyi, ettei hän ensi kertaa ollut herroja kyydissä. Minulla oli hyvää aikaa miettiä kaikenlaista siellä reenperässä, nahkaisten sisässä.

Muistelin ketä tuttaviani minulla mahdollisesti saattoi olla Tampereella, ja juohtuikin mieleeni eräs nuori tyttö, Hilma Reinius, joka noin kymmenkunta vuotta

sitten oli joutunut sinne naimisiin eräälle rikkaalle tehtailijalle, nimeltä Grålund. Tunsin hänet vallan hyvin niiltä ajoilta, kuin hän oleskeli Tuusniemen pappilassa, rouvan apulaisena taloudessa ja lasten hoitajattarena.

Kuinka minun silloin kävi sääli tuota tyttö raukkaa, sillä hänellä ei suinkaan ollut helpot päivät pappilassa ollessaan, yöt kun sai valvoa lasten kanssa ja päivillä alituisesti olla varpaillaan emäntänsä käskyjä täyttämässä. Hän sai ottaa kiinni kaikkeen, milloin hänet pantiin keittämään, milloin paistamaan, milloin leipomaan, huoneita siivoomaan, tai vaatteita silittämään. Ja sillä välin riitti käsitöitä loppumattomiin, pappilan kymmenen lasta kun kulutti paljon vaatetta. Hilma raukka oli mielestäni kuin orja; hänellä suorastaan ei vuorokauden kahdestakymmenestä neljästä tunnista ollut yhtä ainoata, jota olisi voinut ehdottomasti omakseen sanoa.

Sen lisäksi hänellä oli niin pieni palkka, ettei se tahtonut kunnolleen vaatteiksi riittää. Aina hänen täytyi kääntää penninsä moneen kertaan, ennenkuin uskalsi sen kädestään laskea, mieltä ja tuumia, mikä huokeinta, kannattiko ostaa, vai täytyisikö koettaa vielä ilman tulla toimeen.

Mutta, kumma kyllä, jotenkin virkeänä hän pysyi yhtä kaikki ja hyvä toivo hänellä oli tulevaisuudesta. Kun olo kävi liian tukalaksi tai työtaakka ylen painavaksi ja kun hänen täytyi kävellä rikkonaisissa kengissä, eikä varat myöntäneet ostamaan uusia vielä pitkiin aikoihin, lohdutteli hän aina itseään tulevien, parempien päivien odotuksella.

— Mutt' antaahan olla, jahka minä tästä saan rikkaan sulhasen, niin kyllä muuttuu elämä toisenlaiseksi, oli hänellä tapana sanoa.

— Koska se teidän rikas sulhasenne tulee sitten? kysyin häneltä kerran, kun hän taaskin suurella varmuudella oli siitä puhunut.

— En tiedä, milloin tulee, hän vastasi, mutta tulla hänen täytyy. Minä en rupea koko ikääni köyhyyttä kärsimään, siitä alan jo saada ihan kylläkseeni. Ja muulla tavalla taas en rikkaaksi pääse, varakas sulhanen on ainoa neuvo.

— Ottaisitteko kenen hyvänsä, kun hän vaan on rikas?

— Ottaisin. Vaikka hän olisi musta kuin muriaani ja tyhmä kuin saapas, niin ottaisin sittenkin.

— Mutta ajatelkaas, jos ette voisi häntä lainkaan rakastaa?

— Rakkaudesta minä viisi veisaan. Ei köyhän auta semmoisia turhuuksia ottaa lukuun. Kun hän vaan auttaa minua paremmille päiville, niin olen hänelle niin kiitollinen, että se jo kyllä käy rakkaudesta.

Nuoren tytön suussa tuo puhe kuului kovin luonnottomalle; mutta se vaan todisti tavallaan sekin, kuinka kovaa koulua hän oli käynyt. Nuhteet, joita ensi hetkessä ajattelin tuoda esiin, kuolivat huulilleni, tunsin niin suurta sääliä häntä kohtaan.

— Luuletteko sitten, että onni on ainoastaan rikkaudessa? kysyin vaan hyvin sävyisästi.

— Missä se olisi, ellei siinä, hän vastasi. Hyvänen aika, kun ihminen saa, mitä ikänä haluaa, saa nukkua yönsä rauhassa, tehdä työtä sen verran kun tahtoo, ja asettaa elämänsä kaikin puolin mieleisekseen, mitä häneltä sitten enää puuttuisi? En suinkaan ymmärrä.

Minä hymyilin,

— No, ja minkähänlaiseksi te asettaisitte elämänne, jos rikkaaksi tulisitte?

— Niin, minäkö?

Hänen silmänsä vilkastuivat.

— Voi, voi! Ensiksikin minä joka aamu nukkuisin tuonne kahdeksaan. Ja sitten minä aina tilaisin uudet kengät, ennenkuin entiset ehtisivät rikkikään mennä, jatkoi hän nauraen.

— No, senkö verran —

— Odottakaapas nyt, eihän se ollut kuin alkua. Minä laittaisin itselleni yltäkyllin kaikkia vaatteita, leninkiä kaikenmoisia, parhaimmista kankaista, revonahka-turkin silkipäälyyksellä, sitten tohvelipaltoita ja jaquetteja syksyä ja kevättä varten, sadenuttuja ja kepeitä kesää varten — hattuja, jos jonkinlaisia —

— Jopa, jopa —! Entä sitten vielä?

— Huoneet laittaisin ihmeen komeiksi, plyysipäälliset huonekaluihin, brysselimatot lattiaan —

— Riittää, riittää, minä nauroin. Kyllä jo arvaan muut seikat.

Mutta Hilma ei malttanut vielä lopettaa.

— Tallissa olisi aina hevonen minun varaltani, että saisin ajella, milloin vaan päähäni pistäisi ja joka vuosi minä matkustelisin ulkomailla.

Tähän tapaan sitä jatkui, mielikuviutus lensi ja innostus kasvoi. Hän lämpeni lämpenemistään, posket hehkuivat, silmät säihkyivät ja suu oli onnellisessa hymyssä. Jos kaikki tämä hyvyys olisi jo ollut hänen käsissään, ei hän siitä varmaankaan olisi voinut enemmän nauttia.

Pari vuotta lienee kulunut tästä meidän keskustelustamme, kun pappilan vanhempia lapsia lähetettiin Savonlinnaan kouluun ja Hilma sai mennä mukaan

talouden hoitajaksi. Olin oikein mielissäni, sillä otaksuin varmasti, että hän nyt yhtäkaikki tulisi helpommille päiville. Mutta sitä en voinut arvata, että tämä sattuma veisi häntä suurta elämän käännettä kohti.

Niin kumminkin tapahtui. Tuskin oli kuukautta kulunut, ennenkuin Savonlinnasta tuli äkkiarvaamaton uutinen: Hilma Reinius on kihloissa erään rikkaan kauppiaan kanssa Tampereelta.

Sillä kertaa eivät viestit kertoneet sen enempää.

— Onkohan tuo kauppias „musta kuin muriaani ja tyhmä kuin saapas“, mietin minä itsekseni. Ainakin hän mahtaa olla vanha ja ruma, sillä harvoinpa ne nuoret ovat rikkaiksi ehtineet.

Mutta ei! Pian saatiin tietää, että hän päinvastoin oli keski-ikäinen, pulska mies, nimeltä Grälund, toimelias ja virkeä, Tampereen etevimpiä miehiä. Hän oli käynyt tervehtimässä sukulaisiaan Savonlinnassa, tutustunut Hilmaan, joka asui niiden kanssa samassa talossa, rakastunut ja kosinut. Häät vietettäisiin Savonlinnassa kiireemmän takeen, eikä Hilma tulisi enää Tuusniemellä käymäänkään.

Sitten kerrottiin vielä, kuinka paljon sulhanen oli antanut hänelle lahjoja, kultakellon ja rannerenkaat, monet leninkikankaat ja — revonnahkaturkin.

Minua hytkähytti. Muistui heti mieleeni Hilman entiset tuulen tuvat. Nythän ne jo alkoivat toteutua kaikki.

Häitten jälkeen Hilma katosi näköpiiristämme. Tampere oli siksi kaukana, ettemme hänestä enää mitään kuulleet, eikä hän liioin kirjoittanut tuttavilleen Tuusniemellä.

No, tuota en juuri ihmetellyt. Hän tietysti tahtoi unhottaa orjuutensa ajat ja välttää sen vuoksi kaikkea, mikä niistä muistutti.

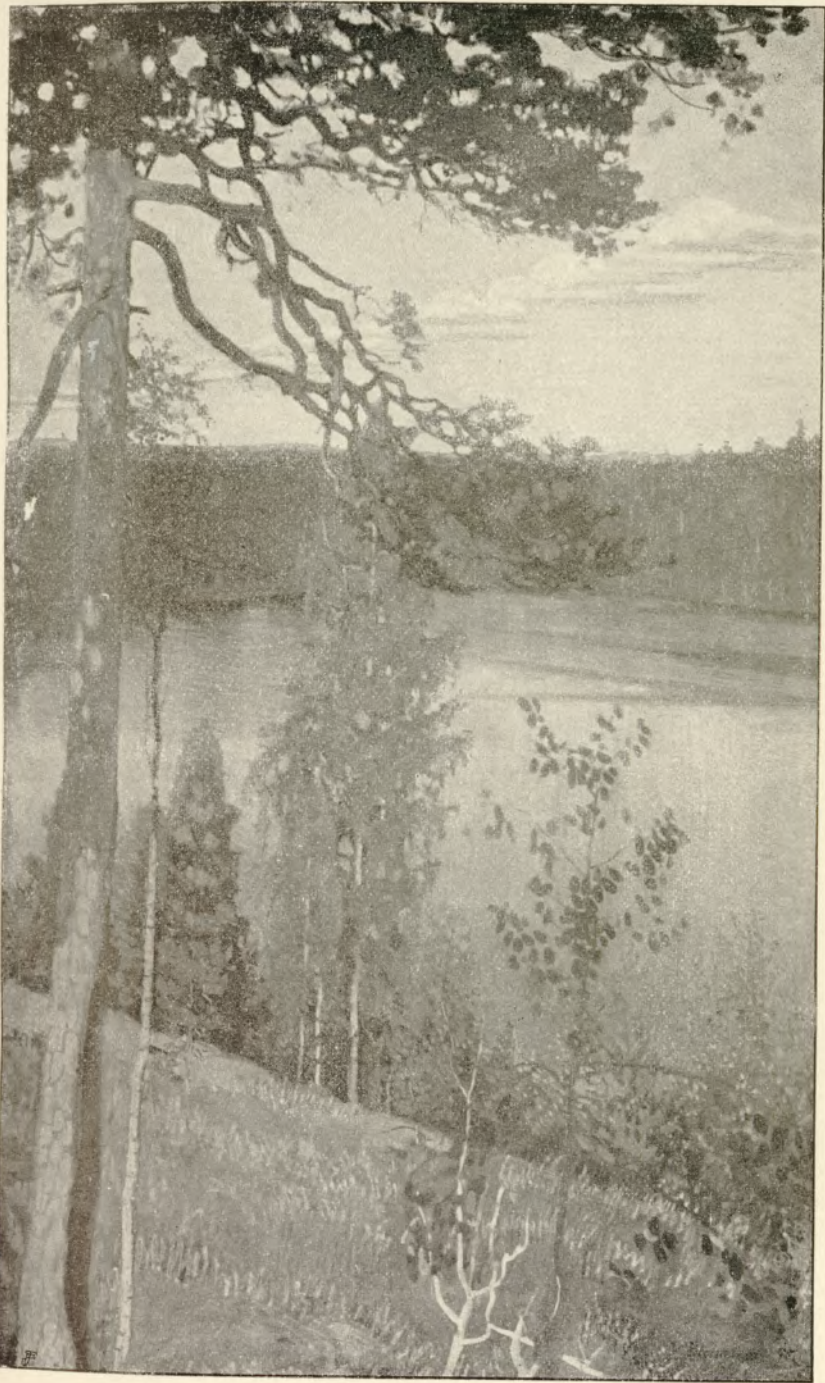
Muutamia vuosia kului. Hilma alkoi unehtua mielestäni pois. Kerran olin vaan sattumalta kuullut, että hänen miehensä oli perustanut villankehruu tehtaahan Tampereella, mutta Hilmasta itsestään ei silloinkaan tiedetty mainita niin mitään. En ollut häntä senvuoksi moneen aikaan ajatellutkaan, ennenkuin nyt vasta, kun olin matkalla hänen kotikaupunkiinsa.

Päätin kuin päätinkin käydä häntä tervehtimässä ja olin sängen utelias näkemään, minkälaiseksi tuo pappilan entinen lastenhoitaja oli muodostunut rikkaassa naimisessaan. Minkälaiseksi oli hän laittanut kotinsa, mitenkä ylipäänsä asettanut elämänsä? Kuvailin, että hän oli seuraelämän keskuksena Tampereella, kulki kenties kestästä kestiin, huvista huviin, otti vastaan vieraita, laittoi komeita päivällisiä ja illanviettoja luonaan, sanalla sanoen, nautti kaikenmoisia iloja sitä runsaammin nyt, kun nuoruudessaan oli saanut niistä tyyten kieltäytyä.

Tampereelle saavuttuani oli minulla niin paljon toimia, etten ensi päivänä enkä vielä seuraavanakaan joutunut menemään Hilman luokse. Mutta hänen asuntonsa jo tiesin, olin ajanut siitä pari kertaa ohitsekin ja tarkastellut tuota pitkää riviä ikkunoita, joissa kaikissa oli muodikkaat, kauniit uutimet, veistokuvia ja vihreitä, korkeita kasvia. Hienolta näytti kaikki uloskinpäin, sisässä varmaan oli yhä komeampaa.

— Kuinkahan onnellinen hän nyt mahtaa olla, ajattelin itsekseni ja halusin mitä pikemmin päästä häntä katsomaan.

Kolmas päivä oli keskiviikko, muistan sen vieläkin vallan hyvin. Olin jo edeltä puolen vapaa asioistani, panin parhaimman puvun päälleni ja laittauhin aijotulle visiitilleni. Läksin jalan, kun kadulla

VÄINÖ BLOMSTEDT.
ERÄMAAN
JÄRVI.

ei sattunut olemaan yhtään ajuria. Yöllä oli suojanut, liukkailla kaduilla yritin monet kerrat menemään nurin. Onnellisesti kumminkin saavuin viimein perille ja käännyn portista sisään.

Hyvän vaikutuksen heti jo pihakin minuun teki. Kaikki rakennukset olivat mainiossa kunnossa, leveät, tasaiset tiet risteilivät pihassa joka haaralle ja lumi oli niin puhdasta, että silmiä huikasi. Kookkaan verannan seinät olivat ikkunoita täynnä, niitä kaunisti somille poimukkeille asetetut valkoiset verhot, pulskat ovet ja portaat näyttivät minusta ikäänkuin kutsuvan luokseen ja lausuvan tervetultua.

Soitin etehisen kelloa. Näppärä, sievästi puettu palvelusneiti avasi minulle oven.

— Onko rouva kotona? kysyin.

Hän katsoi minuun kummastellen, silmät suurina ja pyöreinä.

— Kyllä, hän vastasi verkalleen, loi minuun vieläkin epävarman katseen ja pujahti johonkin sivuhuoneeseen.

— Huomasipas, etten ollut Tampereen rouvia, ajattelin siinä päällysvaatteita riisuissani. Nyt hän varmaankin siellä kertoo, että vallan outo, matkustavainen nainen seisoo etehisessä. Hilma tietysti ihmettelee, kuka minä mahdan olla. Saa nähdä, josko tuntee. Olisikohan pitänyt lähettää visiittikorttini samalla — tai ilmoittaa tytölle nimeni? Mitä vielä! Antaa Hilman olla utelias.

Heitin syrjäsilmyksen etehisen seinällä olevaan peiliin, silitin pikkuisen hiuksiani ja astuin avonaisesta ovesta saliin. Siellä ei ollut ketään. Katsoin heti huonekalujen päällyksiä. Aivan oikein! Silkkiplyyssiähän ne olivat.

Ovet olivat auki vasempaan ja sieltäpäin kuului toisesta tai kolmannesta huoneesta keveitä askeleita. En voinut olla hymyilemättä, kun ajattelin, miten Hilma hämmästyisi minun nähdessään.

Askeleet lähenivät ja kynnykselle ilmestyi — ei, se ei ollutkaan Hilma, joku muu, ikävän näköinen, keski-ikäinen, minulle vallan outo nainen.

Minä en enää hymyillyt, vaan loin tulijaan kysyvän katseen.

— Anteeksi, mutta rouva Grälund haluaisi tietää, kuka rouva on.

Minä ojensin hänelle visiittikorttini ja hän katosi samaa tietä kuin oli tullutkin.

Katselin taaskin ympärilleni.

Kuinka täällä oli hiljaista ja kuollutta! Eikö heillä ollut yhtään lasta? Mitä varten nämä suuret, autiot huoneet —?

Pitemmälle en päässyt ihmettelemisessäni, kun äskeinen turilas palasi ja sanoi rouvan pyytävän minua tulemaan luokseen. Hän ei uskaltanut kylmyyden tähden lähteä huoneestaan.

— Onko rouva Grälund sairas? minä kysyin.

— Eipä juuri niin sairaskaan, hän vastasi pitkäveteisesti, mutta hän ei siedä kylmää.

Mitä kummaa! Olivathan nämä tavallisen lämpimät huoneet — miksi ei hän sitten näissä tarennut olla?

Kuljimme monen huoneen läpi ja pysähdyimme viimein suljetun oven eteen.

Turilas tarttui lukkoon, mutta ennenkuin hän avasi oven, käänsi hän vielä päätään ja kiinnitti harmaat silmänsä minuun.

— Ettehän vaan liene kylmä?

— En toki olekaan. Siellähän on suoja ulkona ja minulla oli turkki päällä.

Hän avasi oven ja laski minut sisään.

Ikkunat olivat peitettyt ja huone niin pimeä, etten alussa eroittanut niin mitään. Mutta perimmästä nurkasta kuului heikko ääni, ja kun teroitin silmäni sinne päin, oivalsin minä vähitellen chaiselongin tapaisen esineen, jossa joku näytti olevan pitkällään saarlien ja vilttien alla. Laiha käsi ojentui minua kohti ja nyt huomasin jo kalpeat, kuihtuneet kasvotkin tyynyllä.

Menin lähemmäksi ja tartuin hänen käteensä.

— Tervetultua, hän kuiskasi ja puhkesi samassa itkemään.

— Hilma raukka, kuinka teidän laitanne on? Mikä teitä vaivaa? Hän, tuolla, sanoi, ettette olisi sairas.

Hän koetti rauhoittua, mutta hetken aikaa kesti, ennenkuin hän nyyhkytyksiltään sai puhutuksi. Sitten hän alkoi.

— Niin, eiväthän ne kukaan usko minun sairautani. Sanovat minun vaan luulettelevan. Ja lääkäritkin väittävät, ettei se ole muuta kuin hermostumista ja heikkoutta. Mutta lääkärit eivät ymmärrä, ne eivät ole koko aikana ymmärtäneet.

— Joko tätä on kestänyt kauvankin?

— Voi, johan sitä on kestänyt! Melkein koko naimisissa oloaikani. Se alkoi heti — muutamien kuukausien perästä.

— Eikä ole tullut ensinkään paremmaksi?

— Ei paremmaksi — pahemmaksi vaan.

Hetken hiljaisuus vallitsi. Hän makasi nyt tyyneenä, silmät alas luotuina. Kasvot ilmaisivat väsymystä ja välinpitämättömyyttä.

— Jospa minä olen vaan rasitukseksi?

— Ei, istukaa nyt sentään vähän aikaa. Ellette ikävysty?

— En suinkaan.

Mutta keskustelu ei tahtonut sujua. Hän ei nähtävästi jaksanut välittää muusta kuin omasta sairaudesta, koska ei edes kysynyt mitään entisistä tuttavistaan Tuusniemellä. En tosin ollut minäkään heitä tavannut moneen aikaan, mutta olisin kuitenkin tiennyt kertoa hänelle yhtä toista heidän elämän vaiheistaan.

Ajatukseni kiintyivät hänen sairauteensa. Eiköhän siinä tosiaan ollut paljon luuletteluakin? Ja tämä pimeys, tämä kuumuus, huoneen umpinainen ilma, tuo hautautuminen saarlien ja vilttien alle — eikö se kaikki häntä juuri heikontanut? Uskalsin vähän viitata sinne päin. Mutta sitä minun ei olisi pitänyt tehdä, sillä hän kohta harmistui niin että lensi vallan punaiseksi.

— Niin se on aina, terveet ihmiset eivät käsitä, mitä sairas sietää tai ei siedä. Mutta luuletteko, että tässä makaisin, jos suinkin voisin liikkua ja olla ylhäällä?

— Saattaa niin olla, vastasin minä vallan hämilläni, itse tietysti sen parhaiten voitte päättää.

— Olen sen niin monta kertaa kokenut, jatkoi hän rauhallisemmin. Kun vaan pikkuisenkin yritän täältä nousta, niin heti minä kylmetyn ja tulen kiipeäksi. Silmäni taas ovat niin heikot, etteivät ne siedä valoa ensinkään.

— Niin, tällä tavoin sinä juuri teet itsesi noin araksi, ajattelin minä itsekseeni, mutta olin nyt siksi viisas, etten siitä hänelle mitään virkkanut.

Keskustelu taukosi taaskin. Meillä ei ollut mitään sanottavaa toisillemme. Hilma tuntui minusta niin vieraalle, ei hänessä ollut enää jälkeäkään entisestä avomielisestä, reippaasta pappilan rouvan apulaisesta. Hän makasi nyt vallan hiljaa, katseli eteensä, vastapäätä olevaan seinään, eikä näyttänyt paljon välittävän minun läsnäolostani. Se mielenliike, joka tullessani hänet hetkeksi valtasi, oli mennyt ohi, ja hän vaipui nyt syvään apatiaan. Tämähkö lienee ollut hänen tavallinen mielentilansa?

Oloni alkoi tuntua tukalalta. Halusin päästä pois vapaaseen, raittiiseen ilmaan. Mutta kävikö minun nyt jo lähteminen? Jospa hän loukkaantuisi, kun tuskin olin vielä neljännes tuntia ollut hänen luonaan.

— Ehkä on parasta, että lähden ja heitän teidät rauhaan? Olette ehkä jo väsynyt?

— Niin, enhän minä tosiaan jaksa pitempää aikaa yhtä mittaa seurustella, hän vastasi heikolla äänellä.

Mitäs muuta, minä nousin ja sanoin jäähyväiset.

— Odottakaa vähän.

Hän soitti ja äskeinen oppaani tuli saapuville.

— Menkää saattamaan rouvaa.

Ja niin me sitten taas vaelsimme yhdessä samojen huoneiden läpi tuon ikävännäköisen naisen kanssa. Mutta minä en enää soimannut häntä turilaaksi mielessäni, enkä ihmetellyt hänen kasvojensa happamuutta.

Vedin helpoittavan henkäyksen, kun taaskin olin ulkona.

— En tosiaan jaksa seurustella! Nuo sanat vieläkin kaikuiivat korvissani, ja kun sitten ajattelin meidän „seurustelua“ täytyi minun hymähtää itsekseni.

Pysähdyin hetkeksi portaille, silmäilin vielä keran tuota komeutta ja yltäkylläisyyttä ympärilläni.

Hilma parka! Mitä iloa hänellä nyt oli tuosta kaikesta? Eiköhän hän kaipauksella muistellut entisiä köyhyyden aikoja, jolloin hän raatoi yötä päivää ja käveli rikkinäisissä kengissä, mutta siihen sijaan uhkui terveyttä, voimaa, iloista uskallusta ja hyvää toivoa tulevaisuudesta?

Niin tuskallisen vaikutuksen teki tämä käyntini Hilman luona minuun, etten sitä hevillä unhottanut. Vuosia sen jälkeen kiertyivät ajatukseni tuon tuostakin takaisin häneen ja minä näin hänet yhä uudelleen edessäni, semmoisena kuin hän siellä komean kotinsa viimeisessä komerossa makasi, surkeana, elottomana, kiihtuneena, sammuvana.

Muutamia vuosia oli kulunut, kun luin sanomalehdissä, että tehtailija Grålund oli tehnyt loistavan konkurssin. Varoja viisisataa tuhatta, velkoja lähes yhdeksänsataa.

Olin vallan ihmeissäni. Semmoistako se varallisuus olikin? Vai oliko hän viime aikoina kärsinyt suurempia vahingoita? Kuinka hyvänsä, mutta siihen päätökseen tulin, ettei ainakaan Hilma vielä silloin, kun hänen luonaan kävin, tiennyt että asiat olivat olleet huonot, sillä ei hänen ajatuksensa siinä tapauksessa olisi niin yksinomaan päässeet pyörimään vaan hänen oman sairautensa ympäri.

— Voi raukka, huokasin itsekseni, kylläpä hänen mittansa mahtaa olla täysi. Kuinka hän nyt murtuneella terveydellä ja hemmoittuneilla elämän tavoillaan kykenisi taistelemaan köyhyyttä ja puutetta vastaan? Miksi oli hänen elämänsä niin kovaa alusta loppuun!

En kuullut hänestä mitään sen enempää nytkään. Mutta parisen vuotta tämän jälkeen täytyi minun taas-

kin matkustaa Tampereelle ja silloin päätin heti ensi työkseni hakea hänet käsiini.

Niin, — jos hän vielä eli! Kenties olikin, poloinen, jo päässyt maailman vaivoista ja muuttanut ikuiseen rauhaan.

Ajoin samaan hotelliin kuin viimeksikin. Se oli aivan entisellään kaikin puolin, palvelijat olivat vaan muuttuneet. Satuini vielä pääsemään entiseen huoneeseenikin, joka yhä lisäsi hauskaa, tutunomaista vaikutusta.

Nuori naispalvelija hääri ympärilläni. Käännyin heti häneen, saadakseni tietoja Hilmasta.

— Jos rouva Grålund elää? Kyllä maar' hän elää, selitti minulle tyttö hämäläismurteellaan.

— Mitenkä he tulevat toimeen.

— Siinähän menettelee. Ei suinkaan se vallan hyvää ole, ruokavieraita hän pitää.

— Niinkö rouva? Hän on sitten tullut terveeksi?

— Eipä se kuulu terve olevan.

— Kuinkas hän sitten jaksaa pitää ruokavieraita?

— Mitäs, kun täytyy.

— Eikö miehellä ole mitään ansiota?

— Eihän se enää eläkään. Toista vuotta siitä jo on, kun hän kuoli.

— Ooho! Vai on hän kuollut!

„Ei ole tikka niin kirjava, kuin on ihmisen elämä.“ Tuo sananparsa juohtui mieleeni siinä kun suin pääläni, lähteäkseni suoraa päätä Hilman luokse.

Tyttö neuvoi minulle vielä hänen asuntonsa. Kytälässä, toisella puolen koskea se oli.

Liikutettuna seisoin minä pian hänen vaatimatoman asuntonsa edessä, vaivalla itkuani pidättäen. Viivyttelin siinä hetkisen ja koetin tyyntyä. Joku tuli

poikki pihan puusyls käsivarrella. Sehän näytti tulta, — katsoin tarkempaan.

— Hyvänen aika! Hilma?

— Tervetultua! Sepä hauskaa. Astukaa sisään, tehkää hyvin. Täältä meidän täytyy mennä kyökin kautta.

Hän vei minut pieneen kammariin, kyökin takana. Lisäsi sivumennen pari puuta hellaan ja pisti kahvipannun tulelle. Tuli sitten ja istui minua vastapäätä, pöydän toiselle puolelle.

— No niin, nyt saamme rauhassa jutella, sillä välin kuin kahvi kiehuu, hän hymyili.

— Jumalan kiitos, te näytätte vallan tyytyväiseltä, melkein iloiselta, huudahdin minä ehdottomasti häntä katsellessani.

Paljon hän oli vanhentunut, hiukset olivat harmaantuneet, kasvot ryppyiset, liikkeet vaivaloiset. Mutta mieli näytti olevan raitis, päättäen kasvojen hymyilevästä ilmeestä ja silmien iloisesta loisteesta. Ja tottuneella tavalla hän siinä hyöri askareissaan, huolimatta jalkojensa kankeudesta.

— Minä olenkin iloinen ja tyytyväinen elämään, tyytyväisempi kuin milloinkaan ennen, hän vastasi minulle. Kovaa koulua olen käynyt, mutta se on kaikki ollut hyväksi.

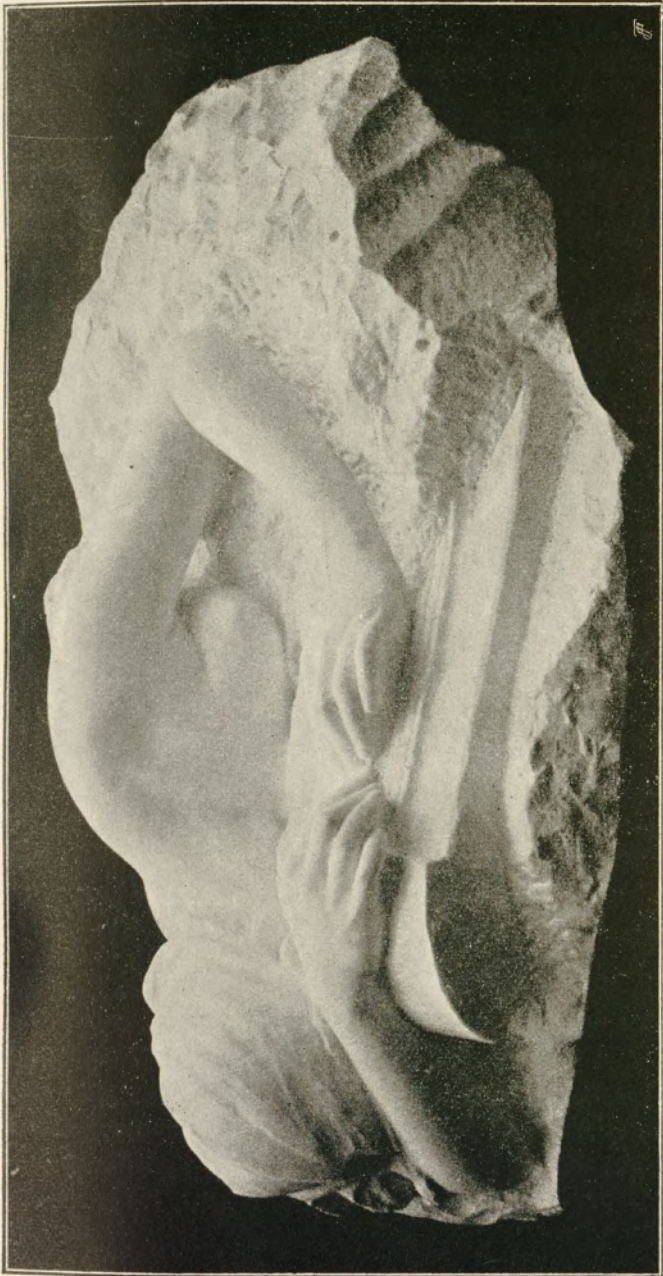
— Niin, mutta —?

Olin kuin elävä kysymysmerkki.

Hän naurahti.

— Te kummastutte? Niin, en sitä olisi itsekään uskonut ennen, että ihmisen onni niin vähän riippuu varallisuudesta ja hyvästä asemasta. Nyt saan tehdä työtä aamusta iltaan toimeentuloni puolesta eikä minua moni enää tunne entisistä tutuistani. Mutta minä en

EMIL VIKSTRÖM.
KAIHO.

sure kumpaakaan — elämäni on nyt sittenkin vallan toista.

— Mutta kuinka te jaksatte, kuinka teillä riittää voimia?

— No, enhän minä nyt joka puunnokareta itse kannan. Onhan minulla täällä tyttönen apuna, vaikka hän tällä hetkellä sattui olemaan ulkona asialla. Kyllä minä jaksan. Joka aamu käyn torilla. Ja ruuan laitan aina itse. Minullahan on kolmattakymmentä ruokavierasta. Syövät tuolla ruokasalissa kyökin toisella puolen. Sinne on eri sisäänkäytävä, mutta en voinut tuoda teitä sitä tietä, kun siellä vielä istuu muutamia päivällisen jälkeen.

— Eikö se kumminkin anna paljon huolta tällainen toimi?

— Kyllähän se antaa huolta. Ei tahdo oikein hyvin kannattaa, kun täytyy antaa melkein liian huokealla, ja muutamat sitten vielä jättävät maksamatta. Niin, kyllähän se huolta antaa. Mutta ei se mitään. Huolissa se juuri elämän paras onni piileekin. Viimeksi kun tavattiin, ei minulla ollut mitään huolia. Ja näitte, kuinka surkeassa tilassa silloin olin.

— Niin, te kun sairastitte --

— Sairastinko? Mitä pihkaa! Niin — sairastinhan minä semmoista itsekkäisyyden tautia, muuta se ei ollut. Nyt minä siihen sijaan olen todenperään kipeä. Katsokaas näitä.

Hän näytti minulle käsiään ja sormiaan, joissa nivelten kohdat olivat paksuina mukuloina.

— Kihti ne semmoiseksi on tehnyt. Ja sen minä sain sen kautta juuri, että niin ylenmääräisesti hoidin itseäni. Enhän minä siihen aikaan muuta ajatellutkaan. Sitten kun täytyi lähteä liikkeelle ja tarttua työhön,

olin niin arka etten kestänyt mitään. Ja silloin tämä tauti minuun tarttui.

Kahvipannu samassa kiehui ylitse kyökissä, hän riensi sitä hoitamaan.

— Ei se ruumiin sairaus mitään ole, hän puhui minulle sieltä hellan äärestä, kun vaan sielu on terve.

— Niin, niin, vastasin minä ja menin ovelle, voidakseni paremmin jatkaa puhetta. Mutta sitähan minä ihmettelen, että voitte olla niin raittiilla mielellä. Tietysti teidän jäseniänne on mahtanut hirveästi kolottaa, koska ovat nousseet tuommoisille möhkäreille, vai kuinka?

— Onhan niitä kolottanut ja niitä kolottaa aina vieläkin öisillä, niin etten saa unta.

— Eikö se ole kumminkin vaikeata?

— Ei ole vaikeata ensinkään, hän hymyili, tuodessaan tarjottimella kahviverstaat kamarin pöydälle. Nähkääs, se on sillä tavalla — että minulla on onnellisimmat hetkeni juuri öisin, kun näitä kolottaa, enkä saa unta.

Hän seiso i edessäni ja katseli minua vakavasti, lämmin loiste silmissä.

— Ei, oikein totta, hän jatkoi, kun huomasi epäilykseni. Niin oudolta kuin tuo kuuluneekin, mutta näitä kipeitä jäseniäni saan tavallaan kiittää sieluni terveydestä. Eihän minulla ole aikaa päivillä ajatella ijankaikkisuutta ja sulautua Jumalaan, ja nämä jos soisivat minulle rauhaa, nukkuisin varmaan kuin tukki koko yön.

— Ah, nyt minä ymmärrän, mistä teille on tullut tuo tyytyväisyys ja mielen rauha.

Hän nyökäytti päätään.

— Niin, öisillä, kun olen Jumalan läheisyydessä, silloin minä elän tosi elämää, tämä päivä-elämä, joka kuuluu maallisissa töissä ja hommissa, se ei ole kuin unen näköä, siihen ottaa osaa vaan tämä matoinen kuori minusta itsestäni — noo, ehkäpä jonkun verran sielukin, ulkonaisesti, ohimenevästi, ei sen enempää.

Minä istuin siinä äänettömänä, tunsin itseni niin mitättömän pieneksi hänen rinnallaan. Ja kuinka minua hävetti, kun vertailin pukujamme! Hänellä suorajuovainen, tumma, pumpulinen hame, ja suora, yksinkertainen nuttu samasta kankaasta, minulla kalliista villakankaasta tehdyt vaatteet, jotka olin vielä lisäksi antanut valmistaa Helsingissä, niinkuin muutkin turhamaiset rouvat siellä kotikaupungissani, saadakseni ne oikein muodikkaita. Tässä ulkonaisessa asussamme minusta jo niin selvään ilmeni, mikä eroitus meidän molempain pyrinöillä oli. Tai oikeammin, mitä elämää toinen eli ja mitä toinen.

Minä halveksin itseäni. Olisin tahtonut repiä palasiksi tuon turhamaisen pukuni, viskata kaikki sormukset, rannerenkaat ja muut helut nurkkaan, ja heittäytyä tuon ryppyisen, yksinkertaisen, ennen aikojaan vanhentuneen naisen jalkojen juureen ja rukoilla häntä opettamaan minuakin kulkemaan sitä tietä, jota hän itse kulki.

Mutta tunsin samalla vaistomaisesti, ettei sinne toisen avulla päästä, itsekunkin täytyy astua oman kehityksensä polkua.

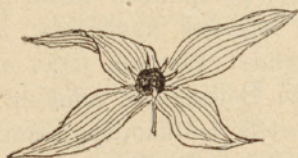
Nostin silmäni maasta ja katsoin häneen.

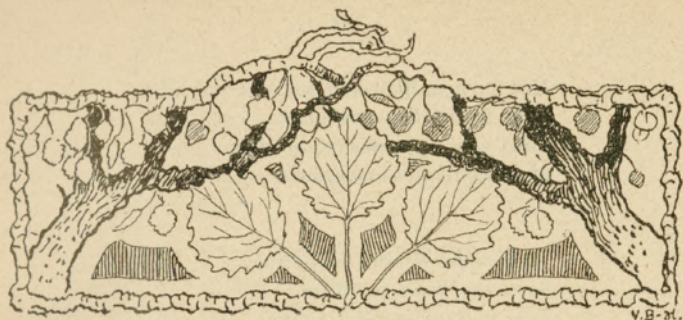
— Kuinka te mahdatte olla onnellinen, lausuin minä hiljaa.

— Niin, vastasi hän, ja ajatelkaas, kuinka paljon kovaa minun täytyi kokea, ennenkuin tämän onnen

löysin. Lieneekö Jumalalla yhtä vaikea työ muidenkin ihmisten kanssa, vai olinko minä kaikkein itsepintaisin?

Minna Cantu

Sikem ja Sion.

Näin Jeesus Samarian vaimollen:

*„Ei Sikem paremmin kuin Sionkaan
Sua lähelle vie Isää taivaitten,
Mut mieli tosi, henki harras yksin
Saa Luojan sekä luodun lähetyksin,
Jos missä rukoillaan.“*

*

*Vait, korvahan pauhu outo saa
Kuin poistuvan ukkosen;
Veri hyytyen suonihin seisauttaa,
Sitä kammoten kuuntelen.*

*Idät, lännet, pohjaset ääntä tuo,
Joka tuskaa, itkua soi;
Näin valtava yksin on murheen vuo,
Kun maailmat vaikeroi.*

*Maan altako pauhu kaamea on,
Vai päältäkö pilvivyön?
Mikä murheen kuilu loppumaton
Näin mustan kätkevi yön?*

*Mut varjoja illan kun katselin
Tätä kuunnellen pauhinaa,
Näkö synkeä himmein piirtehin
Mun silmiin haamoittaa:*

*Päin pilviä lieskat loimuavat,
Savu sankkana tuprulee;
Läpi valkean aavehet kalpeat
Kätens ristityt oikaisee.*

*Kas, mestauskirvehet leimahtaa,
Ja kalskuvi kahlehet;
Sotakenttiä ruumihit verhoaa
Kuni sirppihin kaatunehet.*

*Miks toiset valkea kuolettaa,
Miks toisia kirees lyö,
Miks veikko veikkoa vainoaa,
Miks richuvi murhatyö?*

*Sodan, melskehen miksi yltyvän nään
Sodan tuiman ja vimmatun?
Miks rakkaudelle ei vuoroa jää,
Miks käydään taisteluhun?*

*„On Sikemiss' oikea temppeli vain!“ —
„Ei, Sioniss' yksistään.“ —
Näin huutavi joukot vastakkain
Viha kuohuvi mielessään. —*

*Oi, Sikem, Sion rairoten näin
Kuin hurjina kamppailee:
„On oikea yksin täälläpäin,
Nuo väärähän harhailee.*

Näin huutavi templien haltiat
 Kuin myrkkyyä purskuen,
 Pyhän rauhaa, lohtua kaipaavat
 Verisortajiks villiten.

Siks tyrmän kuiluhun kuihtuvain
 Soi huolekas huokaus,
 Siks itku kuolohon kulkevain,
 Siks orpojen vaikerrus.

Toki Jaakopin kaivolla muinoisin
 Sana kultainen annettiin,
 Tuo tallattu sitten on jalkoihin,
 Niin joutunut unhoksiin.

Elon pauhussa hukkui maahan tuo,
 Olis helposti löytynyt;
 Moni kulkeva silmänsä siihen luo,
 Ei poimia ymmärtänyt.

*

Mä janosin, en löytää voinut vettä.
 Mun huulten poltteen sammuttaa ken vois?
 Mä ikävöiden etsin viihdykettä,
 Mut aina eksyin poluiltani pois.

Vaan lähde kumpui hiekkakankahalla,
 Sen silmää huomannut ei yksikään;
 Sen löysin aivan luotain turpeen alla,
 Miks suotta kauempaa mä etsinkään.

Sen partahia jalkoinensa polki,
 Jos kaivotielle kautta kulki ken.
 Ei noussut nurmi, ylennyt ei olki
 Sen maahan tallatuille laiteillen.

Oi kaivo Jaakopin, oot vihdoin tässä,
 Sun tunnen nyt, jos kohta myöhäänkin,
 Sä, jonka mä kuin muutkin elämässä
 Niin usein ylpeänä sivuutin

On tuossa pirstaleina ruukku tiellä,
 Min tänne jätti vaimo, kertomaan
 Kun riensi onnestansa, jota vielä
 Ei gynnärtänyt ottaa mukanaan.

Sun tunnen; tuolla taivon rantamalla
 Näen Israelin voiman raunion,
 Tuon kansan, joka lähteen partahalla
 Ei juoda tiennyt, nääntyi janohon.

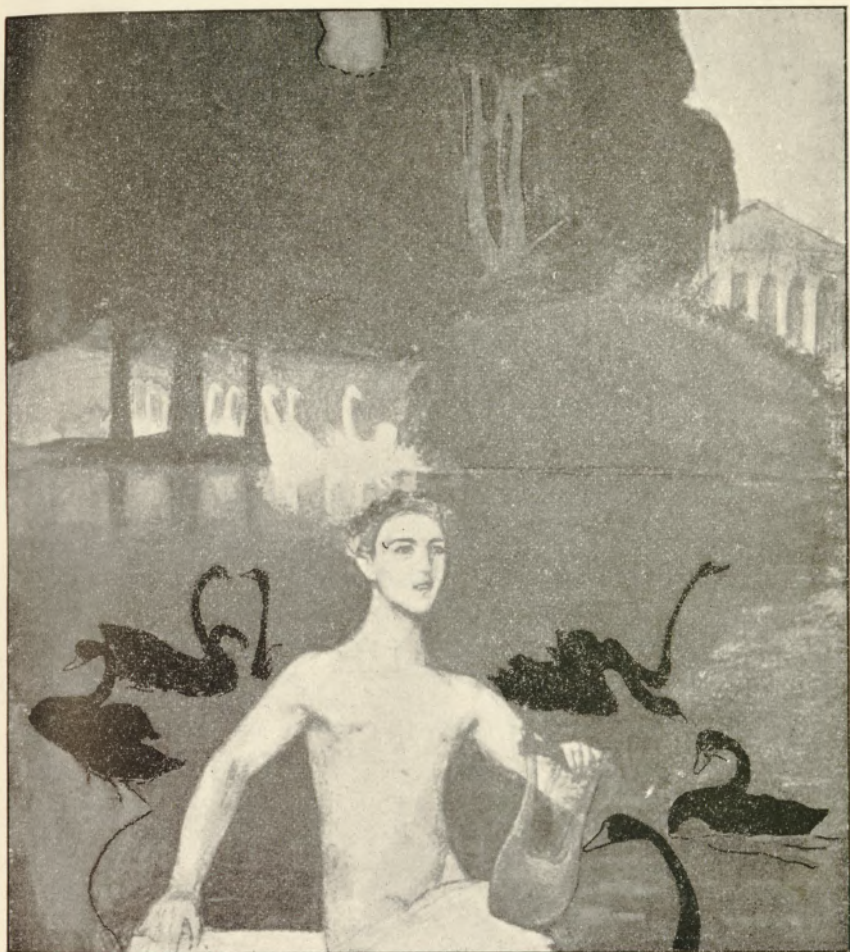
Sun tunnen; vaikka peitettynä multaan,
 Näin pulput entistäsi puhtaammin.
 Ei koske ruoste eikä tahra kultaan:
 On totuus totta poljettunakin.

*

Näin Jeesus Samarian vaimollen:
 „Ei Sikem paremmin kuin Sionkaan
 Sua lähelle vie Isää taivaitten,
 Mut mieli tosi, henki harras yksin
 Saa Luojan sekä luodun lähetyksin,
 Jos missä rukoillaan.“

Reinhold Roine.

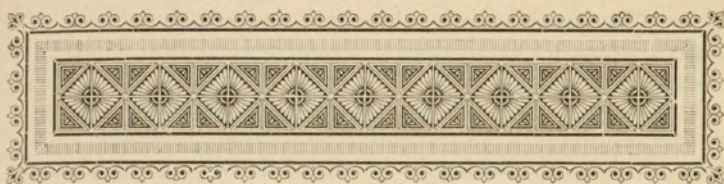

MAGNUS ENCKELL.

FANTASIA.

REFERENDUM.

Eduskuntalaitos, yhteisten asiain päättäminen edustajien kautta, on voitollisesti levinnyt yli sivistyneen maailman. Kunnan ahtaassa piirissä kuntalaiset tosin vielä itse kokoutuvat asioitansa tuumimaan ja päättämään, mutta jo siinäkin on eduskuntalaitos alaa voittanut, meidänkin kaupungeissa on valtuusto melkein kokonaan syrjäyttänyt raastuvankokoukset. Ja valtioasiain välitöntä käyttelyä tuskin enää tavataankaan; kaikkialla, paitsi kuudessa Sweitsin pikkukantoonissa, on edustajia kansan puolesta valtiolaivaa ohjailemassa.

Mutta kehitys on jo alkanut pyrkiä pelkän eduskuntalaitoksen ohi, luoda uutta täydellisempää muotoa kansantahdon ilmaisemiselle. Tämän kehityksen etupäässä on Sweitsin kansa, sillä sen toimeenpanema on *referendum*.

Referendum ei tahdo syrjäyttää eduskuntalaitosta, vaan sitä täydentää.

On kyllä innokkaasti vaadittu perinpohjaistakin uudistusta, koko eduskunnan hävittämistä. Ja erityiset asianhaarat vaikuttivat, että tämä vaatimus esiytyessään herätti melkoista huomiota ja kannatusta.

Ranskassa oli kaikkien vapaamielisten pyrintönä ollut yleinen äänioikeus. Mutta kun saatiin yleisellä äänioikeudella valittu eduskunta, niin sepä käsittikin tehtäväkseen tuon yleisen äänioikeuden lakkauttamisen, riisti miljoonilta kansalaisilta äänivallan ja saattoi sen kautta koko eduskuntalaitoksen jyrkästi kansanvaltaisten epäsuosioon.

Silloin kölniläinen sosialistikirjailija *Rittinghausen* v. 1850 julkaisi Ranskassa kirjan, jossa hän saarnasi välitöntä kansanlainsäädäntöä, selitti, että on järjetöntä panna musta valkeata edustamaan, yksityiset edustamaan yleisiä etuja. Ei mikään eduskunta voi käyttää kansan valtaa *kansan* hyödyksi. Jos mieli saada rappeutuneet valtio-olot parannetuiksi on koko eduskuntalaitos lakkautettava ja kansan otettava lainsäädäntö omiin käsiinsä. Se käy päinsä varsin helposti ja yksinkertaisesti, vakuutti herra Rittinghausen. Kun joku määrä kansalaisia vaatii uutta lakia jostakin asiasta, niin hallitus jättää asian kansan ratkaistavaksi. Mitään valmista ehdotusta ei tarvita. Määrättyinä päivänä kokoutuu kansa osastoihin, kussakin noin 1,000 kansalaista, ja niissä tuumitaan ja äänestetään ensin asian pääperiaatteesta, sitten yksityisseikoista. Äänestyksen tulokset ilmoitetaan osastoista kunnan esimiehelle, tämä kokoo kunnassa annetut äänet, piirikunnan esimies sitten piirissä annetut ja vihdoinkin hallitus kaikki koko maassa annetut äänet. Tämän suurenmoisen yhteensovituksen kautta syntyy kuin syntyykin laki mistä asiasta tahansa.

Oppiansa keksijä levitti ja puolusti vuosikymmenien kuluessa; mutta kummempikin on, että ehdotus otettiin vakavalta kannalta keskusteltavaksi ja sai koko joukon kannattajiakin.

Ja näytäänpä yhä vieläkin arveltavan, että tuolla tuumalla on vetoa kansaan. Vielä viime Vapunpäivänä perustettiin Pariisissa uusi sosialistinen yhdistys „*Ligue pour la révision par le peuple*“, joka aikoo työskennellä välittömän kansanlainsäädännön toimeen saamiseksi. Se kehottaa kansaa ensiksikin osastoissa keskustellen ja äänestäen itse laatimaan uuden perus-

tuslain; siihenkään ei eduskuntaa tarvita. Mutta perin kuvaavasti yhdistys, joka tämän kaiken aikoo matkaansaattaa, ei itsekään voi tulla toimeen ilman — eduskuntalaitosta. Sen sääntöjä hyväksymässä oli 65 sitä varten valittua edustajaa, sen johto on toimikunnalla, jonka jäseniä valitsee vuosittain pidettävä kongressi, jonka senkin jäsenet valitaan yhdistyksen keskuudessa eri paikkakunnilla. Siis edustusta ja yhä vaan edustusta.

Sanomattakin on selvä, ettei tuota eduskuntalaitoksen hävittämistä missään ole yritetty toteuttaa, sillä valtio, joka ei ole aivan mitättömän pieni, tarvitsee ehdottomasti eduskuntalaitosta, ellei se tahdo jättää lakien laatimista yksinvaltiaan hallituksen ja sen virkakoneiston käsiin. Eivätkä puheenalaista tuumaa sosialistitkaan yleensä ole jaksaneet sulattaa. Jo alusta alkain se herätti heidän keskuudessaan jyrkkää vastustusta, pari vuotta sitten tunnettu aikakauskirjan toimittaja *Kautsky* erityisessä kirjassa osotti sen mahdottomuutta, eikä sosialistien virallisissa ohjelmissa enään vaaditakaan eduskuntalaitoksen lakkauttamista, vaan referendumia.

Referendum on se, kun eduskunnan hyväksymä laki tai päätös saatetaan välittömän kansanäänestyksen alaiseksi, äänioikeutettujen itsensä hyväksyttäväksi tai hyljättäväksi.

Siihen liittyy tavallisesti myöskin **kansan-initsiatiivi** eli se, että määrä luku kansalaisia saa vaatia lain-säädäntötoimen alulle panemista.

Muutamissa *Sweitsin* pienemmissä kantooneissa on, kuten mainittu, vieläkin voimassa alkuperäinen välitön kansanvalta, kaikissa muissa on eduskuntalaitos vähitellen tullut toimeen. Jo 1400-luvulta kerrotaan yksityisiä tapauksia, joissa vallitsevat tärkeissä asioissa vetosivat kansan ratkaisuun. Kun ranskalaiset suuren vallankumouksen jälkeen viime vuosisadan vaiheessa olivat hyökänneet maahan, niin hyväksyttiin uusi valtiomuoto kansanäänestyksellä, ja siitä lähtien on perustuslait, sekä yksityisten kantonien että koko liittovaltionkin, yleensä tuolla tapaa säädetty.

Varsinaisen referendumin lähin edelläkävijä oli se kansan-veto (kielto-oikeus), joka v. 1831 säädettiin St. Gallenissa, kun äänivaltaisten enemmistö oikeutettiin määrääjän kuluessa kumoamaan eduskunnan säätämät lait. Tämä veto kehitettiin sitten referendumiksi, *) oikeudeksi vahvistaa taikka hyljätä eduskunnan päätökset, ensin Wallis'ssa v. 1844. Sitten se, osaksi edellä kerrotun Rittinghausenin liikkeen vaikutuksesta, pantiin toimeen toisessa kantonissa toisensa jälkeen, niin että nyt on ainoassaan Freiburgissa puhdas eduskuntalaitos ilman referendumia. Koko Sveitsin perustuslakiinkin otettiin referendum v. 1874, jolloin 340,199 ääntä sitä puolusti, 198,013 oli vastaan.

Kansanäänestys on kuitenkin eri kantooneissa järjestetty monella eri tavalla. Se saattaa olla ensiksikin *pakollinen referendum*. Muutamissa kantooneissa täytyy jokainen laki voimaan tullaksensa alistaa kansanäänestyksen alaiseksi ja saada puolelleen enemmistön äänestäjistä.

Toisissa kantooneissa ja koko Sveitsin valtiossa on taas voimassa *ehdollinen (fakultatiivinen) referendum*. Niissä joutuu eduskunnan hyväksymä laki äänioikeutettujen ratkaistavaksi ainoastaan jos määrä luku heistä säädetyn ajan kuluessa sitä vaatii, joissakin kantooneissa myöskin jos hallitus tai eduskunta sen tarpeelliseksi näkee. Laki tulee siis voimaan jos se kansanäänestyksessä saa enemmistön taikka jos määrääjän annetaan kuluä umpeen äänestystä vaatimatta.

Vihdoin on joissakin kantooneissa ainoastaan *finanssireferendum*, jonka alaisiksi joutuvat vain valtiomeno ja tai uusia veroja koskevat eduskunnan päätökset.

Koko Sveitsiä koskevat lait ja yleiset päätökset ovat annettavat kansan hyväksyttäviksi taikka hyljät-

---

*) Referendum-nimen puheena oleva kansanäänestys sai siitä menettelystä, jota ennen Sveitsin liittopäivillä noudatettiin, kun eri kantoonien edustajat, joll'ei heillä jostakin asiasta ennakolta ollut valtionsa ohjetta, eivät saaneet päättää sitä lopullisesti, vaan ainoastaan ilmoittaakseen kantoonillensa ja sen määräystä hankkiaksensa. Tuo nimitys ei varsinaisesti käsitä perustuslakien säätämistä koskevia kansanäänestyksiä.

täviksi, jos 8 kantoonia taikka 30,000 äänioikeutettua kansalaista sitä vaatii. Ainoastaan perustuslakisäännökset ovat ehdottomasti kansan hyväksyttävät. Niistä äänestettäessä lasketaan äänet sekä koko maassa yhteensä että joka kantoonissa erikseen ja perustuslain muutoksen toimeentulemistä varten vaaditaan, että sekä kaikkien äänien enemmistö että useimmat kantoonit ovat sen puolella. Sitä vastoin tavalliset lait ratkaistaan vain äänien enemmistöllä, kantooneista lukua pitämättä.

Jos taas 50,000 äänioikeutettua ryhtyy vaatimaan perustuslain muutosta, niin se on otettava käsiteltäväksi. Sillä v:sta 1891 alkaen on koko Sveitsin perustuslakiasioissa myöskin kansaninitsiatiivi, samaten kuin se on kaikissa kantooneissakin, ainakin tällaisissa asioissa.

Referendumissa yleensä tulee äänestyksen alaiseksi valmis ehdotus, joku eduskunnan laatima laki tai päätös; ja äänestysesityksenä on: hyväksytäänkö se vai ei? Välitön kansanäänestys ei siis pyri eduskuntalaitosta poistamaan, vaan edellyttää päinvastoin eduskuntaa, jonka tehtäväksi melkein kaikkialla on pidätetty itse lain valmistaminen ja sepittäminen. Niinikään initsiatiivikin tavallisesti vain oikeuttaa vaatimaan lainsäädäntötoimeen ryhtymistä, mutta jättää lakitekstin laatimisen eduskunnan toimeksi.

Kansanäänestys on Sveitsissä päässyt voimaan vasta ankaran vastustuksen jälkeen, mutta vähitellen se on taivuttanut enimmät vastustajatkin puolelleen; ja erittäinkin ehdollinen referendum on alkanut saavuttaa yhä enemmän suosiota. Ilmeistä onkin, että pakollinen referendum menee liikoihin, kun se väsyttää äänioikeutettuja kaikkien, vähemmän tärkeittenkin lakien hyväksymisellä.

Muutamissa niistä kantooneista, joissa referendum ei ole pakollinen, on sitä käytetty jokseenkin harvoin, toisissa useammin. Mutta yleensä on osanotto äänestyksiin pysynyt varsin vilkkaana, eikä mitään väsymystä ole voitu huomata. — Koko valtiota koskevia lakeja säädettiin vuosina 1874–91 noin 130 ja ainoastaan 18 niistä joutui kansanäänestyksen alaiseksi,

jonka ohessa äänestettiin myöskin 8:sta perustuslain muutoksesta.

Osoitteeksi minkälaisia asioita sveitsiläiset siten yleisellä kansanäänestyksellä ovat ratkaisseet, mainittakoon, että esim. $^{15}/_5$ 1887 hyväksyttiin rajoittava viinalaki 267,122 äänellä 138,496 ääntä vastaan, (äänioikeutettuja oli kaikkiaan 649,494); $^{26}/_{10}$ 1890 otettiin työväen sairas- ja tapaturmavakuutus perustuslakiin (äänet olivat 283,228: 92,200); $^{18}/_{10}$ 1891 hyväksyttiin tullitariffi (220,004: 158,934); $^{6}/_{12}$ 1891 hyljättiin ehdotus Sveitsin keskusradan valtiolle ostamisesta (289,406: 130,729); $^{20}/_8$ 1893 hyväksyttiin perustuslainkielto, ettei saa teurastaa eläimiä niitä edeltäpäin tainnuttamatta (190,957: 126,989); ja aivan äskettäin on hyljätty ehdotus, että tulitikkujen valmistus otettaisiin valtion monopooliksi, yksinoikeudeksi.

Referendumin *vaikutus* on ollut odottamaton sekä puollustajille että vastustajille. Referendumin ovat radikaalit saaneet toimeen, vanhoillisten vetäessä vastaköyttä, koska se muka tuottaisi täydellisen mullistuksen yhteiskuntaoloissa. Mutta kansa onkin äänestäessään monesti ollut maltillisempi kuin sen edustajat; se on ollut varovainen, hyljännyt ehdotuksia useammin kuin hyväksynyt ja varsinkin osottaunut erinomaisen säästäväiseksi valtiovarain käyttäjäksi.

Jos Sveitsistä siirrymme valtameren taakse, niin sielläkin huomaamme *Yhdysvaltain* yksityisissä valtioissa kansanäänestyksen pääseen huomattavaan sijaan eduskuntalaitoksen rinnalla.

Samallaista säännöllistä muotoa kuin Sveitsissä ei kansanäänestys kuitenkaan ole voinut saada, sillä oikeudet ovat useampaan kertaan päättäneet, että eduskunta, jolle valtiomuodossa on uskottu lakien säätäminen, ei voi luovuttaa tätä oikeuttansa kenellekään muulle, ei edes valitsijakunnalle itselleen. Mutta perustuslakisäännökset ovat Yhdysvalloissa kuitenkin aina äänioikeutettujen suorastaan hyväksyttävät, sittenkuin eduskunta, useinkin $^{2}/_3$ enemmistöllä, on ne päättänyt. Nyt ameriikkalaiset ovat keksineet sen keinon, että he

aina, kun tahtovat jonkun asian kansanäänestyksen alaiseksi, panevat sitä koskevat säännökset perustuslakiinsa.

Tästä syystä siellä valtioiden perustuslaeissa onkin paljon asioita, jotka muualla järjestetään tavallisessa lainsäädännössä. Niissä säädetään perinnöistä, välipuheista, virkojen järjestämisestä ja palkoista, pankeista, rautateistä, kanavista, jopa niinkin vähän perustavaa laatua olevista asioista kuin hiilien hankkimisesta eduskuntahuoneen lämmittämiseksi. Perustuslaki siten paisuu paisumistaan ja tulee sisältämään kirjavata, asiallisesti yhteenkuulumatonta kaikellaista.

Mutta tuon mutkatien kautta ameriikkalaiset koettavat saavuttaa samaa tarkoitusta kuin sveitsiläiset referendumilla. Sitäpaitsi ovat äänioikeutetut vielä monessa valtiossa pidättäneet itselleen myöskin päätösvallan valtiovarojen käyttämisestä. Niinpä v. 1874 New-Yorkin valtiossa kiellettiin valtiolainain ottaminen, jollei sitä kansanäänestyksessä hyväksytä mainittuun tarkoitukseen otettavaksi; ja samansuuntaisia rajoituksia on nykyään voimassa melkein kaikissa yhdistyneissä valtioissa.

Parissa muussakin maassa on kansanäänestyksen toimeenpano joutunut lainsäädäntötoimien alaiseksi.

Ranskan eduskunnassa teki v. 1886 Cunéo d'Ornano y. m. ehdotuksen, jonka mukaan vähintään miljoona valitsijaa voisi vaatia eduskunnan hyväksymän lain äänioikeutettujen itsensä ratkaistavaksi. Mutta asianomainen valiokunta ei ottanut ehdotusta käsiteltäväksi, koska arveli sen olevan vastoin perustuslakia; ja turhaan ehdotus uudistettiin myöskin v. 1888.

Sitä vastoin on referendum käytännön kautta pyrkinyt toteutumaan Ranskassa toisella alalla, nim. kunnallisasioissa, ja siinä muodossa, että kunnallishallitus, ennenkuin on ryhtynyt päättämään tärkeätä asiaa, on antanut sen äänestyksen alaiseksi saadaksensa selville kuntalaisten yleisen mielipiteen. V. 1888 käytti tuolaista tiedustelua eräs kunta, jossa oli ehdotettu rakennettavaksi 300,000 fr. maksava kasarmi. Ja esimerkiksi seurattiin sitten vuosina 1888 ja 1889 monessa

muussakin kunnassa, eri osissa maata, kunnes sisäasiain ministeri Constans, joka arveli boulangismin voivan käyttää tätä keinoa hyväkseen, ²³/₉ 1889 kielsi siten valitsijoihin vetoamasta.

Seuraavana vuonna tuli asia eduskunnassa esille, kun Mackau ehdotti, että kunnallisneuvosto saisi käyttää referendumia, milloin sen hyödyllisenä pitää. Mutta ehdotus hyljättiin, kun pelättiin tasavaltaisten laitosten sen kautta joutuvan vaaraan. Käytännössä moni kunnallisneuvosto sittenkin vetosi kuntalaisiin, kun joutui pulaan kalliista kunnallisyrityksestä päättäessään. Ja kun tämä estettiin, niin kansanäänestys oli jo päässyt niin vauhtiin, että sanomalehdet alkoivat panna toimeen vapaita äänestyksiä mielipiteitten selville saamiseksi.

Jollei siis referendum eikä edes neuvonantava kansanäänestys vielä ole päässytkään Ranskassa toteutumaan, niin sillä on kuitenkin paljon innokkaita puolustajia kaikkien eri puolueiden joukossa ja se näyttää yhä enemmän voittavan mieliä puolelensa. Mutta monta tasavaltalaista pelottaa Ranskassa siihen yhtymästä se seikka, että v. 1852 kansanäänestys 7,839,552 äänellä 251,501 vastaan hyväksyi tasavallan muuttamisen keisarikunnaksi.

Kansanäänestyksen vastustajat ovat vastaiseksi saaneet estetyksi sen toimeenpanon *Belgiassakin*. Referendum tuli puheeksi v. 1891 viime äänioikeusmuutosta valmisteltaessa. Hallitus esitti nimittäin, että kuningas oikeutettaisiin suorastaan kuulustelemaan äänioikeutettujen mieltä, jotta hän helpommin voisi kieltäytyä vahvistamasta eduskunnan päätöstä, jos kansanäänestys osottaisi äänioikeutettujen enemmistön olevan sitä vastaan. Ei siis ollut tarkoitus antaa äänestykselle ratkaisevaa päätösvaltaa, kuten Sveitsissä, vaan ainoastaan käyttää sitä yleisen mielipiteen selville saamiseksi. Vasemmiston puolesta olisi ehdotukseen suostuttu, kunhan vain äänivaltaisetkin olisi oikeutettu vaatimaan äänestystä. Mutta kun vanhoilliset kävivät ankarasti kokotuunaa vastustamaan, niin yritys referendumiin aikaansaamiseksi raukesi tyhjiin.

Kannattajia puheenalaiselle laitokselle kuitenkin alkaa ilmantua yhä useammalla taholla. Viime kesänä kerrottiin *Englannista*, että Salisbury ennen viimekesäisiä vaaleja puheissaan oli huomauttanut Sweitsin mallin mukaisen referendumin hyötyä. Sen avulla saataisiin parlamentin molempain huoneiden väliset riitaisuudet ratkaistuksi ja ylähuoneen arvo ylläpidetyksi. Mutta lopulliseen puolueohjelmaan ei sitten otettu referendumeja enemmän kuin muitakaan valtiollisia uudistuksia. — *Saksassa* on taas Etelä-Saksan kansanpuolue äskettäin ottanut ohjelmaansa myöskin valtiomuodon kehittämisen, tekemällä mahdolliseksi kansanäänestyksen tärkeimmistä laeista, puhumattakaan siitä kannatuksesta, joka muuten julkisuudessa on referendumin osaksi tullut.

Missä tarkoituksessa vaaditaan siis välitöntä kansanäänestystä?

Referendum on keino, jonka avulla saadaan asiat ratkaistuksi kansan mielen mukaisesti tai ainakin sille, mikä kansan mielipide niistä on.

Nykyajan eduskunnalta vaaditaan tosin toiselta puolen, että sen tulee itsenäisesti arvostella asia ja päättää se parhaan ymmärryksensä mukaan, mutta toiselta puolen myöskin, että sen tulee kuvastaa kansassa vallitsevat mielipiteet. Jota enemmän valtiossa painaan painoa viimemainitulle vaatimukselle, sitä tärkeämpi on referendum.

Eduskunnan enemmistö saattaa olla toista mieltä kuin äänioikeutetut. Kun sen vaalitavan mukaan, jota vielä melkein kaikkialla noudatetaan, voi käydä niin, että eduskunnan takana ei ole kuin hiukan päälle puolen äänestäjistä, eikä päätöksen takana taas tarvitse olla kuin hiukan päälle puolen eduskunnasta, niin saattaa lähes $\frac{3}{4}$ äänioikeutetuista olla päätöstä vastaan.

Melkein kaikissa perustuslaillisissa valtioissa onkin etsitty keinoa, jolla saavutettaisiin referendumin tarkoi-

tus. Melkein kaikkialla on nim. sallittu eduskunnan hajottaminen. Kun hallitus jossakin asiassa joutuu erimieliseksi eduskunnan kanssa, mutta arvelee kansan enemmistön olevan puolellansa, niin se panee toimeen uudet vaalit, joitten kautta äänioikeutetut ratkaisevat asian. Äskettäinhän esim. englantilaiset siten hylkäsivät home rule'n ja ylähuoneen kukistamisen.

Mutta tuo keino ei ole tarkoituksensa mukainen. Se pakottaa valitsijat kokonaan hylkäämään kenties etevän ja mieluisensa edustajan vain sentähden, että hän yhdessä asiassa on erimieltä kuin he. Jos eduskunta hajotetaan viina-asian tähden, niin ehdottomain raittiusmiesten, kieltolakia toimeen saadakseen, täytyy saada sen puolustaja valtiopäiville, vaikka toinen kenties olisi paljon kykenevämpi ja sopivampi edustamaan heitä muissa asioissa, jotka nekin nyt jäävät tuon maistamattoman huostaan. Uudet vaalit pannaan kyllä toimeen vain asian ratkaisemiseksi, mutta niissä tulee valittavaksi asiaa puollustavan miehen ja asiaa vastustavan miehen välillä, persoonapolitiikasta ei päästä yli eikä ympäri.

Mutta jos kansaan vetoaminen on järjestetty referendumin muotoon, niin voidaan suorastaan saavuttaa se, mitä tahdotaan, voidaan *ratkaista asia asiana*.

Eikä tämä keino petä silloinkaan, kun parlamentin hajottamiseen ei käy turvaaminen, kun hallitus ja eduskunnan enemmistö eivät ole vastakkain. Nykyään vastustajat ainoastaan kiihkoisilla mielenosotuksilla voivat koettaa näyttää, että heidän puolellansa se yleinen mielipide onkin. Mutta kansanäänestys osottaa numeroilla, onko niin vai ei.

Vielä paljon suuremmissa määrässä kuin miten yleinen vaalioikeus tahansa, välitön kansanäänestys herättää vilkasta valtioasiain harrastusta sekä siten kasvattaa, kehittää kansaa. — Ja vihdoin referendum on omiansa ehkäisemään oman edun houkutuksia, ehkäisemään niitä vikoja ja paheita, joita useassa maassa on eduskuntaan tarttunut ja jotka ovat saattaneet monen melkein unohtamaan, kuinka suuri edistysaskel eduskuntalaitos kuitenkin on ollut. Ei kenenkään kan-

nata lahjoa edusmiestä, jos tietää että siten ostetun päätöksen kansanäänestys saattaa pyhkäistä pois. Ja satojen tuhansien, miljoonain valitsijain ostaminen käy sentään vähän hankalaksi.

Tuollaisilla syillä referendumin puoltajat asiatansa ajavat. Ja kun vastustajat vetävät esiin pääväitteensä, että kansa kyllä kykenee valitsemaan kunnollisia luottamusmiehiä, mutta ei arvostelemaan mutkallisia lakeja, niin he vastaavat, että lakien muodollinen laatiminen edelleenkin jääköön eduskunnan asiaksi, että sen päätökseen yleensä tyydyttäköönkin, että kun referendum ei ole pakollinen, niin se tavallisesti tuleeikin käytäntöön vain tärkeissä periaatekysymyksissä, asioissa, joista on puoleen tai toiseen yleinen mielipide muodostunut; ja, yhtä hyvin kuin uusien vaalien mutkallisuudella, kansa ne asiat kykenee päättämään äänestyskäsillä. Eivätkä puoltajat siis tahdo luopua vaatimasta, että eduskuntalaitos on täydennettävä, toimeenpantava referendum.

K. J. Stahlberg.

Tuiskusäällä.

I.

Oli ilta. Illan sen muistan niin
kuin eilen se ollut oisi.
On niinkuin vieläkin aatelmiin
sen muistelu lämpöä loisi.

Niin istuin yksin ma huoneessain
Koin uurtaa aattehen työtä. —
Mut ulkona myrsky se mylvi vain
ja juhlanan kutsui yötä.

Tuul' ulvoi, puistalsi ikkunaa.
sävel vihurin korvihin tunki,
toi lauluja, taistoja tullessaan,
toi tuiskuja rintahan munki. — —

ALBERT GEBHARD.
ORPO.

Kesäpäivinä täältä mä myöskin näin
 yli nurmien, vainioiden,
 maamiehiä pellolla työssään näin
 ja kaukaa viemärit soiden.

Ja lauluja iltasin laatiessain
 yli peltojen katseeni nousi,
 yli miehien pellolla puurtavain
 ja pilvien laineita sousi.

Nuo lauluni aiheet silloin hain
 mä auterepilvien päältä.
 Ideaalini, sointuni taivaalta sain,
 en noit' edes etsinyt täältä. — — —

Syö viimat vinkuen ikkunaan
 ja kuuset ikkunan alla
 ne huojuivat sekä huojuissaan
 niin lauleli huokaamalla.

Niin kolkolta tuntui sielussain,
 kun tuprua tuulten kuulin —
 oli kuin ois työtäni, aatteitain
 vain ilkkunut ulvova tuuli:

Mit' yksin istut ja tuumailet
 sinä ullakkokammiossa?
 on tyhjiä ullakko-aattehet,
 ei kestä ne taistelossa!

Tuo vihuriä viuhu ja kaameus yön
 sai mieleni myrskyisäksi;
 pois syrjään työnsin ma aatteen työn
 ja vintiltä alas ma läksin.

Ma pirttiin astuin. Vastaaäni sai
 kodin rakkahen armas lämmin...
 oli kuin sydän alkanut rinnassain
 ois sykkiä täytelämmin.

Siell' äiti ja siskot ne kehräsi vaan,
 isä ehtootöitähän vuoli,
 ja pikkuveikolla orhistaan
 oli sentään suurin huoli.

Luin heille mä myöskin laulujain:
 vesi silmissä äitini kuuli,
 käsi poskella siskoni istui vain,
 ja värisi taaton huuli.

Olin soittanut kauvan jo kanneltain
 väen tungossa tuoll' elontiellä,
 mut vastakaikua soittoni vain
 ei löytänyt rinnoiss' siellä.

Vast' täälläpä lauluni leinot nyt
 ne syömestä syömehen soivat:
 isä, äiti myös oli kärsinyt,
 siks' arvata huoleni voivat.

Kun vihdoin nousin ma lähteeksein,
 niin äiti ja taattovainaa
 ne ääneti, hiljaa käy kätehein —
 sen hetken mä muistan aina.

Sain sieltä mä tarmoa tunteihin
 ja pohjaa ihanteille
 ja paljon, paljon muutakin,
 min kohta ma kerron teille.

II.

Kun ukkospilviin kaakko kaartuu,
 kun idän ilmalla salamoï,
 kun vaara uhkavi Suomenmaata
 ja ajan aalloilla myrsky soi.

Niin silloin Suomeni sorja kansa
 se taasen yhdeksi yhdistyy
 ja käypi äärehen kodin lieden —
 pois siitä riitä ja kaunan kyy!

Voi, eikö kolkolta ullakoissa,
 te oppineet, ala tuntumaan,
 kun myrsky huonetta huojuttaapi
 ja tuulet kattoa tuivertaa?

Siis heitä ullakko hetkeks' aikaa
 ja alas astuos tiedemies,
 käy kansan keskehen kirjaniekka —
 niin lämmin, lämmin on kansan lies!

Myös taide jälkiä tieteen seuraa
 ja astu aatelilinnostas
 ja heitä helmet ja pääryt päältä,
 lähemmä käykösi kansoas!

Ja soittoniekat ja laulunmiehet
 pois vieraat aariat, harput nuo!
 Meill' onhan Väinämön kannel vanha,
 Miks' ette, veljet, sen soida suo?

Ja hienot herrat ja hennot naiset,
 ylhäiset, kalpeakasvoiset,
 myös teille täällä on jotain — täällä
 nuortuupi tuntehet, toivehet.

Siis yhteen joukkohon joutukaamme!
 kai kaikki koossa jo täällä lie? —
 Sa nuori vartio nuoren Suomen,
 käy eellä muiden ja rasti tie!

III.

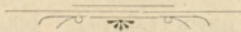
Näin aina yhteisvoimin me turmat torjutaan
 ja taasen noustaan jälleen, jos joskus horjutaan,
 kuin korven tuores kuusi tullessa tuulissään
 se taipuu, mutta kohta taas pystyss' on sen pää.

Siis puske pohjatuuli ja kaakko karjukoon
 ja vaikka hornanhenget se toisi taisteleon,
 niin rinta vasten rintaa lää kansa painaltuu,
 lämmittää toinen toistaan ja syömet sulautuu.

Kun taukoo sitten tuuli ja lauhtuu ilma vaan,
 niin sulin syömin kansa saa työhön uutteraan.
 Jos yöllä talven tuisku tiet umpeen meillä loi,
 niin aamuvoimjin kansa ne auki lapioi.

Marrask. 93.

Eino Leino.

RUKKASET.

Kuvaus Puolan Liettuasta.

Mieliala oli nurin talossa. Isäntä läksi alakuloi-sena pellolle työmiesten luo, rouva istui itkien sänky-kamarissa eikä vastannut piialle, kun tämä tuli hä-neltä kysymään jotakin. Salome neiti hätisteli lapsia ulos ja hänen vanhempi sisarensa Jadviga käveli le-vottomana edestakaisin salin lattialla.

Hän, Jadviga neiti, oli syy kaikkeen tähän. Hä-nen vallassaan olisi ollut muuttaa talon mieliala yhtä iloiseksi, kuin se nyt oli surullinen. Hänen olisi vain pitänyt antaa myöntävä vastaus kirjeeseen, jonka posti

vasta oli tuonut ja kuin taikasauvan kosketuksesta olisivat isä ja äiti ilokyyneillä suudelleet häntä.

Hän vaimoksi vanhalle miehelle, olkoonpa vaikka miten kelpo! Ei ikinä.

Vastaus oli valmiiksi kirjoitettu, hän etsi pöytälaatikosta, likaisten kirjeitten, neulomatarpeitten, rikkinäisten hansikkaitten, paperossien ja muitten mitä erilaisinten tavaroitten joukosta esille lakan pätkän ja sinetin, ja kun hänen nimikirjaimensa aatelisine vaakunoineen — eihän hän tosin ollut aatelissukua, mutta hän oli antanut teettää itselleen sentapaisen sinetin — sitte olivat painetut kirjekuoreen, tunsu hän tasapainonsa palajavan ja sieluunsa lankeavan miellyttävän rauhan.

Hän astui peilin eteen järjestelemään hiuksiansa. Ne olivat mustat, otsalta käherretyt. Kasvot olivat nuorteat ja somat, hame haaltunut ja likainen, sieltä täältä puuttui nappi, siellä täällä oli jokin koristus pistetty kiinni nuppineulalla. Väljinä riippuivat vaatteet hänen pienen, pyöreän vartalonsa ympärillä, kaulaan oli kiinnitetty monirivinen helminauha. Hän huokasi vielä kerran, taittoi jasmiinin kukkavihosta edessään, pisti sen hiuksiinsa ja hymyili jo veitikkamaisesti kuvalleen peilissä.

Oli tulossa pitkä rivi messuja ja kirkollisia juhlapäiviä eri pitäjissä ja parin viikon perästä olisivat naapuripitäjässä tanssiaiset. Paljon ylioppilaita, paljon pappeja! Mutta lauvantaina hänen piti lähteä synnintunnustukselle. Se oli sentään aika vaikeaa, mutta sitä ei enään käynyt siirtäminen, puoli vuotta oli jo kulunut viimeisestä tunnuksesta, synnit olivat jo unohtumaisillaan. Kauheaa olisi, jollei kaikkia muistaisi. Hän oli päättänyt lähteä nuoren papin luo, koska tämä on vähemmin ankara kuin rovasti. „Aijai tämä on suuri synti! Ei pidä tehdä niin! Kuinka saattaa unohtaa ne viikon päivät, jolloin kaikki kirkon pyhät ovat paastonneet, niin, että silloin saastuttaa suutansa lihalla?“ Sellaisia huudahduksia saa kuulla rovasilta, mutta nuori pappi lukee kiireesti määrättyt luvut, ikäänkuin koko tunnustus olisi hänelle itselleen-

kin kiusallinen, neuvoo mitkä rukoukset ovat luettavat ja siihen se asia päättyy. Hänen luoksensa siis. Ja koko perjantai täytyy panna syntien muistamiseen.

Siinä hänen ajatuksensa katkesi, sillä rouva astui sisään. Jadviga siirtyi pois peilin edestä ja rupesi järjestämään huoneessa. Se saattoikin olla tarpeellista, sillä siellä vallitsi mitä suloisin „puolalainen epäjärjestys“. Lattia, joka oli maalaamaton ja tuntuvasti kallistui toiselle puolelle, oli yhtä täynnä kuolleita kärpäsiä, kuin katossa ja ilmassa lenteli eläviä. Pöydillä oli puolikuihtuneita kukkavihkoja, joku tomuinen kirja, lamppu jonka kupu oli rikki ja jota koristi punasesta villalangasta tehty varjostin. Jadviga neiti siirsi hatunsa harsoineen toiselle pöydälle ja likeni ovea lähteäkseen pois. Rouva pidätti hänet.

— Tämä on nyt viides, jonka sinä työnnät luotasi kuin rääsyn. Kummoista kuningasta sinä odotat? Sinä olet jo kahdenkymmenen kahdeksan vanha.

— Minä en vanhasta huoli.

— Ja mikä vika edellisissä oli?

— Krasowski joi kuin sika, Henry oli köyhä kuin kerjäläinen. Warkallo —

Jadvigan silmät välkkyivät veitikkamaisesti ja hän nauroi ajatellessaan tätä kosijaansa, mutta ei löytänyt sanoja lausumaan syytä, jonka tähden hän oli hänetkin hyljännyt. Äidin kasvot olivat jännitettynä odotuksena ja kädessään hän piti tyttären kirjettä.

— No enhän minä voinut häntä rakastaa, hän oli niin ruma! sanoi Jadviga vihdoin ja lisäsi sitte hiljemmin: — Lewickin minä olisin ottanut, mutta hän kuoli.

— Ja sentähden sinä ehket nyt huolisi muista? Mutta minä kysyn sinulta, luuletko meillä olevan varaa elättää kodissa kaksi tyttäretä, joista toista pian ei kukaan huoli ja toinen jo on naimalässä? Arentia maksamme joka vuosi puolitoistatuhatta ruplaa, pojat ovat koulutettavat, teille on hankittava vaatetta, pian kasvavat nuorimmat yhtä vaateliaksi. Mutta sinä et suvaitse huolia niin kelpo miehestä kuin Slavianis!

Minä en sinua ymmärrä. Kummoinen sinulla pitäisi olla? Papeista yksin sinä näyt pitävän...

Suuttumus leimahti Jadvigan silmissä. Hän olisi vastannut terävästi äidillensä, mutta se ensi lauvan-tainen synnintunnustus muistui hänen mieleensä. Sil-loin piti papille tunnustaa *kaikki*. Ja hän hillitsi itsensä.

— Mikä tulee olemaan osasi? jatkoi äiti. — Tulet yhdeksi niistä tuhansista, joita ei kukaan rakasta, joille kaikki nauravat ja jotka viettävät loppuikänsä miltei nälässä ja ryöpyssä. Kaikki käy hyvin niin kauvan kuin olet nuori, mutta kun tulet vanhaksi ja rumaksi.

Jadviga jo unohti lähestyvän synnintunnustuk-sensa.

— Sama se, miksi tulen, mutta minä en mene naimisiin sen ukkorahjuksen kanssa, jolle te minut työntäisitte, huusi hän itku kurkussa ja läksi ulos.

Puutarhan nurmelle vaipuneena hän hetken ajan itki kiukkuista itkua. Hyvä lisä synnintunnustukseen! Suuttumuksesta äidille on paljon rangaistusta. Ja mikä oli vielä pahempi, hän tunsi vihaavansa koko synnin-tunnustusta! Ties mitä ehtoja pappi panisikaan näiden suurten syntien sovittamiseksi. Voi kauheaa, jollei hän antaisikaan synninpäästöä!

Puutarhan aidan takana istui kymmenkunta akka kitkemässä. Äkkiä Jadviga seisoi heidän keskel-lään. Puhe liikkui siinä suuressa kirkollisessa juhlassa, joka ensi sunnuntaina olisi heidän kirkollaan. Koko keväänä ei ollut satanut, maa oli kuin kuivana tuh-kana, kaikki kasvit näyttivät olevan nääntymäisillään. Viikkokausia jo oli rukoiltu sadetta ja nyt näkyi ke-rääntyneen pilviä taivaan toiselle laidalle, akat pelkä-sivät, että se valmistuisi juuri sunnuntaiksi. Se olisi silloin tullut perin sopimattomaan aikaan.

Jadviga istui hetkisen ajan pientareella ottaen osaa keskusteluun, mutta meni sitte pihaan, seisahtui kukkalavan keskelle ja taittoi tuoreita kukkia tukkaansa. Pensaitten juurilla kaakottivat kanat poikineen, hanhen pesä oli jo jäänyt tyhjäksi, likaiset höyhenet vain oli-vat jälellä. Jadviga katseli, kuinka hanhenpojat mo-

likoivat lammikossa, hän syötteli niitä ja puheli niille. Tuontuostakin tuli mieleen se kirje Slavianikselta. Tulisiko tuo hyvin surulliseksi, kun saisi rukkaset? Mutta eihän hän voinut uhrata nuoruuttaan vieraan miehen tähden, joka oli kahtakymmentä vuotta vanhempi häntä itseänsä.

Sinä päivänä hän ei viitsinyt keittää päivällistä, vaan jätti sen muitten tehtäväksi. Ei ollut neulomistakaan nyt, kun hänen leninkinsä oli tullut valmiiksi. Koko päivän hän vetelehti paikasta toiseen, odottaen iltaa, jolloin posti lähtisi. Mutta vaikka kirje vihdoin oli lähetetty kotoa pois, niin ei hän saanut rauhaa sittenkään, vaan läksi levottomana iltakävelylleen, aivan yksin.

Hän ei mennyt metsään, vaan tielle, kirkolle päin. Se oli tomuinen ja varjoton, ilman ainoaa puuta, mutta pappilat olivat virstan päässä ja nuori pappi läksi tavallisesti iltakävelylle samaan aikaan kuin Jadviga.

Paimenet ajoivat kotiin karjojaan, mökkien edessä leikki likaisia lapsia, juutalaisakat istuivat portailiaan lutoen sukkaa, työmiehet palasivat vainioilta ja metsässä vihelteli satakieli. Ilma oli viiltynyt, heilimät rukiin tähissä eivät värähtäneet, kaste kiiksi apilaspelloilla. Jadviga käveli kiireesti ja juoksi alamäissä, ikäänkuin häntä olisi ajettu takaa. Mielessä kummitteli kirje ja synnintunnustus painoi sydäntä, suloista olisi ollut saada heittää taakka hartioiltaan. Miten helppoa olisi ollut, jos pappi nyt olisi tullut, että olisi saanut uskoutua hänelle ja vastaanottaa häneltä synninpäästön! Mutta sitä ei voinut saada kuin kirkossa, siellä kaikkien nähden.

Itku kurkussa Jadviga seisahtui siihen, mistä saattoi nähdä kirkon ja pappilan matalat rakennukset, löi kolme kertaa rintaansa ja lausui pyhän neitsyen nimen. Pappia ei näkynyt missään ja Jadviga läksi hitaaramin kotia kohti.

Perjantaina hän johdatti mieleensä kaikki syntinsä viime puolen vuoden ajalta. Ne olivat oikeastaan vain „pieniä“ syntejä, sillä Jadviga oli hyväsydämminen ihminen, jonka huuilta hymy harvoin poistui.

Mutta se oli hirveän ikävää työtä tuo omien jo unohtuneitten syntiensä kaivaminen ylös menneisyydestä. Hän ihastuikin aivan rajattomasti, kun hän puutarhassa istuessaan näki rovastin, tuon hauskan vanhan rovastin, poikkeavan heidän kujalleen. Ikävä vaan, ettei nuori pappi ollut mukana. Jadviga piti kaikista papeista. Hän juoksi hymyillen rovastia vastaan, suuteli hänen kättänsä ja vei hänet saliin. He eivät olleet tavanneet pitkiin aikoihin ja paljon oli puhuttavaa.

— No, neiti Jadviga, sanoi rovasti teetä juodessa, — oliko niissä kutsuissa siellä Krokelauskissa hauska?

Jadviga istui nojatuolissa ja keinutteli päätään. Hänen kädessään oli kukka, jota hän likenteli kasvoihinsa, silmät katselivat veitikkamaisesti rovastiin ja huulet hymyilivät. Hän kumartui rovastin puoleen ja painoi hänen kättänsä.

— Oli, vastasi hän sitte päättäväisesti.

— Niin niin, kyllä minä käsitan: kymmenen klerikiä ja kahdeksantoista pappia ja te ainoana nuorena naisena koko joukossa! Kyllä minä näin, miten silmä kiilsi ja suu suli.

Rovasti kaasi viiniä teehensä ja uhkasi pullolla Jadviga neitiä.

— Mutta minullapa ei ollenkaan ollut hauska, sanoi rouva, Jadvigan äiti. — Istua siellä mykkänä katselemassa, kuinka herrat papit pelasivat korttia ja joivat. Ei ketään, jolle puhua . . .

— Mutta ainahan teidän vieressänne istui joku rovasteista, joka keskusteli kanssanne, sanoi Jadviga.

— Niin, ja kaikki puhuivat markkinoista ja hevosista. Minä siihen kyllästyin ja kaipasin naisseuraa. Tuolla — hän viittasi Jadvigaa — oli kyllä hauska. Lauoi ja loilotti klerikeitten kanssa.

Ne olivat olleet hyvän tuttavan, naapuripitäjän rovastin läksiäiskekkerit. Seura oli ollut sangen kirkollinen. Naisia ei ollut ollut muita kuin Jadviga neiti äitineen. Salome oli ollut poissa kotoa sillä haavaa, eikä muita herrasnaisia löytynyt likiseudussa.

Illempänä istuutui Jadviga pianon ääreen. Sen kansi oli halki, pedaali poissa, muutamat äänet eivät

soineet ja ne jotka soivat, olivat kamalassa epäsoinnussa. Mutta se ei Jadvigaa häirinnyt. Rovasti, joka oli suuri kansanystävä, rakasti kansanlauluja, ja Jadviga niitä osasi satoja. Säestäen pianolla, hänen oli tapana laulaa rovastille, aina kun tämä kävi heillä. Hänen äänensä oli pieni ja mitätön, mutta rovasti kuunteli hartaudella sohvakulmastaan, vetäen saubuja paperossista. Tuon tuostakin loisti häntä vastaan Jadvigan ystävällinen katse.

Äkkiä laulu katkesi. Laulava oli ikkunasta nähty, miten vaunut seisahtuivat portaitten eteen. Ääneti hän riensi ovelle. Sisään astui nuori, papin pitkään pukuun puettu mies, Jadviga huudahti ilosta ja levitti käsivartensa ikäänkuin sulkeakseen hänet syliinsä.

— Miten äärettömän hauska, että tulitte. Kuinka kauvan olemme teitä odottaneet! Joko olette juonut teetä?

Hän oli kyllä juonut, mutta hänen täytyi juoda uudestaan ja sitte he Jadvigan kanssa istuivat pianon ääreen, Jadviga soitti ja nuori pappi, nojaten kättään hänen tuoliinsa, lauloi. Jadviga huomasi, että hänen äitinsä ja rovasti äkkiä vaihtoivat keskusteluainetta. He istuivat aivan liketysten ja puhuivat kuiskaten. Jadviga ymmärsi kyllä, mistä he puhuivat ja hän nautti siitä, että rovasti saisi kuulla hänen uudesta sulhasestaan. Mutta Salome istui aivan likellä ja näytti nielevän jokaisen sanan. Sitä Jadviga ei sietänyt nähdä. Hän hypähti ylös istualtaan.

— Eikö mentäisi puutarhaan kävelemään, esitteli hän sulavalla äänellä, tarttui rovestin käteen ja katseli häntä hellästi.

— Menkää te nuoret, vastasi äiti. — Meillä on täällä puheltavia.

— Teille sangen tärkeästä asiasta, lisäsi rovasti ja painoi Jadvigan kättä.

— Minä tiedän kyllä, mutta älkää siitä puhuko, en minä tahdo. Mene edes pois sinä Salome.

Jadviga katseli punastuneena, ujona rovastiin, työnsi vihaisesti sisarensa ulos ovesta ja läksi sitte nuoren papin kanssa puutarhaan.

ANNA SAHLSTEN.
LEIPÄHUOLI

He kulkivat hetkisen ääneti. Jadvigan vaalea hame laahasi hiekkakäytävällä, likaantuen entistä likaisemmaksi. Hänen hihansa oli rikki ja nahkavyö oli kireästi kiinnitetty vyötäisten ympäri. Silmät olivat alas painetut.

— Minä olen huomenna aikonut tulla teidän luokseen rippituoliin, sanoi hän hiljaa.

Pappi ei vastannut mitään. Hän oli hyvin ujo luonteeltaan.

— Miten helppoa olisi, jos täällä saisin teille keventää sydämeni, jatkoi Jadviga.

— Mutta Jumala on toisin määrännyt. Se täytyy tapahtua hänen vihityn kirkkonsa sisäpuolella, alkoi pappi.

Hän hämmästyi omia sanojansa, sillä hänen ujoutensa tavallisesti esti häntä puhumasta herrasnaisten seurassa. Mutta tämä neiti vaikutti häneen merkillisen rauhoittavasti. Hän uskalsi hänelle kertoa itsestäänkin. Jadviga taas vaistomaisesti tunsu, että pappi viihtyi hänen seurassaan.

Kauvan he astelivat puutarhan käytävillä, seisahtuivat silloin tällöin taivuttamaan kukkaa tai kuuntelemaan satakielen liverryksiä. Aitaan nojauneina he katselivat auringon laskua ja kun rovastin ääni siitä heidät herätti, tunki molempien rinnasta ikäänkuin huokaus.

Kun vieraat olivat menneet, valtasi ääretön kaipaus Jadvigan mielen. Olikohan hän tuohon pappiin rakastunut...? Pappiin, Jumalan vihittyyn! Ei, se olisi ollut synti. Mutta hän kaipasi niin kipeästi, kunhan olisi ollut omana edes joku, vaikkapa edes tuo vanha Slavianis, jolle hän oli lähettänyt rukkasen...!

Lauvantaiamu oli kuumaa kuumempi. Päivä paahtoi, uhkaavina seisovat pilvet. Kun Jadviga astui kirkkoon, oli kansa jo polvillaan, mutta messu ei vielä ollut alkanut. Pää alas painuneena, mustassa puvussa nuori neiti ohjasi askeleensa sinne, missä kirkon sivulla muutkin synnintunnustajat polvillaan odottivat pappia. Hän oli ehtinyt rukoilla rukousnauhansa puolilleen,

kun pappi tuli. Omituinen kauhu valtasi hänet, puna valui poskille, hän painui syvästi maahan, löi rintaansa ja huusi pyhää neitsyttä avukseen. Jokainen hänen jäsenensä vapisi, hänen henkensä oli pehmyt kuin vaha, sen olisi voinut pusertaa pois ruumiista viimeiseen pisaraan asti. Rautaristikon takaa näkyi papin valkoinen puku, osa poskea ja korva. Jadvigan armoa janoovat huulet likenivät ristikkoja, vavisten hän alkoi kuiskata ja kertoi kaikki, kaikki syntinsä, pienetkin, kertoi kuinka hän moninkertaisesti tahtoi rukoilla, sovittaa ja parantaa elämänsä. Suloisia kyyneleitä vuodattaen hän sitte otti vastaan synninpäästön ja suuteli papin kättä.

Mieli oli vapautettu raskaasta taakasta, oli niin suloinen, niin helppo olla. Rukkasetkin olivat kuin kaukaista unennäköä vain.

— —
Illalla rankkasateella ajoi naapuripitäjän pappi pihaan. Hän oli matkalla huomispäivän suureen jumalanpalvelukseen ja poikkesi tänne sateensuojaan. Teetä juodessa rupesi hän kehoittamaan herrasväkeä tulemaan jumalanpalvelukseen.

— Se tulee suuremmoinen. Kahdeksan pappia ottaa osaa toimitukseen, vakuutti hän.

Jadviga ei uskaltanut näyttää, miten hänen teki mielensä sinne. Hänen silmänsä riippuivat isän kasvoilla. Onneksi rupesi Salomekin pyytämään, Mutta asia jäi toistaiseksi ratkaisematta.

Tässä papissa oli Jadvigalle omituinen viehätysvoima, sillä hän tanssi. Muut papit häntä siitä suuresti halveksivat ja soimasivat. Mutta Jadviga siitä piti, sentähden istuutui hän nytkin pianon ääreen soittamaan valssia ja toimitti sisarensa tanssimaan nuoren papin kanssa.

— Voi kuinka hyvin te tanssitte, voi kuinka hauska on nähdä papin tanssivan, huusi hän tuontuostakin.

Vieras oli niin innostunut, että hän vielä pyysi Jadvigankin tanssiin. Aivan hiestyneinä ja pyörreksissä he lopettivat. Poislähtiessään uudisti pappi innokkaasti pyyntönsä, että herrasväki tulisi jumalan-

palvelukseen, sillä seurauksella, että isä molempine tyttäriineen todellakin huomisaamuna oli matkalla.

Tiet olivat kurjassa tilassa, savinen maa sulana. Kirkolle oli peninkulman matka ja hyvillä hevosilla kului se sangen pian. Näin juhannuksen edellä pidettiin siellä aina juhlallinen jumalanpalvelus markkinain yhteydessä, n. k. „otpusk“. Kirkonmäelle olikin pystytetty koko joukko teltoja, joissa myytiin sekä krusifikseja että rukousnauhoja ja maallista tavaraa, juutalaiset kävelivät puuhaten edestakaisin ja yhdessä kullussa tarkastelivat miehet hevosiaan, niinkuin markkinoilla ainakin. Kirkon portilla istui joukko raajarikkoja, toiset soittaen viulua, toiset laulaen tai ruukoillen, sade oli heidät kastellut, ja istuen liejuisella savimaalla, olivat he ikäänkuin liimatut istumasijoilleen.

Kirkko oli täpösen täynnä ja ilma siellä tukahduttavaa. Kuvat olivat kukilla koristetut ja kirkonpalvelijain paidat pestyt. Vaaleissa puvuissa, ohuissa kengissä astuivat Jadviga ja Salome alttarin ääreen. Alttarilla seisoi sama nuori pappi, jonka kanssa he eilen olivat tanssineet. Kun hän ojensi käsiään siunaamaan, koskettivat ne melkein heidän päitään. Vähitellen kokoontui alttarin ympärille muitakin pitäjän herrasnaisia. Rukouskirjojensa takaa he vilkasivat toinen toisiinsa ja kun vihdoin soitettiin merkiksi juhla-kulun alkamisesta, riensivät he kaikki kirkon portaille, tervehtimään toisiansa.

Jadviga jäi hetkeksi muista erilleen puhdistukseen kenkiään portaitten terävään syrjään. Hymyillen hän sieltä katseli alas ympärilleen. Silloin hänen silmänsä sattuivat mieheen, joka puun kylkeen nojautneena, sateesta huolimatta seisoi lukien rukouskirjastaan. Hän ei enään ollut nuori, mutta kasvoissa oli kelpo miehen miellyttävä piirre. Jadviga punastui korviin asti ja sekaantui kiireesti ihmisjoukkoon.

Se oli sama mies, jolle hän oli lähettänyt rukaset. Hän näytti niin surulliselta, että Jadvigan mielestä haihtui kaikki muu kuin säälin tunne. Eihän hän näyttänyt vanhaltakaan. Mutta nyt oli myöhäistä. Mitä hän tekisikään?

Ensimmäisen messun loputtua kutsui pitäjän pappi kaikki herrasväet luoksensa viiniä juomaan. Jadviga istui sohvassa katsellen valokuvia, ja pappi teki paras-taan huvittaakseen häntä. Mutta hän oli kuin päiviltä poissa, hän ei voinut hymyillä, ei laskea leikkiä, kuten ennen pappien seurassa. Hän haki vain tilaisuutta yhtyäkseen siihen keskusteluun, johon herra Slavianis ja neiti Vanda Konarski olivat joutuneet. He puhui-vat hanhien hoidosta ja hymyillen Jadvigakin lausui mielipiteitään asiasta. Mutta he eivät kuulleet häntä ja hänen ylpeyttään loukkasi istua heidän seurassaan kolmantena. Hän meni viereiseen huoneeseen, ikään-kuin pakoon, mutta kuuli sinnekin heidän äänensä.

Miten tuo Slavianis viitsikin hakkaella Vandaa, jonka poskien ruusut olivat keinotekoiset, niinkuin hä-nen hiuksensa ja hampaansa ja kaikki hänessä! Vanda tietysti on riemun raivossa, aivan varmana siitä, että hän on vallannut tuon miehen sydämen. Hän ei tiedä, että sama mies aivan hiljan on saanut rukka-set . . . . .

Jadviga vihasi heitä molempia. He tekivät tuon kaiken vain häntä kiusatakseen, kurjat . . . . .!

Hyvästi jättäessä upotti Jadviga ujon, hellän kat-seen sen miehen silmiin, jolle hän aivan hiljan oli an-tanut rukkaset. Vanda neitiä hän lyhyesti suuteli.

Ehkä he jo olivat kihloissa? Jadviga ei siltä ajatukselta saanut rauhaa. Mitä hän tekisi, kirjoittai-siko, että hän sairaalloisessa tilassa oli lähettänyt tuon onnettoman kirjeen? Kuinka hän olikin saattanut me-netellä niin kevytmielisesti? Eihän mies ollut vanha, hän saisi vielä morsiamia kuinka paljon tahansa, en-simmäisenä hänen syliinsä lentäisi tuo Vanda. Ja Jadviga itse, miten hänen kävisi?

Mutta ehkä Slavianiskin sentään uudistaisi pyyn-tönsä. Jadviga odotti viikon päivät, mutta tarttui sitte kynään. Hän kirjoitti kirjeensä moneen kertaan ja repi sen sitte rikki. Vihdoin se häntä tyydytti, hän sulatti lakkaa kirjekuoreen ja painoi siihen aatellisen vaakunansa. Itse hän lähti maantielle viemään kirjet-tään postinkuljettajalle, joka illalla matkustaisi sivutse.

Hän oli niin levoton. Toivo välhteli välillä, mutta sammui taas. Päivä paahtoi kuumasti, kesä kallistui jo syyspuoleksi.

Vihdoin näkyi mäen takaa paksu tomupilvi. Jadviga nousi ylös tähystelemään, varjostaen kädellään silmiänsä. Hän tunsi jo kaukaa leveäröytäisestä hatusta ja puvusta tulijan papiksi. Se oli sama nuori pappi, jonka luona he olivat käyneet otpuskassa.

— Niinkuin näette, neiti, olen seurannut ystävälistä kutsuanne ja olen nyt tässä, tulossa teille, tervehti pappi.

— Sepä oikein hauska.

Jadviga hymyili ja ojensi hänelle ruiskukan. Hän istui rattaille papin viereen ja kätki kirjeen taskuunsa.

— No mitä uutta? kysyi Jadviga heidän ajaessaan.

— Eipä mitään juuri. Mutta tottakin, ystäväni herra Slavianis on kihloissa neiti Vanda Konarskin kanssa, jollette jo tiedä sitä?

Jadviga kalpeni ja hymy hänen kasvoillaan muuttui väkinäiseksi. Vaistomaisesti hän ryhtyi hävittämään kirjettä, pusertaen sitä myttyyn sormiensa välissä.

— En vielä. Vai niin. Jo minä sen arvasin, silloin kun olimme teillä. Ne näyttivät niin . . .

Hänen täytyi taistella saadakseen äänensä hillityksi. Se oli siis nyt myöhäistä. Onneksi hän ei vielä ollut lähettänyt kirjettä. Onneksi, todellakin.

— Rakastuneilta, täydensi pappi Jadvigan lauseen.

Hän auttoi nuoren neidin alas rattailta ja meni hänen edellensä sisään. Jadviga katosi puutarhaan, vaipui nurmelle polvilleen ja purskahti katkeraan itkuun. Elämä oli niin mustaa, kaikki niin toivotonta, niin mennyttä! Hän riisti kirjeen taskustaan ja repi sen pieniksi palasiksi, jotka hajosivat tuuleen. Katsellessa, miten kappaleet lentelivät, hän lakkasi itkemästä.

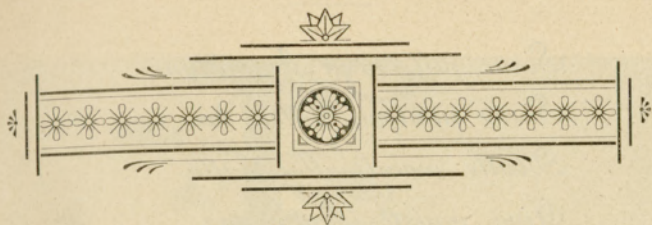
Aurinko laski, nurmikat ja puut olivat kuin kulatut, käsi, joka lepäsi Jadvigan sylissä, oli valkea ja hentonen. Se käsi ei ollut vanhan käsi ja sitä katsellessa, herui hymy hänen huulilleen.

Eihän hän itse asiassa ollut vanha, hullu tyttö, joka siinä itki, itki silmänsä rumiksi. Kosijoita tulee vielä, se on varma, eikä hän niitä enään päästäkkään käsistään! Maailma valkeni äkkiä, elämä tuntui iloiselta ja kauniilta.

Hän kuivasi kyyneleensä, järjesti hiuksensa, pisti punasen ruusun napinläpeensä ja läksi hymyillen sisään.

Maila Salvis

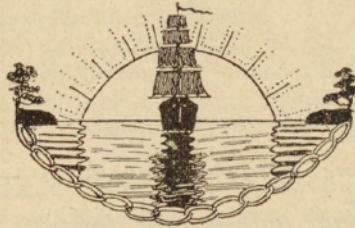
Sinne jäit —!

*Sinne jäit, mun impyeni,
Sinne kauwas Pohjolaan —
Minä maailmalle läksin
Elen merta laskemaan.
Sinne jäit —!*

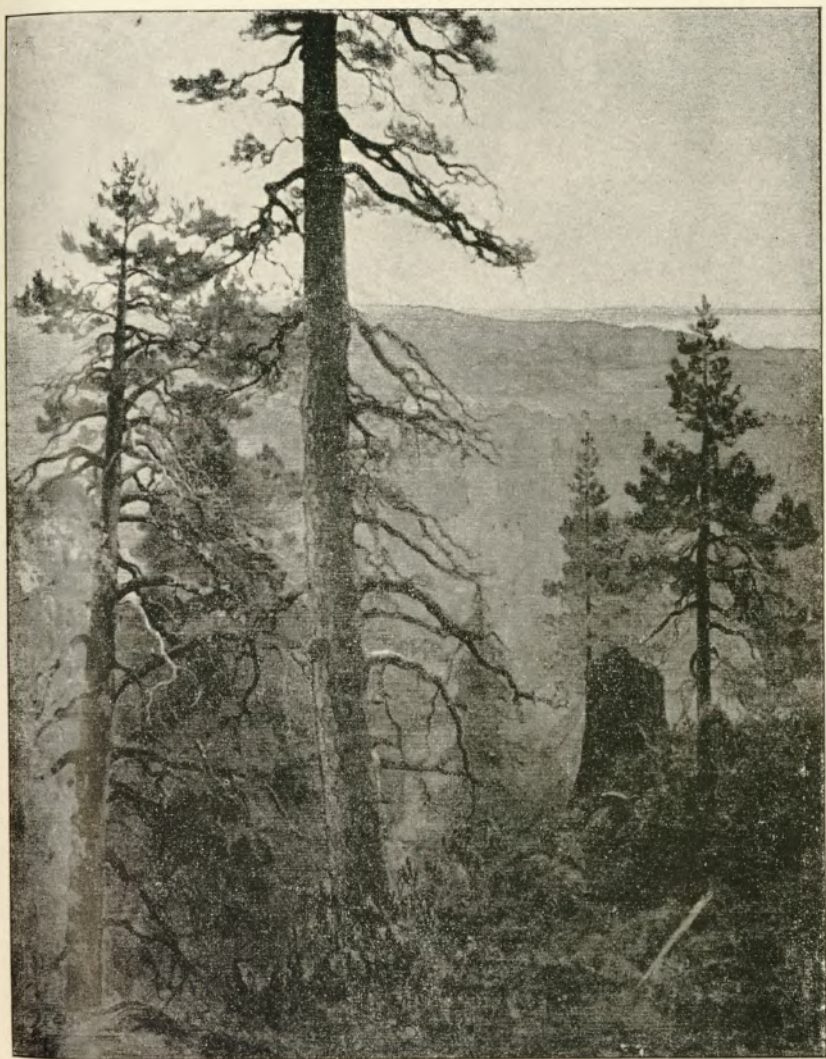
*Sinne jäit, mun tyttöseni,
Sinne luontoon puhtoiseen —
Minä maailmalla täällä
Nään vaan luonnon vuksiveen.
Sinne jäit —!*

*Sinne jäit, mun lemmittyni,
Sinne maitten, vetten taa —
Mulle maailmalla täällä
Aina muistos kangastaa.
Sinne jäit —!*

Ilmari Virtala.

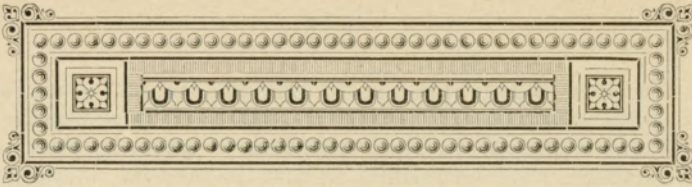

K. W. JÄRNEFELT.
NEULAMÄELTÄ.

Ylioppilastutkinto.

Onko sen halventaminen hyödyllinen oppikoulujen nuorisolle?

Ylioppilastutkinnon tarpeettomana pitäminen on nykyjään uusinta muotia. Ja sillä on kaikki uusmuotisuuden tuntomerkit: se tarttuu, ja se on kannatettava, vaikkapa järjetön olisikin. Samaan aikaan kuin ahkerasti lisätään yliopistoon valmistavien koulujen lukua, ja vanhemmat kiirehtivät laittamaan lapsiansa niihin, selitetään usein sekä näiden vanhempien että muiden koulupuuhin osaa ottavien puolelta, että voipihan sen ylioppilastutkinnon haitatta jättääkin — vaikka käypikin oppikoulussa. Mitä sillä ylioppilastutkinnolla tekee? Tulee sitä ihmiseksi ilmankin. Etenkin tytöt voivat sen huolehti jättää ottamatta.

Näin puhutaan samaan aikaan kuin nuorison riemuvoitetusta ylioppilasarvosta yhä on nousemassa. Ken on pääkaupungissa asunut ja nuorison rientoja seurannut, ei ole voinut olla huomaamatta, että vasta valmistuneet ylioppilasnuorukaiset ja ylioppilasneitokset ovat päivän sankareita toukokuun keskivälistä kesäkuun alkupuoleen. Nuorten viimeiset ponnistukset keväällä kou-

lussa voittavat puoleensa kaikkien niiden osanoton, jotka kuuluvat opiskelevien ympäristöön. Kyllä oppilaat ovat edellisien vuosien työstäkin jo nähneet, ettei piimälakin puulle ruusuilla ja kukilla tanssita, mutta nyt vasta lopulla oikein selviää, kuinka tiukalle ottaa ja kuinka joka taholta ahdistetaan. „Kolme on koskea kovia, kolme synkkeä saloa“. — — — Ensimmäinen alkaa maaliskuulla, kun koekirjoitukset suoritetaan. Jo parin vuoden kuluessa voimain ponsi on ollut kirjoitus-harjoituksiin käännetty, mutta kuka tietää, pystyykö hän sittenkään pannut ongelmat ratkaisemaan, kaikki knupit selvittämään tai taidolla kiertämään. Ja jos toiset pystynevätkin, niin kuka tietää, keneltä siinä huonosti onnistuu. Arveluja pannaan sinne ja tänne nuorten kesken, luetaan ja harjoitellaan, lisätään tietoja laveamista teoksista, vanhempien ihmisten ja toinen toisensa varastoista. Opettajien neuvoista pienimmätkin nyt mieleen painetaan, ja odotetaan jännityksellä, mitä tuleva on. Tulevat sitten nuo neljä kirjoituspäivää, ja niinkuin oli aavistettu, tuovat ne täyden toden muasaan. Ajatuskykyä, itsenäistä arvostelua nyt kysytään tietojen oppaaksi. Sillä tehtävien laadinta ja muodostus ei aina käykkään samaan malliin kuin se kävi koulussa. Tehtävän tarkoitus on määrättävä, ennen käyttämättömät nimitykset pelottavat ja lauseen käänteet oudoksuttavat. Hyvä on tässä myös harjoitus malttiin ja kärsivällisyyteen, ja perästäpäin kyllä nähdään, että hätäilemätön työskentely sallitun ajan loppuun saakka on menestystä edistänyt. Että ruumiin ja sielun voimat pannaan käytäntöön, tuntuu sekä työn kestäessä että sen päätyttyä. Mutta hyvää se tekee. „Näissä neljässä päivässä olen kehittynyt enemmän kuin vuodessa“, kuulimme erään nuoren kokelaan sanovan viimeisen kirjoituksen perästä, eikä ole epäiltävää hänen lausuneen monen muunkin kokemuksen.

Tuskin ovat ensimmäisen kosken kuohut herenneet pauhaamasta, ennenkuin aluksen lujutusta ruvetaan koettelemaan toisessa. Jos ovatkin päästötutkinnot koulusta verrattain vähemmän jännistyttäviä siinä suhteessa, että kokelaat taas ovat tekemisissä tuttujen

tutkijoiden kanssa, niin ne sen sijaan pakottavat heitä huolelliseen ja tarkkaan valmistukseen, koska nämä samaiset tutkijat ennestään tietävät, missä osissa kukin oppilas on heikko, eivätkä tietenkään tahdo mitään vajavalle jättää. Onhan totta toiselta puolelta, että tämä vapaa lukeminen kotona, jolloin ei tarvitse enää koulukellon kutsunnan mukaan työhön ruveta eikä siitä lakata, tuntuu niinkuin esimaulta tuleviin vapaisiin lukuihin yliopistossa. Mutta enemmän se sen sijaan kaipaa tarmoa tämä, kun nyt täytyy itse itsensä pakoittaa ponnistukseen. Ja useita viikkoja ne kestävät nämä tenttaamit, päivät eivät niihin riitäkkään, vaan täytyy unen nautinnostakin niitä varten luopua. Se kirventelee, mutta se kirventelee makeasti, se houkuttelee. Tarkoitus on voitettava, hyvät tulokset saavutettavat, ja palkinto odottaa aavistetuissa, ei vielä koskaan ennen nautituissa muodoissa. Ja monta on matkalla iloaikin. Saadut tiedot koekirjoitusten hyväksymisistä ovat kuin avanneet ensimmäisen portin tuohon opin lumottuun linnaan, ja jokaisen aineen tutkinto, joka onnistuu, lähentelee kokelasta askeleen likemmäksi toivottua päämaalia. Tämä kaikki innostuttaa.

Monta tulee vastustakin: armotta lyödään monen toiveet tyhjiin pitemmäksi tai lyhemmäksi ajaksi. Aikaisin koettelee elämä, onko lujutta luonteessa nuorukaisella ja neitosella, eikä sen tarvitse katua, joka koetuksen kestää, ja uudestaan yrittää, vaikkapa jääköönkin toisista kappaleen jälkeen. Harvat sitä vastoin ovat ne, jotka eivät saisi myöhemmin kovasti katua, jos antavat ensimmäisen tappion masentaa mielen ja kesken katkaisevat aikeensa.

Kun sitten päästötodistus koulusta oli kädessä, oli vuosia takaperin ylioppilaskokelaan voittokin varma, sillä suusanallisissa tutkinnoissa yliopistossa ei ollut tapana enää ketään hyljätä. Jos iskeytyikin kirves joskus kiveen, niin pääsi muutamisen päivän perästä uudestaan yrittämään. Mutta viimeisinä vuosina tutkijat yliopistossa ovat ruvenneet antamaan kompastuville pitemmältäkin parannuksen aikaa, niin ettei ole ollut vissiiä kellenkään, pääseekö hän läpi vai jätetäänkö

syksyyn. Tämän kautta ovat suusanalliset tutkimukset yliopiston opettajien edessä muuttuneet varsin ratkaiseviksi. Niissä onnistuakseen tekee kokelas viimeisen ponnistuksen. Herroiksi ja neideiksi yliopistossa puhutellaan, mutta kiukkua näytetään, jos ei tutkittava ole kappaleissaan varma ja vastauksissaan joutusa. Jos on ollut jännittävää tähän asti, niin vasta se nyt oikein on. Levottomampana entistään lyö tutkittavan sydän, ja tykyttäen kiirehtii lämminnyt veri kulkuansa nuorten suonissa. Työstä ja toivosta välkähtää silmän terä; pari päivää vielä, niin varmuus on saatu. Toiverit haetaan joka tenttaamin perästä, jos jonkinlaiset arvelut mielessä kävellään „Aleksanteri“ pitkin kuin poikin, lakit tilataan Bacherilla passaasissa, maksetaan, pistetään nuppineulalla omistajan nimellä varustettu paperiliuska sen sisään — ja niin ollaan valmiita ottamaan miehuullisesti vastaan, mitä lienee tullakseen.

Koettaa sitten piinon viimeinen päivä, jonka laskussa päätökset annetaan. Omaiset ja ystävät eivät nekään ole sinä päivänä toimettomina: kukkaskauppiaitten myymälät saavat antaa parastansa — ja sitä onkin Helsingissä kukkasten kultainen aika Toukokuussa. — Valitaan suurempia ja pienempiä kimppuja, seppeleitä, vihkosia, siipilöitä: ne kannetaan lakkimyymälään, pistetään salaa oman suosituksen lakkiin ja varustetaan lämpimimmillä onnentoivotuksilla. — —

Tuossa pimeän päässä ryntää hillitön, riemuitseva nuorisojoukko Aleksanterinkadulle antauvasta yliopistonovesta ulos; se juoksee katua alas, täyttä vauhtia, sivulleen katsomatta; pojat edellä, tytöt perässä — historiallisessa järjestyksessä. Jotka heitä vastaan tulevat, eivät voi ystävällistä hymyään pidättää; he väistyvät syrjälle, mutta tekevät samassa vaistomaisesti koko käännöksen ja seuraavat nuorten joutusaa joukkoa. Kun tämä saapuu passaasiin, on siellä odottava toinen väkijoukko avannut sille kapean tien, jota se nyt tungeksien painaltaa eteenpäin, päästäkseen sisään myymälään . . .

Jo näkyy ovesta ensimmäinen valkopää. Puh- taana kuin lumi, viattomuuden kaikkivoittavalla vä-

rillä verhostaa uusi päähine nuoren ylioppilaan kirkasta otsaa, jonka alta kaksi suomalaista silmää välkkyy iloisinta iloa, tyytyvintä tyytyväisyyttä. Rintaa peittää pitkä kukkaiskaari, täynnä ruusua, kielloa, lemmenkukkaa ja vihantaa lehteä.

„Eläköön!“ ja uudestaan „Eläköön!“ kaikuu suurten ja pienten huulilta, ja eläköön ja hurraa-huutojen yhä uudistettaissa avautuu myymälän ovi selki selälleen laskien näkyviin koko parven valkopäitä: sikin sokin tyttöä ja poikaa. Samallinen on kaikilla lakki — kuin arvokin —, sama riemu jokaisen silmässä, sama punainen hohde jokaisen poskilla. Toinen toisiaan kauniimmat ovat kukkaiskiehkurat ja -vihot, jotka peittävät rinnan ja kiertävät kaulan, — ja kauniita ovat niiden omistajatkin. Hurraata ja eläkööntä kaiutetaan jälleen, omaiset rientävät vastaan syyleilyillä ja suudelmilla, käsiä puristetaan onnea toivottavien opettajien ja muiden ystävien kanssa. Ja tätä iloa kestää koko illan ja myöhäseen yöhön, ja vielä monta päivää, jolloin vasta-arvostetut ylioppilaat astelevat kaduilla, kukat vielä rinnossa raittiina ja tyytyväinen hymy huulilla. Koko kaupunki ymmärtää heitä, kaikki nykäyttävät päätään heille suosion ilmaukseksi; he tuntevat olevansa kuin yhtä maata kaikkien ihmisten kanssa.

Jo tämä ilo yksistään — niin puhdas ja kaunis — riittää mielestäni palkitsemaan nuorukaisen ja neidon vaivat ja vanhempien uhraukset. Se on niin suuri tämä ilo, että jokainen, joka on sen vaan ulkoapäinkin nähnyt, toivoo, että kaikki maamme pojat ja tytöt pääsisivät nauttimaan siitä. — „Se oli hauskin hetki elämässäni“, kuulee vielä vanhojen miestenkin huulilta. — „Tämä on niin hauskaa, etten jaksa elää“, huudahtaa nuori tyttö valkoisen lakkinsa alta.

Miksi on tämä niin hauskaa? Mistä on kotoisin tuo vilpiton riemu? — Ei se siitä voi olla, että on koottu jokunen määrä tietoja ja saatu se tunnustetuksi, sillä onhan monella muulla ihmisellä niitä saman verran tuntematta sen suurempaa tyydytystä. Eikä se voi olla aineellisen hyödynkään tunne yksin — jospa onkin sitä osaksi — sillä paitsi etteivät nuo edut ole kaikille

niin selvilläkään, eivät he niitä näissä hetkissä suurtakaan ajattele.

„Olisiko yhtä hauskaa, jos koulu vaan olisi julistanut teidät ylioppilaiksi?“ on kysytty. Ja siihen on vastattu: „No, silloin ei se mitään olisi koko ilo.“ — „Se ponnistus, se voimien koetus vierasten tutkijain edessä, se se ilon ylimmillen kohottaa.“ — —

Ylioppilasarvon saaminen tuottaa nuorukaiselle ensimmäisen tunteen siitä, että hän on saanut aikaan jotain, ja jotain hyvää, jotain katoamatonta; tämä valtava tunne se on joka herättää hänen ilonsa, sitä suurempi, kuta enemmän hän tietää ahkeroinneensa. Kun hän nyt katsoo takaisin menneeseen koulu-aikaansa, selvenee hänelle, että se on ollut viitattu tie määrättyyn maaliin, ja samalla kuin hän tuntee ennen kokematonta kiitollisuutta siitä, ettei hän ole tien raviin pudonnut, vaan maalinsa voittanut, tuntee hän matkalla kasva-neensa. Hän on saanut koetella voimiaan, karaista tahtoaan, harjoitella kärsivällisyyttään. Säännöllinen, suunniteltu työ on tuottanut hänelle lujutta luonteeseen, jolla hän tuntee voivansa voittaa vastakin. Hän kokee samassa, kuinka rikas ja kallis on palkka nähdystä ponnistuksista, tehdystä työstä. Hänellä on tietoja sen verran, että hän osaa avata oven sille tielle, joka häntä enin miellyttää. Onnellisesti on hän päättänyt yhden elämän jakson ja seisoo nyt luottavaisena uuden jakson edessä, josta hänelle kangastaa uudet toiveet, uudet riennot ja — uudet voitot. — —

*

Eikä suinkaan ylioppilastutkinto ole merkitystä vailla käytännöllisessä suhteessakaan. Samalla kuin yleinen mielipide kohottaa vaatimuksensa yleisestä kansalaissivistyksestä, kohottaa vaatimuksensa työnantajakin; oli tämä sitten valtio, yksityiset laitokset, yhtiöt tai yksityiset henkilöt. Harva on se elatuksen ura, joka ei antaisi etuoikeutta sille hakijalle, joka on suorittanut ylioppilastutkinnon, jos muut kelpoisuusehdot ovat samat kuin muilla hakijoilla. Kaikki korkeammat valtion virat asettavat sen suorastaan hakukelpoisuuden

ehdoksi ja mitä alempiin viransijoihin tulee, niin kiristetään niitäkin täytettäissä vaatimuksia yhä enempi samaan suuntaan. Korkeammista ammatikouluista metsäopisto sisäänpyrkijöiltään nyt jo vaatii ylioppilastutkinnon, polyteknillinen opisto ja korkeammat maanviljelyskoulut uhkaavat käydä samoja jälkiä tuossa tuokiassa, eikä ole epäilystä siitä, että alemmatkin ammattivirkoihin johtavat oppilaitokset ennen pitkää seuraavat heidän esimerkkiään. Kaikki tämä osottaa vaan, että sivistyksen arvo kohoaa ja että sen tarve kokonaisuudessaan on nousemassa.

Että tällöisissä oloissa tyrkytetään mieliin ylioppilastutkinnon tarpeettomuutta, on mielestäni huono palvelus kasvavalle nuorisolle. Joka kerran on siinä onnellisessa asemassa, että hänellä on tilaisuus käydä yliopistoon valmistavassa koulussa, häntä pitää, minun käsitykseni mukaan, ennemmin kehoittaa sen täydelliseen läpikäymiseen, kuin kesken jättämiseen tai aineiden mielivaltaiseen karsimiseen. Koulunkäynnin keskeyttäminen puolivälistä on jo liian tavallinen todellisesti pakollisista syistä, mutta se tulee entistään yleisemmäksi, jos tuo viime vuosina yltynyt mielipide, että ylioppilaaksi tuleminen on joutavaa, pääsee yhä väljemmin valloilleen yleisössä. Sillä luonnollistahan on, että tuommainen katsantotapa tarttuu opiskelemaan nuorisoonkin, joka ei kykene asian itsenäiseen punnitsemiseen, ja vaikuttaa siinä huikentelemista ja velttoutta luvuissa. Nuoret pojat ja tytöt ovat luonnostaankin taipuvaisia vaihteluun, mitä sitten, jos yleinen mielipide antaa heille tässä kannatustaan? Yhä useammat tahtovat silloin keinotella, joko koulunkäyntinsä katkaistamalla tai moniaiden aineiden poisjättämisellä. Pieninkin vastamäki voipi heidät näin ollen säikyttää: he tuntevat itsensä ruumiillisesti heikoiksi, taikka jokin koulun aine on heille vastenmielinen, taikka he jäävät joskus luokalle, niin luulevat heti puuttuvansa soveliaita lahjoja koulukurssin täydelliseen suorittamiseen ja uskovat paremmin menestyvänsä muulla tiellä. Nykyisten mielipiteitten vallitessa saavat he suuritta vaikeuksista vanhempansa puolelleen, ja niin jätetään koulu

kesken ja siirrytään päistikkaa käytännölliselle leipämaalle saattavaan oppilaitokseen. Ettei tämä tulekkaan voitoksi niin usein kuin luullaan, sen on kokemus monasti osottanut. Kokemus näet näyttää sangen tavallisenä ilmiönä, että se joka ei ole luullut menestyvänsä n. s. oppikoulussa, vaan siinä kesken päättänyt, ei se käytännöllisessäkään oppilaitoksessa menesty. Ainakin on se varsin epävarmaata, ja hyvä olisi, jos korkeampaa koulua käyvät oppilaat ja heidän holhojansa ainoastaan suurimmalla varovaisuudella päättäisivät keskeyttää kerran aljetun koulunkäynnin. Se katumus, joka usein tulee tällaisen askeleen seuraukseksi, on arvaamattoman raskas kantaa, ja sitä raskaampi koska paluumatka entiselle uralle on sangen vaikea ja ainoastaan harvoin onnistuu. Me emme tietysti nyt puhu semmoisista tapauksista, joissa joko aivan huono ruumiillinen terveys taikka todellinen ja todistettu henkinen kykenemättömyys tekee jatkamisen mahdottomaksi; vielä vähemmän niistä oppilaista, joille varattomuus tekee jatkamisen käytännölliseksi mahdottomuudeksi. Me ajattelemme niitä monia, jotka satunnaisten ja riittämättömien syiden tähden jättävät määrätyn tarkoituksen saavuttamatta. Luulemme sekä vanhempien että opettajien velvollisuudeksi niin paljon kuin suinkin kannattaa kainaloista luonteen puolesta heikkoja, arkoja, voimiinsa luottamattomia ja hermostuneita oppilaita. Luja ja ystävällinen sana, ajallansa sanottuna, saattaa monasti kumota horjuvan oppilaan tuumat koettaa voimiansa uusilla markkinoilla, ja jos onnistutaan auttaa häntä aljetun määrän päähän, on hänelle siitä selvä voitto.

Asia on sama aineiden poisjättämisen suhteen. Valtion kouluissa vaaditaan ehdotonta osanottoa kaikkiin koulun ohjelmaan kuuluviin luku-aineisiin. Vasten monia muita pidämme tätä onnellisena vaatimuksena, sillä se pelastaa oppilaat kiusauksesta jättämään lukematta aineen taikka toisen. Mutta jos oppilas on heikko taikka huonolahjainen? — Jos hän on heikko voipi hän levätä lukukauden, vuoden taikka kaksi, sitten jatkaa täydellisen ohjelman mukaan ja suorittaa koulun oppimäärän nuhteettomasti. Se on

LOUIS SPARRE.
HENRI MARTEAU'N
MUOTOKUVA.

hänelle suuremmaksi hyödyksi, kuin että hän siirretään toisten oppilaiden kanssa luokalta luokalle, mutta ainoastaan vaillinaisesti seurattuaan ohjelmaa. Edellisessä tapauksessa hän on suorittanut kokonaisen tehtävän, vaikka tulee myöhemmin valmiiksi, ja hyöty on todellinen; jälkimmäisessä hän on vaan näennäisesti seurannut kumppaneitaan, ja lopputulos on puuttuvainen ja tyydyttämätön. Jos taas oppilas on heikkolahjainen tai hän on liiaan aikaisin tullut kouluun — joka usein tapahtuu — niin istuminen samalla luokalla kaksi vuotta hyödyttää häntä siinäkin tapauksessa enemmän kuin loppusuoritukseen välttämättömien aineiden poijättäminen ja muodollinen luokalta siirtyminen.

Maamme yksityisissä kouluissa on otettu ohjelmaan aineiden valintavapaus, ja tätä toimenpidettä kiitetään monelta taholta. Ja niin kauan kuin oppilaiden vanhemmat käyttävät tätä oikeutta niin suurella säästäväisyydellä ja niin suurella varovaisuudella kuin esim. siinä koulussa, missä tämän kirjoittaja työskentelee, on vaara vähempi. Mutta missä tämä tapa on yleisempi, siinä se epäilemättä tuottaa käytännöllistä haittaa ja siveellistä vahinkoa oppilaille. Sillä ei ole epäilemistäkään, ettei tämä oikeus houkuttelisi monta oppilasta pois taatulta ja edulliselta tieltä. Samassa se kasvattaa heikkoja luonteita, jotka mitättömistä vastuksista painautuvat tarpeettomien helpoitusten turviin. Yksistään tuo tieto jo, että voipi luokka luokalta siirtyä ylös ja käydä koulu loppuun asti seuraamatta täydellisesti sen oppisuunnitelmaa, voipi antaa tukea haluttomille oppilaille, että yhä enemmän heittäytyvät leväperäisyyteen ja tekevät huonompaa työtä, kuin jos koko oppimäärän suorittaminen olisi pakollinen. Huono työ jättää huonot jäljet, oppilas ei menesty — ja niin jätetään tuo paha aine pois. Käy sitten usein niinkin, että kun toverit lähenevät ylioppilastutkintoa, saavuttaa luopion yhtäkkiä palava halu tulla osalliseksi samasta oppiarvosta kuin nämäkin. Mutta silloin se usein on myöhäistä. Ja kuka ottaa nyt kantaakseen edesvastauksen siitä, että oppilas on menettänyt mahdollisuuden suorittaa tutkintonsa? „Itsehän sinä tah-

doit luopua koulun oppimäärän täydellisestä suorittamisesta“, vastataan nyt hänen valitukseensa. Ja häntä taas harmittaa, että vanhemmat saattoivat hänelle antaa jälkeen.

Että tässä järjestelmässä piilee itse kouluillekin vaara, joka tulevaisuudessa voipi niiden arvoa vähentää, on käsittääksemme selvä. Ja koska monet yksityiset koulut samassa ovat yhteiskouluja, voidaan tästä järjestelmästä johtuvat seuraukset piankin asettaa yhteyteen yhteiskasvatuksen aatteen kanssa ja tätä sen nojalla halventaa. Etenkin jos tulisi tavaksi, että yhteiskouluissa käyvät tytöt rupeaisivat jättämään ylioppilastutkinnon ja joko katkaisemaan lukunsa keskiluokilta tai jättämään pois aineita, vetäisi se pojatkin mukaan tuommoiseen puoliväliseen opiskelemiseen, ja se seikka varmaan ajan pitkään pidättelisi monia vanhempia panemasta poikansa yhteiskouluun.

*

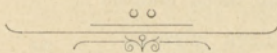
Olemme koettaneet viitata ylioppilastutkinnon siiveelliseen ja henkiseen arvoon ja sen tuottamiin käytännöllisiin etuihin. Vaatimukset ylioppilastutkintoon ei kaikkia tyydytä, ja sinä muodossa, jolla se suoritetaan, saattaa olla parannuksen sijaa, mutta se ei kuulu tähän. Vaan aivan huono ei voi olla nykyinenkään järjestys, jos emme mitättömäksi tuomitse niitä monisatavuotisen sivistyksen tuloksia ja kokemuksia, joihin se perustuu.

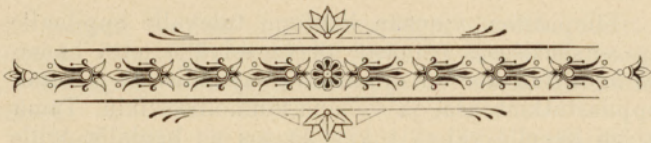
Tutkittakoot puutteet ja korjattakoot ne ajanmukaisella tavalla. Mutta se ei voi tapahtua siten, että koko ylioppilastutkinto semmoisenaan halvennetaan nuorison silmissä; eikä myöskään siten, että mielivaltaisesti, kunkin oppilaan valinnan mukaan, ruvetaan koulussa jättämään lukematta ohjelmaan kuuluvia aineita. Tämän kautta ainoastaan tehdään vahinkoa nykyiselle kasvavalle sukupolvelle, joka n. s. oppikoulua käyttää, mutta ei suinkaan jouduteta mahdollisesti tarpeellista uudistusta.

Yliopistoon vievään kouluun tulevalle oppilaalle on jo ensimmäisestä päivästä oleva selvällä, että hänen tulee suorittaa koulun oppimäärä täydellisesti ja ottaa ylioppilastutkintonsa, ja vieläpä kunnollisestikin. Tämä tieto on hänelle vahva tuki. Ja jos ne henkilöt, joille hänen kasvatuksensa on uskottu, koettavat pitää tämän tukeen pystyssä hänelle, tulevat he lopulta saamaan hänen vilpittömän kiitoksensa. Se on vakauksemme.

Kangasalla 1 p. Heinäkuuta 1895.

Lucina Hagman.

Odottaissa.

Ma istun luona ikkunan
Ja katson tulevaksi;
Ma yhä toivon, odotan,
Käy kaiho raskahaksi.

Kun nuori olin, hänpä ties
Mun luoksenikin tulla;
Ol' lämmin silloin sydän, lies,
Ja rinta railtis mulla.

Vaan nyt kun olen vanhennut,
Hän mua kartteleepi;
Oon kauvan turhaan huokaillut,
Jo toivo raukeneepi.

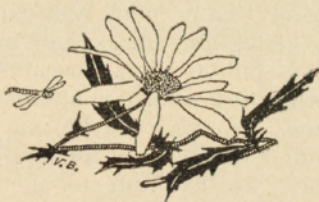
Mut vieläkin ma odotan,
 Jos tulis myöhemmällä
 Ja veisi minut kanssahan,
 Kuin oli lupa hällä.

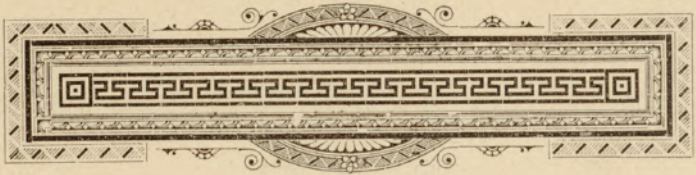
Kas tuolla hiipii jotakin,
 Nyt hän se ehkä lienee;
 Jo tulee armas, rakkahin,
 Mi vihille mun vienee —.

Näin haastoi impi itseksään
 Ja istui ikkunalle;
 Sai Tuonen sulhon vierelleen,
 Mi viekin kuolemalle —.

Juhani Kattelus.

Ihmeellinen lähde.

Syvällä metsässä oli lähde, ja sen vesi oli niin kirkasta, niin raitista! Mutta sitä peitti vuosisatainen sammal. Vasta matkan päässä vesi esiin pulpahteli, puroksi muodostui. Ja siinä, lähteen lähellä, puron reunalla istui impi virsut jaloissa, päällä likautunut, kulunut hurstinen hame; tukka hulmusi vapaana, oli takkuinen ja näytti siivottomalta. Siinä oli impi istunut jo monta, monta vuotta. Ennen oli hän niin viehättävä ja sokea — nyt sammaltuneelta näytti!

Puron vierustaa luikerteli monimutkainen polku. Ja kun outo matkustaja siitä sattui joskus ohitse kulkemaan, silloin impi katsettaan teroitti ja tuohilippiään matkustajalle jo matkan päästä kurotti: että saisi väsynyt kuivaa kulkkuaan lähteen kirikkaalla vedellä kostutella. Kun joku ystävällisesti hymyillen lipin hänen kädestään otti, silloin impi aina lähteelle päin viittasi ja puhui. Vaan useammat katselivat ihmellen tuota outoa erämaan olentoa ja tunsivat joulukallaista inhoa. Noitako tuo lie, vai syöjätär?

Tuo puhekin on niin kummallista, liekö manausten kieltä? Ja kauhtuneina he jättivät lipin siihen, kostuttivat huuliaan etäällä puron vedessä, mikä siellä jo oli vieraita aineksia itseensä saanut ja lämminnyt. Sitä toiset suutansa irviin väänsivät, toiset

arvelivat; parempi jotain kun ei mitään. Eikä kukaan omistanut täältä itselleen muuta kuin ikäviä muistoja.

Lähde pysyi salassa, kun ei immen puhetta kukaan ymmärtänyt. Vuoden vuotensa jälkeen hän siinä istui säilyttäen yksin tietonsa sammalen peittämästä salatusta lähteestä.

Vaan miksi hän siinä istui?

Hän odotteli sulhoansa ja veljiänsä.

Siitä oli jo vuosia kulunut kun ne sotaan lähtivät. Silloin salot kajahtelivat elämää. Monen kiiltäväpukuisen sankarin sydän sykähteli vasten salonimen voimakasta povea — ja lähde ei joutunut samaltumaan, sen ympärillä oli alituinen, vireä liike. Siihen aikaan oli lähteen impi ihana!

Sota loppui. Puronvartista polkua pitkin yhä harvemmin joku vaeltaja kulki. Impi istui paikallaan, teroitti katsettaan polun etäisimpään näkyvään mutkaan ja odotti. Metsän hongat humisivat, huokailivat, istuttivat immen henkeen oman juron salaperäisyytensä ja metsän erämaisen vaiteliaisuuden. Kyllä toisinaan sydän sykähti ja kalvealle poskelle nousi rusoittava puna, kun joku sorea nuorukainen reippaasti polkua pitkin läheni ja etäältä kiinnitti häneen utelevan katseensa. Vaan kun ne ohi menivät, puhumatta, hymyilemättä, silloin tuskainen epätoivo toisinaan sydämessä riehahti ja silmän sini alkoi muuttua lasittuneen näköiseksi.

Sulhoa ja veljiä ei tullut koskaan. Mutta unohdettu impi oli päättänyt odottaa uskollisesti kuolemaansa asti.

Ja sitten kerran tuli mies, joka ei ohitse mennyt niin kuin muut, vaan jäi siihen, astui lähemmäksi ja pyyhkäsi hiukset immen kasvoilta. Immen sydän sykähti, jäykistyneitä huulia alkoi hymy kaunistaa ja lasitus silmistä suli. Innokkaammin kuin koskaan ennen hän viittasi lähdettä kohti. Uteliaana vieras astui lähemmäksi, penkoi sammalikossa ja huudahti iloisesti:

„Lähteen silmä!“

„Sulhoni ääni!“ kuiskasi impi ja omituinen, ihana väristys läpi ruumiinsa kulki kun hän vapisten nousi

VILLE WALLGREN.
CONSOLATION.

seisomaan. Vaan vieras suoristi runtevan, uljaan var-
talonsa, loi haaveksivan katseensa yli järvien, kukku-
lain ja laaksojen ja puhui itsekseen.

„Kuinka moni vaeltelee janoissaan tässä aarnio-
metsässä, kastellen kurkuaan puron likaisella vedellä,
tietämättä tätä lähdetä!... Täällä tuntui äsken niin
vieraalta... Siemaus tuosta lähteestä: ja nyt kaikki
on niin kotoista, niin vanhaa tuttua. En ymmärrä
mistä se tulee, mutta minusta tuntuu, kuin täällä olisi
kätkettynä joku aarre... aarre... Ja tuo nainen,
joka äsken näytti syöjättäreltä, on minusta kuin joku
kärsivä impi. Tässä on jotain ihmeellistä! Tuon läh-
teen minä *tahdon* tehdä tutuksi niille, jotka nyt lais-
kuuksissaan makaavat janoisina lähteen partaalla.“

Ja hän puristi rajusti immen kättä, lähti sitten
kiitämään kohti metsiä, poiketen tavalliselta polulta.
Sieltä alkoi kuulua hänen raikas laulunsa:

„Henki on noussut, varjot ne väikkyä,
Aatteiden aallot ne kuohuen läikkyä,
Miehiä tarvis on!“ — —

„Sulhoni ääni!“ kuiskaili impi, „mutta mitä hän
laulaa?“

Hänet valtasi omituisen sekava ja kummallinen
tunnelma. Alas istui hän kivelleen. „Mitä haasteli
hän, niin outoja sanoja, vierasta kieltä?“ „Oliko
hän sulhoni?“ „Minne meni?“

Vuosien kuluessa aaltoileva rinta taasen asettui
ja impi vaipui jonkullaiseen tajuttomaan epätoivoon.
Matkustajia tuli ja meni. Hän yhä lippii piteli, tar-
josi sitä tarvitsevalle, mutta ei hymyillyt enää eikä
usein lähteesen viitannut. Sulhoansa ja veljiänsä hän
tuskin enään odotti, vaan vaipuneena uneliaasen välin-
pitämättömyyteen hän siinä paikoillaan pysyi tottu-
muksen voimasta. Kun oli nälkä, söi pettua, kun vilu
— antoi viluttaa. Hän oli tullut niin ihmeesti kump-
paniensa, korven honkien kaltaiseksi. Nekin elävät,
nekin kärsivät, mutta ne eivät ajattele mitään, eivät
kärsimystä tunne eivätkä uraja.

Vaan eräänä kultaisena kesänä taas muuan sei-
sahtui immen ääreen, katseli hetkisen uneliaisiin sil-
miin, hymyili ja virkahti:

„Osaatko sinä laulaa?“

Kauan vaiennutta kieltä immen rinnassa koske-
teltiin. Hän hämmästyi — osasi vielä hämmästyä.
Taas, pitkän väliajan kuluttua sulhon uupunut muisto
vertyi ja raukealla, vapisevalla äänellä hän vastasi:

„Tottahan minä laulaa osaan!“ — Tuo mies pu-
hui kieltä, jota hän ymmärsi, siksi tuli tunnustaneeksi
taitonsa ilman mutkistelematta.

Ja miten siinä pakinoivat, impi tunsi sulhonsa ja
sulho morsiamensa. Käsityksin, kaulatuksin he siihen
istuivat sammaltuneen lähteen reunalle, sammaleiselle
kivelle. Impi viritti laulun laulun jälkeen, uneksiva
hongikko kajahteli, kalliot ja vuoret vastailivat, linnut
kokoutuivat kuuntelemaan ja ihmettelemään: salon
jäykkä sydän oli ruvennut sykähtelemään!

Laulamaan kun väsyivät, niin yksissä lähteen päältä
sammalta nyyhtivät Siellä näkivät omat kuvansa.

Ja impi häpesi takkuista tukkaansa ja likaista
hamettaan.

„Minä pesen itseni“, hän sanoi, ja pesi. Peilaili
uudestaan lähteen kirkkaassa pinnassa ja huokasi:

„Myöhään tulit... minä olen vanhentunut. Etkö
sinä näe syviä ryppyjä poskillani?“

„Näen, mutta minä silitän armaan poskesi rypyt,
ja sinä nuorennut.“

„Minäkö nuorennun?“

Impi katseli surunvoittoisesti hymyillen sulhoaan,
mutta ei sanallakaan viitannut siihen että ne olivat
olleet vilu ja nälkä jotka häntä olivat vanhentaneet
sillä aikaa, kuin sulho oli herkutellen lihonut ja niin
pulsuksi tullut. Hänen sielunsa täytti vainen autu-
allinen mielikuva siitä elämästä joka nyt alkaisi sulhon
rinnalla, joka hehkuvin poskin hänen poveansa vasten
nojaili. Laulu tulvahteli itsestään esiin täyteläisestä
rinnasta. Lähteen vesi kumpusi pulpahdellen ja au-
rinko väritti vapautuneet pisarat timanteiksi, hopeiksi
ja hohtokiviksi.

Näin he, metsän synkässä sydämessä viettävät autuaallista kuherrusaikaa monta, monta vuotta. Eikä siitä tietäneet muut kuin metsän kotoiset eläjät ja puron vetehiset väet. Sulhoa alkoivat maailmalle jääneet ystävät kaivata. Rupesivat etsimään. Saapuivat vihdoin toinen toisensa jälkeen puron varrelle, puronvartta pitkin lähteelle. Lähteen luona tapasivat ennen aavistamattoman näytelmän:

Sivistynyt maailman mies ja erämaan impi helässä syyleilyssä!

Siinä katsojat silmiään hieroivat. Oli monta, jotka olivat ennen siitä vaeltaneet, nähneet siinä aistiviällisen syöjättären ja hüpineet hiljaa tiehensä. Mutta mikä nyt oli tämä impi? Sen katseessa oli jotain ankaraa, aivan samoin kuin sen jota he kammoneetkin olivat, mutta samalla oli siinä nyt jotain niin ihmeteltävän lumoaavaa: sen hiukset olivat nyt siistillä palmikolla, sen hame oli puhdas ja jaloissa uudet, koivuntuohiset virsut, sen silmät olivat siniset kuin meri ja huimavaan syvät.

He alkoivat ystävältään selitystä kysellä. Mutta tämä vaan salaperäisesti vilkutti suopeita silmiänsä, tarttui impensä käteen, talutti hänet ilokivelle ja kuisasi:

„Laula kultani!“

Impi kohotti kainostellen pohjattomat silmänsä kohti vaaleita Pohjolan pilviä ja ylpeitä honganlatvoja, missä „rastas“-niminen tuttu satakieli helkytteli ja kehoittellen päätänsä nyökytteli „kuin vanhan tutun vuoksi“. Ja hänet valtasi tunnelma, joka puhkesi lauluksi seuraavin sanoin:

„Luojan kukku, kultahelkka!
 Kuku mulle kultiasi,
 Kuku mulle, kuku muille,
 Kuku kaikelle kylälle;
 Kuku kultia kujille,
 Hopehia tanhuille,
 Vaskia vajojen päihin,
 Tien vierihin tinoja.“ j. n. e.

Hän lauloi kauan. Lumottuna olivat sulhon etsijät painuneet tuoksuville mättäille. Ja kun he nyt, katsettaan irti saamatta immen silmistä, jotka ujolla hehkullaan kertoivat salatusta tulesta mikä oli alkanut syttyä tuolla korkealle kohoilevassa povessa, ihmetellen katselivat, kuuntelivat, niin impi heidän silmissään muuttui sadun prinsessaksi, johon kaikkien täytyy rakastua.

Ilokiveltä impi vihdoin alas astui, tuohisen lippinsä lähteen kirkkaalla vedellä täytti ja ihmettelijöilleen jakeli ihanasti hymyillen. Nuorukaiset joivat juomasta päästyäänkin, immen hymyily tarttui heihin ja heissä kasvoi yhä varmemmaksi vakuutus, että tuo tuntematon impi salaperäisen lähteen luona oli prinsessan arvoinen.

„Varsin ihmeellistä vettä!“ rupesivat jotkut sanomaan.

„Äidin maitoa!“ kuului vienoväreinen kuiskaus „ilokiveltä“ ja useimpain katseet kääntyivät sinne.

„Äidin ääni!“ pääsi monesta suusta riemastunut huudahdus ja kaikki alkoivat avoimin sylin juosta sinne, mistä ääni kuului.

Kivellä seisojien harmaa hapsinen vaimo kasvoilla äärettömien kärsimysten leima. Silmäkulmassa kimalteli kirkas kyynel ja voimakkaasti kohoili armas povi mielen liikutuksesta. Poikiansa syleili äiti tulisesti ja kuitenkin arvokkaasti, kutakin erikseen. Oikaisi sitten vuosien painaman köykistyneen vartalonsa. Nyt hän näytti mahtavalta, kun kätensä suorittaen yli laaksojen ja vuorien loihe lausumaan:

„Kauan itki äiti kadonneita poikiansa, etsi heitä korvet, kumat, kylät, kaupungit — turhaan. Varsi köyristyi, silmä himmeni, tukan tuska harmensi ja jalka väsyi — vaan yhä hän etsi. Kotona oli nälkä ja ikävä — sisaret kuihtuivat, vilu — ne värjöttelivät, isä raatoi näännöksiin itsensä — sai sittenkin vaan petäjäistä leipää, ja äiti yhä etsi kadonneita poikiansa. Äiti näki heidät mässäämässä lihavain lihapatojen ja makeain viinosten ääressä, rukoili heitä palaamaan ja itki verisiä kyyneleitä, mutta äitiä ei tunnettu kun tuska oli hänet

rumentanut, eikä ymmärretty kun pojille oli maailma opettanut vieraan kielen.

Vuoron tiestä sisaret lähteellä istuivat, sulhojansa odotellen, veljiänsä vartoen, — eikö joku edes heistä palajaisi? Aika teki kasvot vieraiksi, — vieraita vaan pitkin puron vartta kulki. Siitä ne varmimmin vieraiksi tettiin, kun eivät lähdeettä etsineet, purosta vaan joiivat. Sisarten mieli yhä synkistyi, tukka sai takkuun käydä, silmä tummeni, hame kului riekaleiksi, — kellepä koreilla, kun ei ollut veljeä, ei sulhoa, sydämessä vaan haikea ikävä!

Tuli vihdoin yksi, joka kaivoi pois sammaleet lähteeltä, joi sieltä, istui tyttöni viereen — minä tunsin yhden pojistani ja hymyilin taas kerran pitkistä ajoista. Nyt tulitte te, joitte lähteestä ja tunsitte minut, sillä — lähde on minun povellani. Impi johon rakastuitte on — sisarenne.

Te tulitte, te tulitte! En mä tuomitse teitä, vaikka kauan viivytte, mä ilosta itken. Vaan vielä harhailee suurin osa veljistänne tietämättömillä teillä, elonnes-teitä vierailta rinnoilta imien. Menkää!“ hän huusi että kalliot kajahtelivat ja kumisten vastailivat, „menkää, sanokaa eksyneille veljillenne, että oikea elonnestelähtee vaan *äidin rinnoilta!* Sanokaa, että äiti odottaa. Sanokaa että Suomen saloilla siskot odottavat veljiään, morsiamet odottavat sulhojaan ja isät nääntyvät, kun työ on raskas ja leipä petäjäinen... Menkää, tuokaa kaikki juomaan lähteestä, joka minun rinnallani kumpuilee, niin he taasen tuntevat äitinsä, isänsä, morsiamensa, sisarensa ja silloin on Suomessa verraton häähuomen!“

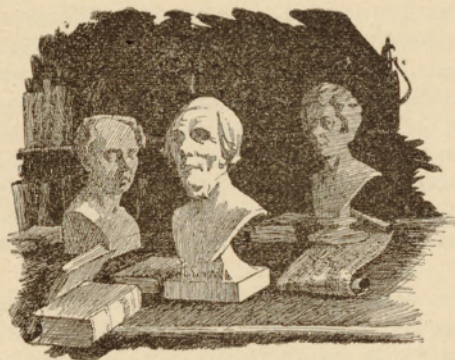
Äidin sanat sytyttivät ennen tuntemattoman liekin nuorissa sydämissä. Keräytyen piiriin äidin ympärille, he kädet kohotettuina taivasta kohden vakuuttivat:

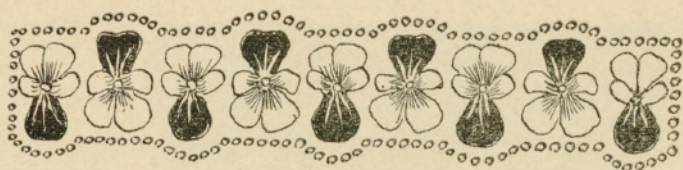
„Jos loistoon meitä saatettais
Vaikk' kultapilvihin,
Miss' itkien ei huoattais,
Vaan tähtein riemun sielu sais,
Ois tähän köyhään kotihin
Halumme kuitenkin.“

Ja sitten he hajosivat kukin haarallensa uusia, ennen tuntemattomia teitä, palauttamaan vielä eksyksissä vaeltelevia veljiään. Lähde emon rinnalla kumpuili, purossa kirkas vesi tanssi ja nauroi, tyttäret pesivät itseään ja kampaivat kultaisia kutrejaan, isä suoristi väsynyttä selkäänsä ja huoautti helpommin. Salot alkoivat kajahdella poikain raikkaista huudoista ja hongikko remahteli riemusta raikuen. Lähteen ympärillä, emon rinnoilla oli syntynyt eloisa, kotoinen liike, siinä kun pojat kiistailivat ja kamppailivat siitä, ken äitiä paraiten rakastaa.

Aistivialliseksi luultu impi pukeutui häöpukuunsa.

Alho

Tien varrelta.

Lintu kutsui kultaistansa
viserrellen vierelleen. —
Poika sivu kulkeissansa
tunsi piston sydämmeen.

Kutsun kuuli linnun kulta,
lensi luoksi lemmityn. —
Pojan rinta riehui tulta,
tunsi kumman sykkäilyyn.

Niinpä lauloi lintupari:
lempi suurin autuus on! —
Poika huokas: onnen kari
Mun ol' lempi onneton!

Linnut tuuli tuulen henki,
illan harso verhosi. —
Värjötellen poikanenki
kotiin kolkkoon kiiruhti.

Kaarlo Forsgren.

Kuvain kumartaja.

Kuvauksia ystäväni kuvanveistäjän elämästä.

„Olen löytänyt Jumalani, jota niin kauvan olin turhaan etsinyt! Rakkaus on Jumala rakkaus on kaiken uskonnon sisältö. Se oli ihana, hurmaava, mieltä huikaiseva hetki, kun usko rakkauden jumaluuteen niinkuin ilmestys korkeudesta, niinkuin säalama taivaalta valaisi synkistyneen, uupuneen sieluni...“ (Ja sitten seurasi hehkuva kuvaus hänen onnestaan ja seikkaperäinen selitys, kuinka hän oli sen saavuttanut ja miten muutos hänessä oli tapahtunut.)

Hän oli tunteellinen, innostunut luonne, niinkuin taiteilijat yleensä. Kun hän ryhtyi johonkin, ryhtyi hän siihen koko sielullaan. Lapsuutensa ja ensi nuoruutensa uskon oli hän verrattain kauvan säilyttä-

nyt. Mitään varsinaista uskonnollista elämää ei se ollut, mutta olihan se kuitenkin se selkäranka, joka tuki häntä. Siitä aatepiiristä oli aihe otettu hänen ensimmäiseen taiteelliseen kyhäykseensä kuvanveistäjänä. Se oli kuva tekstiin: „sallikaat lasten tulla minun tyköni“, puuhun leikattu vapahtajan kuva, kädet eteenpäin ojennettuina, niinkuin kaikissa raamatun kuvissa. Äidilleen oli hän sen valmistanut joululahjaksi. Äiti otti sen riemulla vastaan ja asetti kirjoituspöydälleen, jalustana samettikansiin nidottu kuvaraamattu. Hän sitä melkein palveli, toimitti rukouksensakin sitä silmällä pitäen. Poikakin kertoi usein sitä ajattelevansa miltei uskonnollisella hartaudella, ja oli se hänelle kahta rakkaampi siitäkin syystä, että se oli määrännyt hänen elämänsä suunnan. Kuvan nähtyään salli äiti poikansa estelemättä taipumustaan seurata.

Hän kävi oppinsa ensin kotona, sitten Saksassa, mutta Pariisiin tultua haihtuivat lapsuuden usko ja nuoruuden aikana saadut ihanteet, samalla kuin uudet taiteelliset teoriat tekivät hänen taiteessaan täydellisen vallankumouksen. Muutos tapahtui äkkiä ja voimakkaasti. Se tarttui kuin kuume ajan ilmasta ja kun hän siitä parani ja palasi ensimmäiseltä matkaltaan Ranskasta, oli hän valmis kieltäjä. Käsityksen persoonallisesta Jumalasta oli hän kokonaan repinyt mielestään. Se vähä, mikä siitä oli jälellä, oli jonkunlaista ylimalkaista maailmaa johtavata järkeä, jonkunlaista yhteen laskettua tulosta kaikista maailmaa hallitsevista luonnonlaeista.

Kiihvautta uhkuvassa kirjeessä teki hän siitä selkoa eräälle ystävälleen.

„Mikä houkkio, mikä mieletön haaveilija, mikä narrien narri minä olen ollut! Minun tekisi mieleni häpeästä huutamaan, kun ajattelen, että suurin osa tämän muka valistuneen vuosisadan ihmiskunnasta vaeltaa vielä raakalaisten kannalla. Pakanoita, kuvain kumartajia te olette, jotka rakennatte huoneita haltijoilenne ja palkkaatte pappinne niitä kaitsemaan. Kultavasikoita te itsellenne valatte ja niitä kumarratte, vaikka luulette kuuntelevanne sen käskyjä, joka korkeudessa

jylisee. Koko katoollinen usko kaikkine madonnan kuvineen, ei se ole aatteellisesti rahtuakaan ylempänä alhaisimman neekerin uskoa, joka panee pyöreän kiven soikean kiven päähän ja palvelee sitä korkeampana olentona. Kaikki muu on maailmassa edistynyt, uskonto on vuosituhansien kuluessa seisonut paikoillaan. Se, jonka pitäisi olla yliluonnollinen, henkinen ilmestys pukeutuu yhä niinkuin on aina pukeutunut maallisiin muotoihin. Muullaisena sitä emme jaksa käsittää. — Mutta onhan *meidän* uskontomme katoollista paljoo puhdistuneempi? — Kaunis puhdistus! Meillä on uhrimme; ehtoollisemme; meillä on taikatemppeemme; kasteemme; meillä on kirkkomme kuvineen meilläkin. Papit ovat palkatuuta noitia, jotka maksosta myysken- televät autuutta summissa ja vähittäin. Se ja se kirkollinen toimitus (sairaana viimeinen lohdutuskin) maksaa sen ja sen niinkuin noidan antamia amulettia on eri hintaisia. Jumala, joka sellaisilla menoilla sallii itseään palveltavan, ei ole *minun* jumalani. Muutakaan Jumalaa en tunne. Minulla ei siis ole mitään Jumalaa. Ja kuitenkin minä olen varma siitä, että seison paljoo korkeammalla henkisen kehityksen kannalla kuin kaikki jumaliset. Minulla on ihanne, joka asuu niin huimaa- van korkealla, on niin yliluonnollisen abstraktinen, että sille on mahdoton mitään maallisia muotoja löytää — paras todistus sen henkisyydestä. Järki, — se on minusta ainoa, joka vivahtaa johonkin yliluonnolliseen. Sen kanssa seurusteleminen on kuin viileässä vuoris- tossa asuskelemista. Sitä ei voida personoida enem- män kuin avaruuttakaan. Kerran sille koetettiin temp- peliä rakentaa, mutta se ei onnistunut. Se ei todista järjen jumaluutta vastaan, vaan sen puolesta. Mutta en tahdo sitäkään Jumalaksi nimittää. Jumala, s. o. yleinen käsitys hänestä, on liika aineellisesti persoonal- linen, liaksi maallisiin muotoihin valettu kelvatakseen nimeään lainaamaan. Eihän ole sitä diletanttia, joka ei luulisi voivansa Jumalaa kuvata, tai ainakin hänen äitiään ja poikaansa. Se on naurettavaa samalla kuin se on taiteelle kokonaan vierasta. Taiteen täytyy kyetä ainettaan hallitsemaan, mutta uskonnollinen taide ei

sitä voi, ellei tahdo tehdä, niinkuin on tehnyt, Jumalastaan inhimillisen mielikuvituksen tuotetta. Sellaisia olemme tottuneet niin kauvan silmäimme edessä pitämään, että niitä lopulta tietämättämme palvelemme. Ajatella, että minäkin! Olenhan sinulle kertonut ensimmäisestä luonnoksestani. Siitä tuli täydellinen kotijumala. Jos ei äitini muisto — onni hänelle, että kuoli ennenkun sai nähdä muuttuneen poikansa — minua siitä estäisi, olisin valmis nauruun pakahtumaan.“

Innolla antautui hän „uuden oppinsa“ edestä taistelemaan. Taisteli sekä sanoin että kirjoituksin, mutta etenkin taiteessaan sitä toteuttaen. Hän oli täysverinen realisti, sai aikaan paljon innostusta nuorissa, herätti suuttumusta ja kiukkua, — mutta suuntansa etevimpiä edustajia hän oli. Oli hänen teoksissaan kuitenkin jotain hakevaa ja haparoivaa. Aatteet olivat usein mainiot, näki, miten inspiratsiooni oli leimahtanut, mutta samalla taas sammunut. Ei näkynyt sitä kytevää, lämmittävää tulta, jota tarvitaan, ennenkun suuri teos jaksaa valmistua. Ei hän koskaan samaa aihetta käsitellyt. Milloin oli historiallinen taide hänen ihanteensa, milloin oli kotimainen, kansallinen taide kaikista korkeinta j. n. e.

Mutta viimeinen aste hänen silloisessa taiteellisessa kehityksessään oli se, että hän eräänä iltana palatesaan työpajaansa Pariisissa, otti suuren vasaransa ja kukisti maahan salonkiin aikomansa marmorin. Ja kohta sen jälkeen kirjoitti hän eräälle ystävälleen nuo sanat: „Minä olen löytänyt Jumalani, rakkaus on Jumala, rakkaus on kaiken uskonnon sisältö“.

* * *

Ei ollut häntä hänen järkensä uskonto tyydyttänyt. Minne hän sen kanssa kääntyikin — kirjoitti hän ystävälleen tuossa samassa kirjeessä — kylmän hengen se huokui hänen eteensä. Oli siinä sisältöä niin kauvan kuin menestyksen päivä paistoi, mutta kun vastoinkäymisten ja pettymysten hämärä alkoi laskeutua ympärille, tuntui tyhjältä ja kolkolta. Se muistutti eni-

ten sitä kammon tunnetta, joka syntyy lapsen mielessä, kun tulee ilta ja yö pitkää taivalta kulkiessa. Sitä pakenee ja pakenee, mutta se sakenee edestä ja takaa. Huutaa apua, vaikka tietää, ett'ei sitä huutoa kukaan kuule. Mutta yhtäkkiä johtuu mieleen, mitä äiti on sanonut: että on Jumala, joka näkee ja suojelee, ja rauhoitettuna silloin matkaansa jatkaa.

Ei millään mahdollilla ollut hän sellaisina eksymyksen hetkinä — joita synnyttivät ihmisten itsekäisyys, maailman kylmyys ja omat pettymykset niiden suhteen, joiden rakkaudesta oli luullut olevansa kaikista varmin — saanut rauhoitetuksi itseään sillä, että kun uusi aamu koittaa s. o. kun tämä turvattomuuden tunnelma on ohj mennyt, hän taas voi rauhansa löytää. Sillä liian monta kertaa oli hän pettynyt, siihen uskoon uudelleen antautuakseen. Ja hän alkoi katsella ja tutkia, millä ne elämänsä täyttivät nuo, jotka olivat niin tyytyväisiä, rauhallisia ja onnellisia.

Sattui hänen silmäänsä silloin eräänä iltana, kun kaikkeen kyllästyneenä palasi kotiinsa boulevardikahvilasta, Uusi Testamentti, joka aina kulki hänen matkalaukussaan muun rojakan joukossa. Sen oli siihen pannut äiti, kun hän ensimmäiselle matkalleen lähti, se oli pieni kirja, joka ei paljon tilaa ottanut. Jonkunlaista keikailemista oli se, että hän aina piti sen pöydällään, josta toverit sen huomasivat ja ihmetellen kyselivät, mitä *hän* sillä kirjalla tekee?! Nyt avasi hän sen hajamielisesti ja alkoi sitä haukotellen selailla. Hän luki sitä sen yön, kuuli suuren Pariisin omituisine yöllisine äänineen ympärillään humisevan, ja luki lakkaamatta; seuraavana päivänä teki samaten yhä suuremmalla innolla; -- kunnes hän toisen päivän iltana yhä kasvavassa innostuksessa pitkin kaupunkia harhailtuaan oli täydellisesti muuttunut. Ja ensi töikseen täytti hän käskyn: „teidän pitää luopuman kaikesta ja seuraaman minua“, — ja särki kaiken entisyytensä särkemällä taideteoksen, jota oli vuosikausia valmistanut.

Rakkaus, — se oli se uusi ilmestys, mikä hänelle Kristuksen opista oli leimahtanut vastaan. Sehän se

oli kaiken uskonnon sisältö, sinnehän oli ihmiskunnan kaiken uskonnollisen kehityksen kärki viitannut, siinä hän nyt oli se henkinen, ihanteellinen Jumala, jota hän oli hakenut. Ei sitä kuvien teolla palvelta, ei sitä taide kelvannut toteuttamaan, taide, joka hänen mielestään oli vaan jäännös pakanuudesta, jonka koko sisältö oli aistillinen. Koko tulisen luontonsa voimalla omaksui hän sen. Heti paikalla, viivyttelämättä, tahtoi hän sen itsensä suhteen toteuttaa. „Enkä minä koskaan ole suurempaa helpoitusta, täydellisempää vapautusta tuntenut kuin silloin, kun näin nuo epäjumalani, nuo omien käsieni tuotteet pirstaleina edessäni lattialla.“

Rakkauden aatteen toteuttaminen tässä maailmassa, käskyn „rakasta lähimmäistäsi niinkuin itseäsi“ kirjaimelleen noudattaminen aikana, jolloin ehkä enemmän kuin koskaan ennen saarnattiin väkevemmän oikeutta heikkojen rinnalla, jolloin siitä oli tehty täydellinen teoriiä ja julettu sitä tieteellisesti puolustaa — siinä oli nyt työala, jonka hän itselleen valitsi. Toillä, esimerkillä, tahtoi hän sen toteuttaa.

Hän erosi ystävistään, katosi pitkäksi aikaa sen toveripiiriin näkyvistä, jonka kanssa ennen oli seurustellut. Kuultiin hänen Tolstoin esimerkkiin innostuneena ruvenneen ruumiillista työtä tekemään; omaisuutensa jakoi hän köyhille; toimi paljon filantrooppillisella alalla; ajoi raittiuden asiaa ja esiintyi maallikkosaarnaajanakin.

Menimme häntä kerran kuulemaan. Oli omituista nähdä hänet, tuo ennen niin hieno maailman mies, joka aina oli kulkenut viimeisen muodin mukaan puettuna ja jota kaikki kotimaiset keikarit jälittelivät, tavallisissa työläisvaatteissa noiden ihmisten kanssa, joita ennen oli nauranut ja pilkannut. Kaupunkilaisyöväki oli hänen mielestään ollut „sitä viimeistä plebsiä“, varsinkin sen vuoksi, että sillä hänen sanainsa mukaan „ei ollut haituakaan taiteellisesta käsityksestä . . . se oli sitä kaikkein poroporvarillisinta“ j. n. e. Talonpojalla on toki hitunen runollista mielikuvitusta, kaupunkien väki on „sitä puhtainta, paksuinta proosaa“, josta

oli kerrassaan mahdotonta saada mitään taiteellista aihetta puserretuksi.

Sellaisille hän nyt puhui taiteesta, sitä tuomiten. Kerrottuaan ensin — äänellä, joka muistutti pelastusarmeijalaista — millainen hän oli ollut ennen, mutta millaiseksi hän Jumalan avulla oli muuttunut, selitti hän heille, miten pakanallinen, miten alhainen ja tuomittava taide on. Se on se taipumus meissä, jota me kutsumme taiteeksi, joka on turmellut alkuperäisen kirkkaan kuvamme Jumalasta. Se on se, joka, pyrkien maallisiin muotoihin pukemaan sitä, mikä on hienointa, pyhintä ja ylevintä, hävittää meissä sen. Me olemme luodut Jumalan kuviksi, mutta me teemme Jumalan *omaksi* kuvaksemme. Kristus ei taiteesta tiennyt ja ensimmäiset kristityt sen hylkäsivät. Mutta ihmiset lankesivat takaisin perisyntiinsä ja siinä he rypevät vieläkin. Joka kerta kuin Jumalaa ajattelevat, ajattelevat he häntä itsensä näköisenä ja semmoiseksi kuvaavat. Mutta Jumalaa ei voi kuvata, ei muotoisena ajatella, sillä Jumala on rakkaus, on ylevä aate. Se tuntuu meistä hämärältä, meistä, jotka aina olemme tottuneet aatteita muotoina käsittämään ja näkemään. Mutta hämmennys lakkaa, epäselvyys katoaa, niin pian kuin alamme tätä aatetta toteuttaa, niin pian kuin alamme rakkauden töitä tehdä. Silloin me Jumalamme, oikean Jumalamme, käsitämme korkeana, yliluonnollisena voimana. Sitä Jumalaamme palvelleksemme emme mitään pappia tarvitse, sillä kaikki olemme sen yhtä hyvät papit. Kukin välitämme me yhtä hyvin suhdettamme Jumalaan. Rakkaus kanssaveljiimme, rakkaus suureen kärsivään ihmiskuntaan, — siinä on uskottomme!

Hän puhui tulisesti, koetti kuulijoitansa innostuttaa. Mutta seurakunta pysyi kylmänä. Nähtävästi harva käsitti hänen aatteensa hienouden.

Haimme hänet esitelmän loputtua seuraamme. Koetimme osoittaa hänelle heikkouksia hänen opissaan. Koetimme osoittaa, että hän varsinkin taidetta tuomittaessaan oli väärässä. Mutta juuri siinä kohden sanoi hän olevansa kaikista varmimmin vakuutettu.

— Etkö sinä ole koskaan tuntenut halua taiteellisestikin esittää niitä uusia aatteita, joihin olet innostunut? kysyi meistä muuan.

— En koskaan. Ja juuri se, että nämä aatteeni eivät tuota ulkonaista muotoon pukeumista kaipaa, vahvistaa minua siinä, että uskoni on kirkastunut ja hengistynyt, että se on niin puhdas kuin absoluuttinen aate vaan voi olla. Te ette sitä nyt käsitä, mutta minä toivon, että teidänkin aikanne on vielä tuleva. Sinusta — ja hän kääntyi tuon ystävänsä puoleen, jonka kanssa oli ollut kirjeväihdossa — sinusta varsinkin minä toivon, että olet oikealle tielle osautuva.

Hän oli varma vakuutuksessaan, oli mielestään reformaattori, oli enempi, oli uskon uudistaja, ei vaan puhdistaja, milt'ei sen luoja.

Olihan taide kadottanut hänessä miehen, josta sille olisi ollut kunniaa, arvelimme, mutta olihan aatteellinen työ voittanut. Hyväksyimmehän mekin hänen aatteensa pääpiirteissään, pistihän meitä, ett'emme tunteneet voivamme tehdä niinkuin hän. Olisi ollut niin turvallista, kun olisi meilläkin ollut jotain pysyvää ja varmaa, johon olisimme voineet luottaa.

— Loruja... olkaa huoletta...! Kun puuskaus menee ohi, palaa hänkin vielä entisten jumalainsa eli oikeammin epäjumalainsa luo.

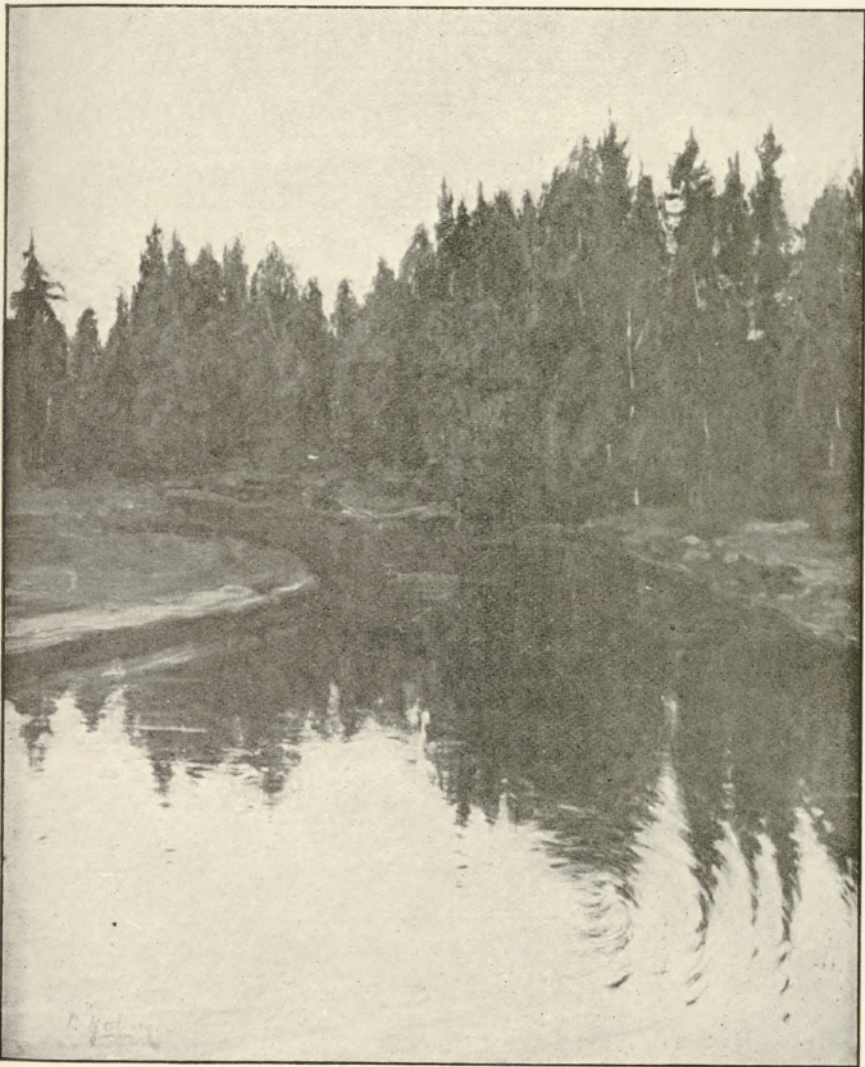
— Mitenkä niin?

— Hän on ennen kaikkea taiteilija ja se on saava hänet järkiinsä jälleen.

Mies, joka noin puhui, oli oikeassa, mutta oli hän isosti väärässäkin.

*

Mutta puhukoon hän taas itse siitä, mitä hänelle tapahtui. Tässä on hänen viimeinen kirjeensä, päivätynä muutamia viikkoja sitten Pariisissa ja osoitettu tuolle samalle ystävälle, jolle edelliseltäkin. Se on suoran, rehellisen, aina totuutta etsivän miehen tilinteko ristiriitaisen elämänsä kanssa, joka ei saanut hänelle elämän suurta kysymystä selvitettyksi. Tulloon se

PEKKA HALONEN.

SYYSMAISEMA.

todistuskappaleena tässä kokonaisuudessaan julaistuksi. Kirje on näin kuuluva:

„Sinulle, vanha ystäväni, joka olet kehitystäni seurannut, ja joka, vaikka viime aikoina olemmekin olleet eri mieltä elämän suurimmissa kysymyksissä, kuitenkin olet minua myötätuntoisesti kohdellut, tahdon nyt taaskin kertoa, kuinka minun on käynyt ja mille perille olen ajautunut, sittenkun viimeksi tavattiin. Tämä on itsetunnustus, vaikeampi tehdä kuin kaikki ne monet entiset, joita olen tehnyt. Oikeastaan olisi minun tekeminen tämä maailmalle, tai ainakin jollekulle „henkiheimolaisistani“. Mutta mitäpä maailma minua nyt liikuttaa. Annan sinulle sitä päitse täyden vallan julaista, mitä nyt olet saava minusta tietää. Tarinani on surullinen eikä suinkaan ole minulle kunniaksi. Mutta totuus on tunnustettava ja tässä se on.

Sinä tiedät, minkä aatteellisen rakennuksen minä itselleni rakensin, ja miten siinä asumaan muitakin houkuttelin. Tiedät, että kutsuin sitä ainoaksi oikeaksi, kalliolle rakennetuksi, joka ei koskaan tulisi horjumaan. Nyt on se kirkko, jonka huipun taivaalle kohotin, vajonnut maan tasalle ja tässä minä nyt seison sen rannioilla henkisesti hajonneena ja repaleisena, tietämättä minne kääntyä.

Sittenkun viimeksi tapasimme, kasvoi maineeni ja kannatukseni ihmisten seassa. Tuli muodin asiaksi saapua kuuntelemaan esitelmiäni, oli „hienoa“ olla samaa mieltä kuin minä. Harvat toteuttivat elämässään sitä, mitä suullaan oikeaksi tunnustivat. Mutta minä olin kuitenkin iloinen menestyksestäni. Kuta enemmän sain kannatusta, sitä enemmän sitä halusin. Kuta useampia sieluja voitin, sitä useampia ajoin takaa. Huomasin salaiseksi hämmästyksekseni, että hain itselleni „yleisöä“, niinkuin taiteilija-aikanani. Koetin kuitenkin lahjoa omaatuntoani sillä, että suuri ero oli olemassa entisyyteni ja nykyisyyteni välillä.

Samalla kuin menestykseni kasvoi, kasvoi myöskin vastustus, varsinkin kirkolliselta taholta, jossa ei suvaita muita „profeetoita“ — tiedäthän, että minulle tuokin nimi joskus annettiin — kuin Vanhan Testa-

mentin. Ensin oli minua pidetty harvinaisuutena, kuriositeettina. Toiset iloitsivat siitä, että semmoinen pakana ja kieltäjä oli tullut heräykseen. Eivät näet huomanneet mitään eroa minun oppini ja kirkon opin välillä. Mutta niin pian kuin se selveni, alettiin huuata, että olin ateisti, joka en persoonallista Jumalaa tunnustanut. Koko rakkauden oppini, joka kuitenkin on tai ainakin pitäisi oleman kristinopin ydin, ei nyt tullut mihinkään kuuloon. Vapaakirkollisetkaan eivät enää uskaltaneet minun antaa kokoushuoneissaan puhua. Sehän tosin vaan vaikutushaluani kiihoitti. Enkä olisi siitäkään välittänyt, mitä vastustajilla oli asiallista esiin tuotavana. Se oli tuota tavallista, että ilman persoonallista Jumalaa ei mikään uskonnollinen elämä ole mahdollinen. Aatetta ei voi minkäänlaista olla olemassa, ellei ole olentoa, joka on sen ajatellut ja josta se on alkunsa saanut, sanottiin.

Mutta luokseni alkoi tulla toinen parhaista ystäväistä toisensa perästä. Itkien valittivat he tuntevansa itsensä usein turvattomiksi ja tyhjiksi, kun eivät voineet rukouksillaan kenenkään puoleen kääntyä, vaan täytyi aina vaan omaan heikkoon itseensä turvata. — „Anna meille Jumala, jonka olet meiltä ottanut!“ vaikeroivat he.

Olin tukalassa asemassa, aloin itsekin epäillä, enkä tiedä, kuinka olisi käynyt, jos he olisivat pitkittäneet. Mutta he luopuivat, tekivät eron, ja sen tekivät monet muutkin.

Annoin meneväin mennä ja lohdutin itseäni, sen minkä voin, sillä, että he eivät olleet jaksaneet totuutta kokonaisuudessaan omistaa — niinkuin minä.

Minäkö? — Mutta oliko mestari opetuslapsiansa parempi?

En huoli nyt tarkemmin esittää sinulle syitä siihen, miksi olen täällä Pariisissa, jonne viimeksi täältä lähdettyäni en enää koskaan luullut palaavani. Ystävät, sukulaiset . . . tulin sanalla sanoen tänne puoleksi vastoin tahtoani, puoleksi tehdäkseni niille mieliksi, joille oli kiusallista kantaa samaa nimeä kuin minä. Olisi ehkä pitänyt jäädä kotiin aatteittensa puolesta

taistelemaan; — vaikka kyllä kai sittenkin oli parasta, että katosin.

Tapasin täällä joukon nuoria taiteilijoita, joiden maailman katsantotapa oli aivan toinen kuin taiteilijoilla meidän nuoruutemme aikana. Sinä tiedät tuon uus-kristillisen suunnan, josta on niin paljon puhuttu. He olivat hartaita kristityitä ja kokivat sitä taiteessaan toteuttaa. Niinkuin tiedät olen minä aina ollut periaatteessa uskonnollista taidetta vastaan. Heidän maalauksensa erosi kuitenkin tavallisesta. He „maalasivat aatteita“, niinkuin heidän tunnussanansa kuului. Kokien vapautua ahtaiden muotojen vankeudesta ja aineellisen todellisuuden jälittelemisestä pyrkivät he siihen aatteiden puhtauteen, jonne taide kyllä aina tähtää, mutta jonne se, ollen pakotettu ainetta ja muotoja noudattamaan, ei minun käsittääkseni koskaan pääse. Heidän pyrkimyksissään oli kuitenkin jotain, joka minua miellytti.

Ja lomahetkinä — kun palasin kotiin työstä, jolla leipäni ansaitsin — rupesin miettimään minäkin, enkö, ainakin koetteeksi ja itseäni varten vaan, voisi saada esille sitä aatetta, joka mieleni täytti. Eihän se kaikkein korkeimmassa ilmestysmuodossaan ole kenenkään kuvattavissa. Mutta sellaisena kuin se maailmassa ilmaantuu puhtaimpana ja suurimpana, kuinka minä sen esittäisin?

Ensin kyti mielessäni luonnoksia vanhojen mallien mukaan, sellaisten kuin Mikael Angelon, Pietan y. m. Mutta ne tuntuivat tekotapansa puolesta liiaksi materialistisilta, niissä oli liiaksi pidetty silmällä var-
taloa, jäseniä, lihaksia. Sitä paitse oli rakkauden aate niissä liika ahdas, tunne kohdistettuna yhteen ainoaan henkilöön: äidin rakkaus poikaan. Minun pitäisi saada esille rakkaus koko kärsivään ihmiskuntaan.

Aate selvisi minulle eräänä yönä, kun kylmästä väristen vuoteessani makasin. Tiedät, millainen erämaa tämä Pariisi on sille, joka tänne on yksin joutunut. Ei ollut minulla ainoatakaan ystävää, joka minusta olisi välittänyt. Ikävystyneenä, välistä onnettomana, puututtakin kärsien minä täällä eleskelin. Tuntui kuin

ei siitä suuresta maailman rakkaudesta, jota olin muille saarnannut, minulle mitään riittäisi. Ehk'ei sitä olekaan olemassa, ehkä on kaikki ollut vaan mielikuvitusta? Silloin näin unen horrokseen vaipuen äitini edessäni. Hän seiso i vuoteeni jalkopuolella suuret silmänsä minuun luotuna. En nähnyt hänestä muuta kuin nuo hellät, avonaiset, sääliväiset silmät. Olin ennenkin nähnyt hänet samallaisena, kaukaisimmassa lapsuudessani, kun kuumeen vallassa sairavuoteellani makasin ja hän, väljään, vaaleaan yöviittaan puettuna, seiso i tuntikausia minua katsellen, luullen minun nukkuvan, mutta ei kuitenkaan hennoen luotani lähteä. Koko hänen olentonsa keskittyi siihen yhteen ainoaan katseeseen, se oli ilmaus kaikista hänen syvimmistä tunteistaan ja siitä virtasi minuun sanomaton rauha ja turvallisuus. Unet minua tavallisesti painavat ja rasittavat, nyt olin herätessäni onnellisempi ja rauhallisempi kuin koskaan ennen.

Ja aatteeni oli selvinnyt, olin löytänyt rakkauden symbolin, olin saanut kiinni siitä puhtaimmasta muodosta rakkauden aatteen esittämiseen, jota olin etsinyt.

Asuin silloin erään toverini atelieerissa hänen itsensä poissa ollessa. Siinä oli savea telineellä, oli työaseet, ja heti aamulla ryhdyin minä työhöni käsiksi. Et voi käsittää, mikä ihana, autuaallinen tunne mieleni täytti, kun taas pitkästä ajasta tunsin sormieni välissä hienon, taipuisan, tottelevaisen saven. Kaikki muu minulta unohtui, en ajatellut muuta kuin tätä työtäni, ja menneisyys oli kuin pyyhkäisty pois muistostani. Aatteeni omituisuus ja se tapa, jolla koetin tehtäväni suorittaa, elähytti minua. Oli niinkuin luonnon lain välttämättömyydellä ilman omaa tahtoani ja miettimistäni olisin kulkenut päämaaliani kohti.

Tarkoitukseni oli saada esille rakkauden sisältö yhdessä ainoassa katseessa, niinkuin olin nähnyt sen käyvän ilmi äitini minulle ilmestyneessä katseessa. Ilme hänen silmissään oli pääasia, kaikki muu: var-talo ja jäsenet, saivat esiintyä niin heikosti, niin vähän silmään pistävästi kuin vaan oli mahdollista. Ja mi-

nun onnistuikin niihin saada vaan aavemainen, henkinen tunnelma, joka itseenikin vaikutti omituisen sala-peräisesti.

En ikinä ole omien kätteni luomaa sillä silmällä katsellut. Minussa kasvoi kunnioituksen ja ihailun sekainen tunne sitä kohtaan. Samalla tuli se ystäväksi minulle enkä viihtynyt missään niinkuin sen seurassa. Kun avasin kääreet oli niinkuin olisin jotain elävää olentoa kosketellut. Kun olin sen kipsiin valanut ja sitten marmoriin hakannut, milt'ei vapisin minä, ja olisin tahtonut langeta polvilleni sen eteen, pyytää siltä suojelusta itselleni. Asetin sen eri nurkkaansa, verhosin sen uutimilla ja sytytin illoilla kynttilän sen edessä palamaan. Jalustaksi olin veistänyt kirjan kuvan äitini Uuden Testamentin mukaiseksi.

Ja se palkitsi vaivani. Tyhjyyteni oli poissa, yksinäisyys ei minua kammottanut, minulla oli hyvä henki, oli suojelusenkeli huoneessani.

Se kun oli vaan itseäni varten, en sitä kenellekään näyttänyt.

Mutta eräänä päivänä, kun palaan työstäni, tapaan joukon tovereita luonani. Ne olivat nuoria skandinaavilaisia taiteilijoita, jotka söivät samassa ravintolassa kuin minäkin. Jostain saatuaan vihiä teoksestani, olivat he päättäneet tulla sitä katsomaan. He olivat vetäneet verhot syrjään ja olivat, joskaan eivät polvillaan kuvani edessä, niin ainakin aivan haltioissaan sitä katsellessaan. — „Mainiota! Etevää! Mutta noinhan se juuri on tehtävä, rakkauden jumalatar!“

Ei minua mielestäni oltu koskaan ymmärretty niin hyvin kuin nyt. Tunsin siitä sanomatonta tyydytystä, varsinkin kun näin, että heidän mielihyvänsä ja ilonsa oli vilpittön ja todellinen.

— „Se on suurta taidetta! Se on niin kokoon puristettua, niin keskitettyä . . . koko suuri maailman aate yhdessä ainoassa katseessa . . . — On niinkuin tuo silmäys tulisi tuntemattomista maailmoista, jostain vasten takaa . . . — Ei, hyvä ystävä, rakkaus on persoonallinen olento, olet sen tuossa osoittanut, vaikka kuinkakin sitä vastaan väittäisit!“

Se oli pian tullut heille yhtä rakkaaksi kuin minulekin. He tulivat sitä vähä väliä katsomaan, istuimme iltakaudet kehässä sen ympärillä, me sitä kuin palvelimme ja sen johdosta keskustelimme. Se oli heidän mielestään se kauvan odotettu „uuden suunnan“ suuri taide-teos ja minä olin *le maître* näille nuorille innostuneille miehille. Minä olin muka löytänyt sen, mitä he olivat etsineet, he puhuivat minusta kaikkialla, kirjoittivat minusta, pyysivät saada ottaa jäljennöksiä teoksestani ja julkaisivat sen hienona valopainoksena aikakauskirjassaan.

En käsitä vielä tänäkään päivänä, miten sokeuteni saattoi olla niin suuri, ja ett'en jo aikoja sitten ollut tehnyt kaikesta tästä sitä johtopäätöstä, joka siitä välttämättä oli tehtävä. Olihan aivan sattuma, että silmäni aukenivat.

Eräänä päivänä tulee hieno, hansikoitu herra, ulkonäöltään juutalainen, luokseni ja ojentaa minulle nimikorttinsa, josta näen, että hän on „pyhimysten kuvain kauppias“. Hän sanoo kuulleensa taiteilijapiireissä paljon kehuttavan rakkauden jumalatani, eikä sen tähden voineensa vastustaa haluaan tulla sitä katsomaan. Enkö tahtoisii olla ystävällinen ja näyttää hänelle sitä?

Annan hänen katsoa, hän luo siihen vaan hätäisen silmäyksen, ja kysyy, enkö tahtoisii myydä hänelle jäljennösoikeutta teokseeni.

— „Mutta eihän tämä ole mikään pyhimyksen kuva?“

— „*Parfaitement, monsieur!* Ei olekaan, hyvä herra, mutta se on enempi! Pyhimysten kuvat, madonnat ja ristiinnaulitun kuvat ovat vetovoimansa kadottaneet. Ei kukaan niitä enää kysy. Suuri, hieno, taiteellisesti sivistynyt ja samalla uskonnollinen yleisö tahtoo uusia aiheita, uusia muotoja hartaudelleen. Minä myyn tavattomasti uutta uskonnollista taidetta. Uskonnollinen taide ei ole samaa kuin kirkollinen. Kirkko on kenties aikansa elänyt, mutta uskonto elpyy taas. Vanhat kuvat kun eivät tyydytä, tarvitaan uusia palveltaviksi . . .“

— „Ja sitä vartenko te . . . —?“

— „Minä olen varma siitä, että teoksenne on leviävä tuhansissa kappaleissa . . . luulen voivani tarjota teille mitä parhaimmat ehdot . . . pienen pensioonin . . . *n'est-ce pas, monsieur? C'est entendu!*“

Niinkuin salamän kautta, joka pimeältä taivaalta leimahtaa ja yht'äkkiä paljastaa kuilun, johon eksyksissä kulkeva matkamies on suistumisillaan, selvesi minulle nyt kaikki . . .

Pyhimysten kauppias päästi hämmästyksen huu-dahduksen, kun luuli minun aikovan häntä iskeä vasarallani . . . hypähti syrjään, tempasi knallinsa, mutta ei ehtinyt vielä ovesta, kun marmorini, jumalankuvani, jo kaatui suulleen ja meni pieniksi pirstaleiksi kiviselle lattialle.

Ja pirstaleina olen minäkin, ainiaaksi pirstaleina, enkä koskaan enää pääse kokoutumaan. Minä houkkio, minä narri, joka olin luullut puhdasta aatteellista oppia julistaneeni, suurinta totuutta toteuttaneeni, vieneeni uskontoa ennen näkemätöntä kehitystä kohden, minä, joka olin mielestäni en vaan uskon puhdistaja, vaan sen uudistaja, jopa sen luojakin, minä olin tehnyt kuperkeikan ja seisoin samoilla jalansijoillani, mistä olin lähtenyt, — en ollut alhaisinta villiä parempi, joka asettaa pyöreän kiven soikean päälle . . . en ollut ainoastaan kuvain kumartaja, omien käten töiden jumaloija, vaan olin vähällä tulla jumalan kuvain kauppiaaksi-kin . . .

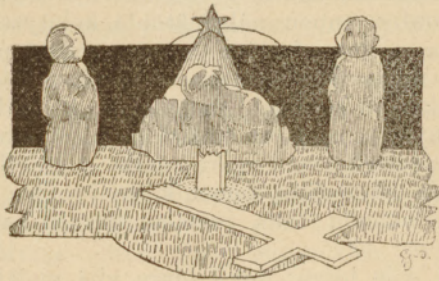
Eikä sillä hyvä; minä suren yhä vieläkin särky-nyttä Jumalaani, murehdin sitä yöt ja päivät, sillä parempaa en tiedä. Eikä sitä tiedä tämä maailma-kaan, joka kulkee ja kulkee ja aina samaan paikkaan saapuu. Se on yhä se sama pakanallisiin muotoihinsa sidottu, alttareihinsa kiinni kytketty, mikä se aina on ollut ja kai tulee olemaan, kehäänsä kiertäen ja omia askeleitaan ijankaikkisesti tallaten.

Sen vuoksi en usko enää mihinkään enkä mitään toivo. Hyvää yötä siis, vanha ystäväni.

J. K. Sanoinko, ett'en enää mitään usko, enkä mitään toivo? Kun tarkemmin ajattelen, eilisestä mielenliikutuksesta tyyntyneenä, sitä, mitä minulle nyt on tapahtunut, on sentään julkea väittää, että jos *minä* en ole kyennyt totuutta toteuttamaan, eivät muutkaan kykenisi. Mistä minä tiedän, ettei kerran ole tuleva joku toinen, se oikea, joka puhuu hengessä ja totuudessa ja jonka kengän nauhojakaan minä en ole kelvollinen päästämään."

Juhani' eskus.

BEDA STJERN-
SCHANTZ. AFORISMI.

Imatra.

*Suori Ahtola sotahan,
Vainotöille aallon valta
Vasten Hiien hirmuloita,
Peitsilöitä vuoren peikon.
Rivit hyrski riitelöhön,
Tappeluhun vaahtovaipat;
Kosto rinnassa kohisi,
Viha vankka vierieli. —
Niin on Ahtolan väkeä,
Vellamolän veljeksiä
Kuin on aaltoja merellä,
Vaahtovoitä Saimahalla.*

*Vuori voimansa varusti,
Nosti Hiisi hirmukansan;
Väen seinäksi sijoitti,
Lütti linnanmuuriloiksi
Vasten vimmoa ulapan,
Vetehisen vehkehiä.
Peikot rautaiset rajusi,
Uhkamielin uljasteli. —
Niin on Hiellä väkeä,*

*Kantajoita hirmukalvan
 Kuin on rannalla kiviä,
 Kallioita kankahalla.*

*Aaltoeli Ahtolaiset,
 Vahtoryhmin ryntäeli. —
 Hüsi julmana jurotti,
 Vuotti siinä vuoren kauhu.*

*Käytiin miekan mittelöhön,
 Paiskelohon kuolon painin.
 Hirmuisena Hüsi karjui,
 Vuori vimmast vapisi;
 Vesi jyski vahtovöinä,
 Aalto raivona ajeli.
 Hüen kalpa kaatelevi,
 Saoin laskevi lakohon
 Vahtolan ikiväkeä,
 Ulappalan urholoita;
 Eip' on aallot siitä säiky,
 Manan leikistä masene:
 Sa'an kalpa kaatanevi,
 Iskenevi ilkkuellen —
 Heti entistä uhemmin
 Tuhat syöksyvi sijahan.*

*Väsyi tuosta vuoren joukko,
 Uupui kallion urohot —
 Vesi kühtyen kohosi,
 Vyöryeli Hüen vyölle;
 Jopa suutakin sukivi,
 Leukapieltä piiskoavi —
 Hüsi sūrtyvi sivulle,
 Laiemmaksi lankeavi.*

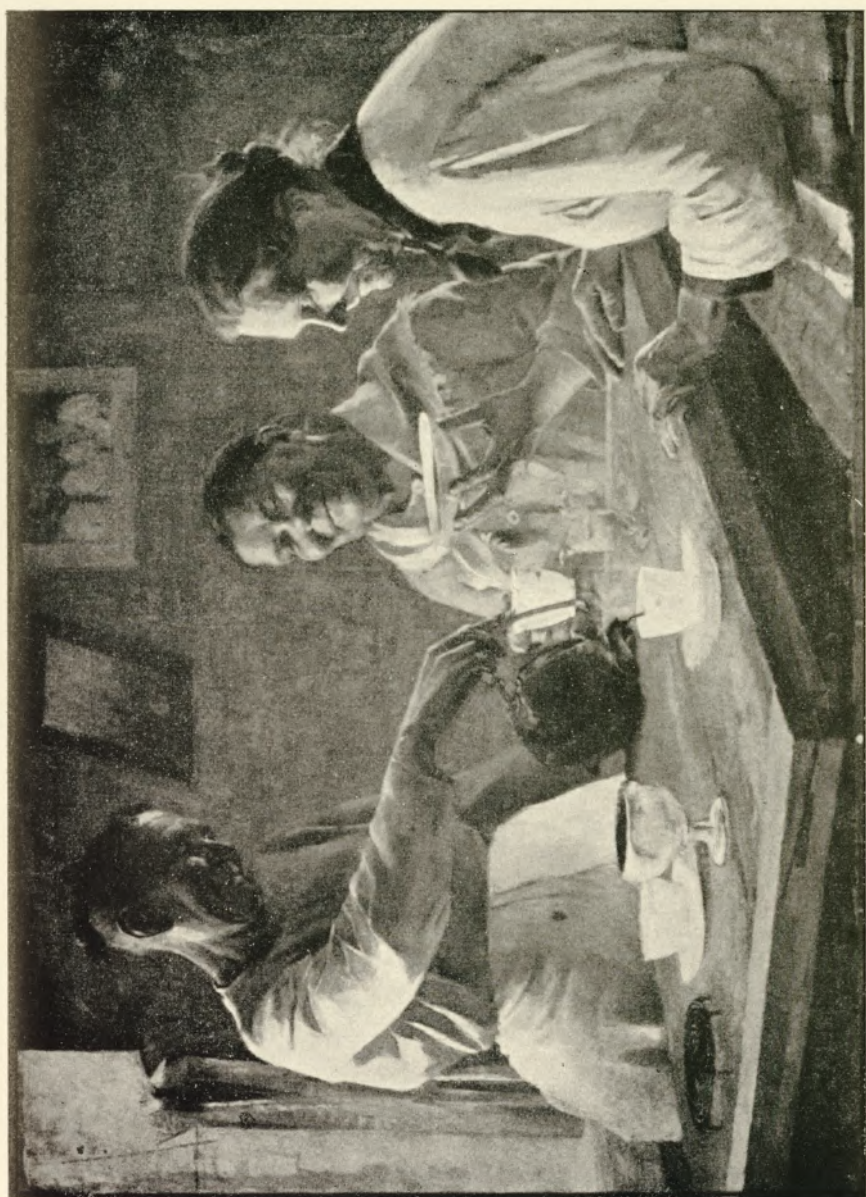
Silloin kaikki aallon kansa,
 Väki valtava ulapan
 Voiton riemusta rajuten,
 Karjuellen kaikuvasti
 Tuhatmäärin tunkieli,
 Ponnisteli portistansa.
 Ylös hyppien ilosta,
 Mioletönnä miehet kaikki
 Kilvan tiestä küstelivät,
 Väittelivät väylästänsä —
 Heti ryhtyivät rysyhyn,
 Taistohon solan sisässä:
 Toinen toista työkkäeli,
 Vihaisena viskaeli,
 Paiskaeli paatta vasten,
 Kajahutti kalliohon;
 Veikko survi veikkoansa,
 Tuttu tuttua tokaisi.
 Siīn oli vanhat vastatusten,
 Uros kimpussa urohon.
 Nuoret villinä nujusi,
 Rytyeli ryöppylöinä.
 Osa rintaottelussa,
 Kaulusküstassa kahusi;
 Toiset painiksi panivat,
 Sylisillä sykkyröivät.
 Tuiskuna tulivat kaikki,
 Nurinniskoin nutturöivat:
 Veltot lyötihiñ vetehen,
 Polettihiñ portahiksi;
 Ylös heikot heitettiin,
 Potkaistihin pontevasti
 Ilman lintujen urille,

Tutkimahan tuulen teitä.
 Vanhat silpoi vaattehensa,
 Repi nuttunsa nukaksi;
 Survoivat pojat sopansa,
 Tarpaisivat tappuroiksi.
 Vaarat hohti vaahtovöistä,
 Ilma viitoista vilisi.
 Kipurjansa miehet kiljui,
 Ruhjomista ruikutteli;
 Toiset huusi hurjapäänä,
 Ä'issänsä äyhkäeli.
 Kangas notkui karjunnasta,
 Tanner taistosta tärisi.
 Kauhistuivat kalliutki,
 Voimatonna voivottivat,
 Hiisi hirmusta värisi,
 Vavahteli vuori vankka.

Katselevat tuota kaikki,
 Kuuntelevat kummastellen,
 Ihmetellen ihmislapsen,
 Väinön kansa, vierahatki
 Tuota aallon ankaruutta,
 Ärtymistä Vuoksen väljän,
 Jättiläisen jyskytystä,
 Elon-intoa Imatran.

Valppu Kaukonen.

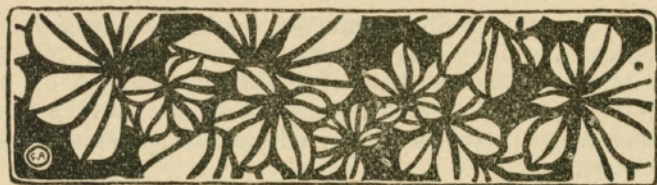

ANNA SAHLSTEN.
AKKOJA.

Kun Kallun piti opetella lentämään.

Kova oli puuha Kallulla tässä eräänä syksynä, — hänen piti opetella lentämään, ei enempää, ei vähempää. Kaikki, mitä hän oli muitten lentämisyri-tyksistä lukenut, todisti kyllä, että lentämiskyky ei ole ihmisille suotu, mutta hän ei lakannut toivomasta, että hän vielä kykenisi.

Syynä, miksi juuri hän voisi oppia tuon taidon piti hän sitä edullista asianhaaraa, että häntä ei vielä voitu pitää ihmisenä, vaan oli vasta poika. Se mikä on mahdotonta täyskasvaneelle ihmiselle ei hetikään kaikki ole mahdotonta poikaselle, sen oli hän monasti saanut kokea, kun oli täytynyt pujottautua jostakin ahtaasta aidanraosta taikka küipeillä heikoilla puun-oksilla. Siellä ei täyskasvuinen voinut koskaan hänen jälkiään seurata.

Niin, pikku Kallu luotti pienuuteensa ja kepey- teensä aikoessaan lentää. Vastaiseksi hän ei juuri ol- lut taidossaan pitkälle päässyt, hän tyytyi monasti kuvittelemaan, että hän lensi. Hanhensiivet, jotka hän oli saanut käsiinsä, olivat hänellä kauan lenti-

minä. Lepottaen siipi kummassakin kädessä lensi hän, maassa juosten, kuinka pitkät matkat tahansa. Se oli näihin asti hänestä ollut lentämistä ja niin hän oli jo ollut lentävinään puolen maapallon alan, vaikka hän oikeastaan oli juoksennellut edestakasin pihamaalla ja puutarhassa.

Kun muuttolinnut lähtivät, erittäinkin kun kurjet viilettivät etelään päin kirikkaalla, kylmällä syystai-vaalla, silloin valtasi lentokuume todenteolla pikku Kallun. Hän lähti hänkin kauas vainioille lepattamaan hanhensiivillään; mutta kun teillä tuli vastaan ihmisiä, jotka ivaten ja naureskellen häneltä kyselivät

miksi hän käsivarsiaan heilutteli, silloin hän suuttui ja rupesi harjoittelemaan oikeata lentämistä.

Ensi yrityksensä teki hän matalalta kellarin katoilta, josta ei ollut erittäin vaarallista hypätä ja hän tunsu selvästi, että hanhensiivet kannattivat häntä pitemmän matkan kuin minkä hän pääsi paljastaan käsivarsiaan heilutteleamalla. Kunpa hän saisi paremmat siivet ja jos hän oikein harjoitteleisi, niin ei sitä tiedä...! Kaikissa tapauksissa hän pianikin oppisi lentämään saman verran kuin kanat, sillä nehän lensivät hirveän huonosti, sen oli hän nähnyt ajaessaan niitä takapihalla, jolloin ne peloissaan turvautuivat siipiinsä päästäkseen pakoon.

No niin, Kallu hyppi siipiään lepotellen alas yhä korkeammilta katoilta ja arasteli pakottavia jalkojaan, mutta siitä hän syytti hanhensiipien huonoutta. Olisipa olleet siivet sellaiset kuin kurjella, sitten nuo olisivat nähneet...!

„Noilla“ käsitti hän pilkkaajiaan ja niitä oli koko joukko, etupäässä hänen molemmat vanhemmat veljensä. Hän oli tullut heille ilmaisseeksi aikovansa todellakin oppia lentämään ja sen jälkeen ei hän heidän pistopuheiltaan saanut rauhaa. Pahaksi onneksi he siksi syksyksi olivat jääneet kotiin ja Kallu sai kyllä tuta heidän etevämmyytensä.

Mutta ei niin pahaa, ettei siitä jotain hyvääkin. Veljet, jotka harjoittivat „lukujaan“ kulkemalla metsästysmatkoilla, toivat eräänä päivänä saaliinaan kotiin komean merikotkan ja sen he aikoivat naulata, siivet levällään tallin oven yläpuolelle, todisteeksi kaikille ampumataidostaan. Sillä eihän niitä merikotkia joka päivä ammuta.

Kun Kallu näki kotkan ja sen mahtavat siivet, silloin hänen sydämensä hytkähti. Tuossa oli siivet, joita hän tarvitsi. Ja kun veljet leväyttivät siivet levälleen tallinseinälle ja kehuivat että oli kuusi jalkaa siipien väliä, silloin kuohahti Kallussa riemu. Jos eivät nuo siivet häntä kannu, niin sittenpä ihme. Sellaisia hän ei ollut koskaan nähnyt, mutta kyllä monasti niistä uneksinut.

Vaan helppoa ei Kallun ollut saada noita kotkan siipiä haltuunsa. Kun hän veljiltään niitä pyysi, työnsivät he naureskellen hänet syrjään, — hekö nyt olisivat antaneet pojalle metsäretkiensä voittomerkit, jotka tietysti vanhan tavan mukaan olivat seinälle naulattavat. Mutta kun Kallu kyyneleet silmissä ruokoili noita siipiä sekä isältä että äidiltä ja osoittautui niin itsepäiseksi, että se jo lopulta oli liikuttavaa, niin puhuttelivat vanhukset ampujia ja seuraus oli, että renki repi tallin seinälle jo naulatun kotkan alas.

Selvää on, että hän näistä puolin lentoyrityksissään kävi kahta kiivaammaksi ja kahta rohkeammaksi. Jos vanhukset olisivat tiedneet että Kallu hyppi alas ometan katolta, joka räystäältäkin oli kymmenen jalan korkeudella, olisivat he epäilemättä katuneet, että olivat hankkineet hänelle kotkan siivet. Mutta Kallu harjoitteli nykyään aivan yksin kaikessa hiljaisuudessa, välttääkseen veljiensä pistopuheita. Kun heidän oli täytynyt antaa siivet hänelle, olisivat he kai käyneet aivan myrkyllisiksi, ellei Kallu olisi kyllin viisaasti salannut lentotaidon yrityksensä ja pienet edistymisensä. Sillä se oli sen pahempi hyvin vähäistä tuo edistyminen — hyvin, hyvin vähäistä.

Kun renki hymyillen oli antanut Kallulle siivet, oli tästä tuntunut, että maa oli väistynyt hänen jalkainsa alta ja että siivet olivat keventäneet hänet ilman painoiseksi. Olipa Kallusta oikein ihme, ettei tuuli lähtenyt häntä kuljettamaan, vaan että hänen täytyi liikutella jalkojaan, kuten ennenkin, päästäkseen eteenpäin. Heti hän kiipesi kellarinkaton harjalle, josta hän ennen oli hanhensiivillä lennellyt ja kun hän siinä seiso i lepotellen koetteeksi uusia lentimiään, jotka tuntuivat niin tiheiltä ja varmoilta, niin oli hän varma, että nyt se onnistuisi. Tuossa tuokiassa olisi hän lentämässä . . . , hän katseli, kuinka pitkä matka oli metsänrintaan. Oli sinne hyvä matka, ainakin kolmesataa askelta, vaan sen hän nyt ainakin lentäisi.

Ja niin hän heittäytyi lentämään. Tosin hän putosi maahan jo yhdeksän, kymmenen jalan päähän, mutta vaikka hän jysähtikin väki kovasti oli hän niin

lentämisen innossaan, että hän, jalat maassa, lensi yhä eteenpäin, kunnes ehtikin metsänrintaan saakka. Vaan silloin hän oli niin hengästyksissään ja menestyksensä hurmaantuneena, ettei hän pitkään aikaan ajatellutkaan muuta, kuin että hän oli lentänyt.

Lopuksi hänen kumminkin täytyi huomata, että se oli ollut mielikuvitusta. Sen hän oppi seuraavista lentokokeistaan ja etenkin muistuttivat hänelle hänen kolottavat jalkansa, että ne olivat olleet maassa. Mutta vaikka se olikin hyvin masentavaa ja harmillista, ei hän lakannut uskomasta, että hän vielä tänä syksynä . . ., niin, saavatpahan nähdä. Vielä tänä syksynä hän lentää pitkät matkat.

Pian tuli Kallu huomaamaan, että kuta korkeammilta paikoilta hän lähti lentämään, sitä etemmäs hän ehti. Vihdoin hän nousi ometan katolle. Kun hän ensi kerran oli sieltä lentänyt, oli hän niin ylpeä, ettei enää voinut salaisuutenaan kätkeä urostekoaan. Hän kertoi siitä siivommalle sisarelleen, joka oli häntä hiukan nuorempi ja joka ei ensinkään näyttänyt halveksivan lentotaitoa. Tämä rupesi häntä uskomaan ja tälle hän kertoi kaikki. Ja tämän avulla ja kannatuksella pani Kallu toimeen suuren lentokokeensa erästä asuinrakennuksen toisen kerroksen ikkunasta josta oli seurauksena jalan taittaminen ja paljo tuskia ja — pahin kaikista — kotkan siipien kadotus.

Tuo viimeinen suuri yritys tapahtui näinikään:

Eräässä lasten kertomuskirjassa oli „Ihmeellinen pelastus“ niminen kuvitettu kertomus pienestä pojasta, joka hyppäsi toisen kerroksen ikkunasta maahan. Kuvassa näkyi poika leijailevan kukkaispenkereen yläpuolella ja kertomuksessa sanottiin, että hän putosi ehyenä kukkain keskelle — luulenpa että siinä sanottiin hyvien enkelien kantaneen tuota pientä, siivoa poikaa, niin ettei hän loukkautunut.

Kas siinähan oli pikku Kallulle jotain koeteltavaa. Elleivät merikotkan siivet häntä kannattaneet, niin kannattivat kai hyvät enkelit, niin arveli sekä

Kallu että hänen siskonsa. Sillä olihan Kallukin siivo poika, vakuutti sisko. Ja eräänä päiväpaisteisena lokakuun päivänä lensi Kallu levitetyn siivin ikkunasta puutarhaan, kuihtuneeseen kukkasmaahan, siskon suuressa jännityksessä hänen lentoaan katsellessa.

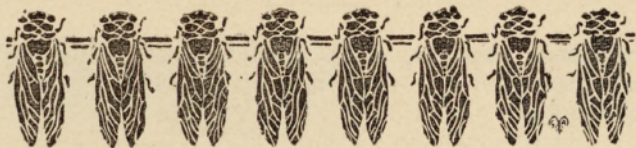
Mutta hyviä enkeleitä ei tullut häntä kannattamaan. Hän jäi pyörtyneenä makamaan mustuneiden lehtikasvien joukkoon. Sitten tulivat kyllä äiti ja piijat kantamaan pikku Kallua sisään, mutta ne veivät hänet vuoteelle. Ja vuoteelle hän jäi jouluun saakka.

Kun hän pääsi vuoteeltaan nousemaan, ei kukaan hänen lentoyrityksiään pilkanut, vaan ontua hän sai puolen vuotta. Jälletpäin sanottiin, että hän oli päässyt vähällä, kun ei henki mennyt. Mutta Kallulla oli siitä asiasta omat tuumansa; oliko se vähällä, kun sen kautta menetti, ei

ainoastaan siipensä, vaan vielä lisäksi uskonsa koko lentämisen taitoon — ja sitäpaitse hieman hyviin enkeleihin.

Kurja Tavattajina.

Kesäisiä mielialoja.

1.

Niin ihmeen kaunis illa on
ja järvi tyyni noin...
Ma hiljaa, hiljaa, soudan vaan
ja yössä unelmoin.

Niin kauvas kiittää aattehein
pois täältä kauvas pois —
Kun oisih Ellin luona nyt,
tai Elli täällä ois! —

2.

Koko metsä on laulua täynnä
joka lehvällä lemmitään
ja kertut ja sirkut ja peipot
niin liedosti livertää.

Mut yhtiä puutapa linnut
kaikk' karttavat kammosten —
sen alla ma onneton istun
ja huoltani huokailen.

3.

Kesän kaunis aika se meillä
vain kestävi hetkisen —
mut sentään rinnanrauhan
voi viedä se ijakseen:

Riis Leino.

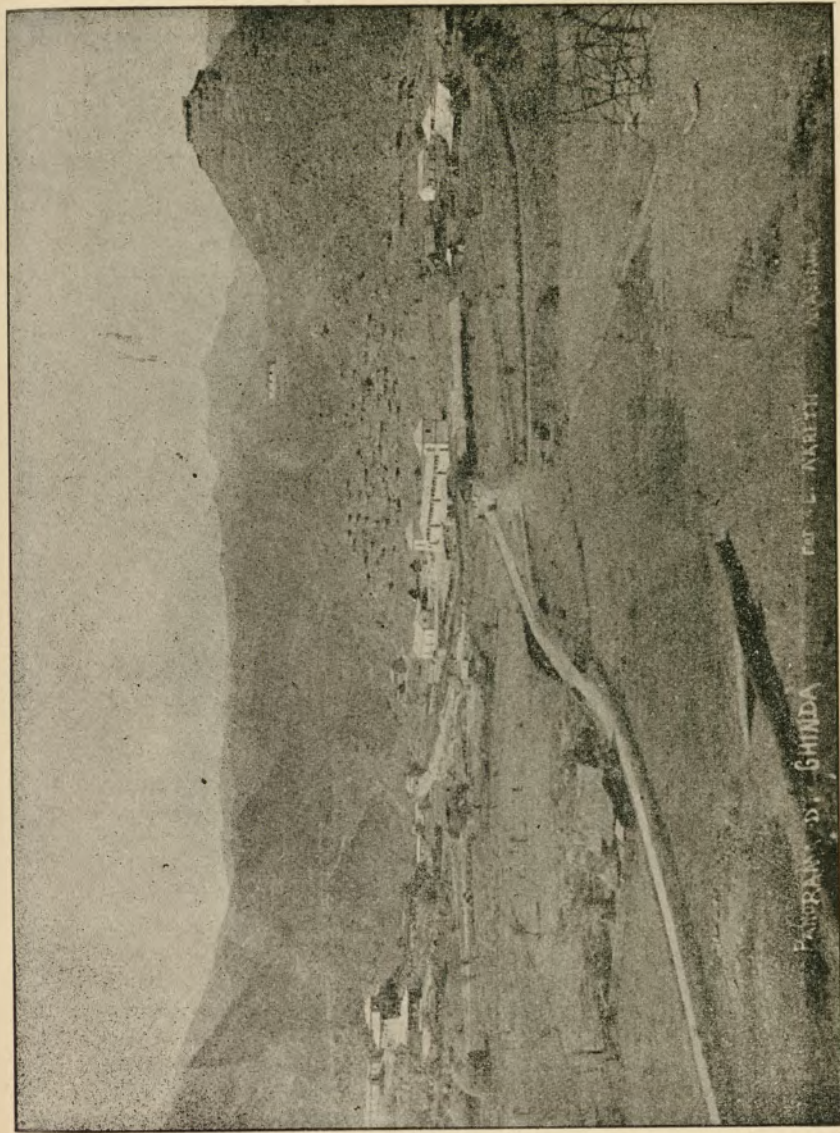

Eräs afrikalainen „fantasiia.”

Matkalla Punaisen meren rannikoille viime talvena saavuin joulukuun alkupäivinä italialaisella „Po“ nimellisellä laivalla Suetsista Massauaan, tuohon Abessiinian satamakaupunkiin, joka nykyään on nuoren italialaisen siirtomaan pääkaupunki. Muistossani on aina pysyvä tuoreena aamu, jolloin laiva — juuri kun aurinko nousi kylvystään meressä — vähennetyllä vauhdilla hiljaa ja tasaisesti, varoen vedenalaisia koralliriuttoja, solui satamaan ja jolloin kannella seistesäni näin kaupungin kalkkivalkeain rakennusten kohoavan tummansinisestä merestä ja kummeksini niitä pronssivärisiä, puoli-alastomia miehiä, jotka veneillä tulivat laivalle.

Kaupunki on rakennettu kilometrin pitkälle ja $\frac{1}{3}$ km leveälle matalalle saarelle, merestä kohonneelle koralliriutalle, ja tämä on pitkällä kivipankilla yhdistetty toiseen, Taulud nimelliseen saareen, joka vuorostaan on vielä pitemmällä sillalla yhdistetty matalan mannermaan rannan kanssa. Sen asujamia lasketaan noin 16,000:ksi, joista noin 600 eurooppalaisia. Tämän asemansa vuoksi vallitsee Massauassa, joka on $15\frac{1}{2}$ leveysastetta pohjoispuolella päiväntasaajaa, kostea ja

Ghinda'n kylä Abessiinian vuoriston ja rannikkovyöhykkeen rajalla.

erinomaisen tasainen meri-ilmast. Koko sillä ajalla, jonka tulin oleskelleeksi paikalla, joulukuun alusta huhtikuuhun, osotti lämpömittari varjoisen huoneeni seinällä 29°—28° C, painumatta yölläkään alle 27° C. Ainoastaan kun sattui kovempi rankkasade, aleni elohopea 26:teen asteeseen. Tämä „viileällä“ vuodenajalla; kesäkuukausina, jolloin elohopea pysyy enimmäkseen 40° C tienoilla, kuumuus tuntuu kaupungin varsinaisesta araapialaisesta ja abessiinilaisesta kansastakin melkein sietämättömältä.

Tullessani Massauaan oli siirtomaan kuvernööri, kenraali Baratieri, alueensa itäisellä rajalla ohjaamassa sotavalmistuksia rynnäkköä vastaan, jota odotettiin uskonvimmaisten mahdistien eli dervishien, „Afrikan nihilistien“ puolelta. Kävi huhu, että nämä suurella miesvoimalla ja varustettuina englantilaisilla ampumaseilla tekisivät kostoretken italialaisia vastaan ja koettaisivat valloittaa takaisin Kassalan kaupungin, jonka kenraali edellisenä vuonna oli heiltä anastanut. Eräänä päivänä toi silloin sähkösanoma sisämaasta odottamattoman tiedon, uutisen että italialaisten kanssa tähän saakka liitossa ollut abessiinilainen päällikkö Batha Agos on noussut kapinaan ja vanginnut italialaisen upseerin ynnä muutamia muita italialaisia. Se oli salama kirkaalta taivaalta. Asema oli lyhyesti seuraava: itä- ja pohjoispuolella oli odotettavissa mahdistit, toistakymmentä tuhatta uskonnon ja kostonhalun vimmaamaa miestä, eteläpuolella, toisessa osassa vuoristoa, vieraa- sen ylivaltaan kyllästyneet abessiinilaiset yhtä suurella miesvoimalla ja hekin varustettuina eurooppalaisilla aseilla, niiden välissä Baratieri kolmella tuhannella miehellä, joista ainoastaan pieni määrä italialaisia, enin osa Italian palveluksessa olevia abessiinilaisia.

En tahdo tässä likemmin kertoa sodan kulusta. Olin koko sinä aikana Massanan kaupungissa. Jännityksellä seurattiin sisämaasta tulevia virallisia sähkösanomia, jotka olivat luettavina eurooppalaisten klubissa ja joita pieni viikkolehti *Africa italiana* sitte selitteli ja kommenteerasi. Tekevätkö mahdistit aiotun rynnäksensä? Rupeavatko „askarit“, joiksi italialaisten

palveluksessa olevia abessiinilaisia nimitettiin, taistelemaan vastaan omia kansalaisiaan, vastaan maansa vapautusta vieraan vallan alta, ja tulevatko he, kun tapelussa käy tiukalle ja voitto mahdollisesti kyllä alkaa kallistua abessiinilaisten puolelle, pysymään uskollii-

Abessiinilainen ratsastaja.

sina eurooppalaisille päälliköilleen? Varsinkin jouluaikana oli asema epätietoista. Kenraali Baratieri sähkötti, että 26:nä päivänä uusikuun aikana luullaan mahdistien tekevän rynnäkkönsä. Miehiä katosi salaa Massauastakin, sanottiin heidän liittyvän veljiinsä vuori- maassa. Lähintä syytä kapinaan ei voinut sanoa kukaan.

Jotkut arvelivat että abessiinilaiset kenties ovat yhteistuomissa mahdistien kanssa ja koettavat saattaa yhteiset vihollisensa, vähälukuiset italialaiset kahden tulen väliin tuossa vuorimaassa, jossa sodankäynti aina on yhdistetty moninaisten suurten vaikeuksien kanssa, arvelu, joka katsoen siihen, että abessiinilaiset ja mahdistit olivat siihen saakka olleet keskenään verivihollisia, näytti vähemmän todenmukaiselta, mutta jota puolustettiin sillä, että tunteitten ja sopimuksien pysyvyyteen näissä kansoissa ei yleensä ole paljon luotamista.

No niin, lyhyesti, onni oli Baratierille myötäinen. Mahdistit eivät tehneetkään, vieläkin tunteimattomista syistä, pelättyä rynnäkköänsä. Batha Agos sai surmansa ensi ottelussa, ja ruhtinas Mangasjan, joka viimeainitun jälkeen rupesi sodan johtoon, voitti muutamissa verisissä tappeluissa italialaisten pieni, mutta hyvin harjoitettu ja johdettu armeija.

Massauan jokapäiväisissä oloissa ei mitään erinomaisempaa silmäänpistävää huomannut tuosta sodankäynnistä, joka tosin ei tapahtunut kovin pitkän matkan päässä (tappelu Halain luona, jossa Batha Agos kaatui, on noin 70 km etelään käsin Massauasta), mutta kuitenkin sen korkean harmaan muurin takana, jonka näkee kun meren rannalta katsoo sisämaahan päin, Abessiinian suuremmoisessa vuorimaassa. Niin muodoin olivat Massauassa melkein ainoat merkit siitä, että jotain erinomaisempaa ylämäessä oli tekeillä, vaan pitkät sotatarpeilla varustetut kameelikaravaanit ja sotamieslähetykset.

Kenraali palasi voittajana takaisin ja hänen juhalliseksi vastaanottamiseksi — ylhäisyytensä kuuluu erittäin rakastavan juhllallisia vastaanottamisia — tehtiin paljon valmistuksia. Tästä juhlasta eli „fantasiasta“, kuten araapialaiset semmoista sanovat, pyydän nyt saada tässä kertoa.

Juhlapäivä, tammikuun viideskolmatta, valkeni niinkuin ainakin selkeät päivät päiväntasaajan maissa äkillisesti auringon noustessa kello kuuden aikaan. Sen sijaan, että olisin, kuten muina aamuina, lähtenyt ve-

neellä koralliriutoille rikastuttamaan eläintieteellisiä kokoelmiani, suuntasin askeleeni, kuultuani tykkien juhلالaukaukset, juhlapaikalle Taulud-saarelle.

Täällä oli jo useita päiviä ennen tehty valmistuksia. Pitkin tietä mannermaalle päin oli pystytetty lipuilla ja köynnöksillä koristettuja riukuja ja juhla-kenttä itse, kahden komean hallitusrakennuksen ja kuvernöörin kalkkivalkean itämais-tyylisen palatsin välillä oli kaikellaisilla lipuilla ja viheriäisillä köynnöksillä kaunistettu. Viheriäisiä oksia, joista köynnökset valmistettiin, tuotiin monet venelastit pienestä likellä olevasta saaresta, jonka rannoilla kasvoi runsaasti pajunkaltaisia pensaita. Tämä mainittakoon siitä syystä, että Massauan ympäristö on ylen hedelmätöntä, aurin-gon paahtamaa hiekka-aroa, jolla ei kasva muuta kuin harvoja okaisia akaasia-pensaita herneenmuotoisilla leh-dillä ja suurilehtisiä Calotropis-kasveja sekä kylien ympärillä jokseenkin surkean näköisiä durrah-peltoja — jos durrahilla kylvettyjä keltasia hiekkapenkereitä voi pelloiksi nimittää — ynnä vihdoin joitakuita yksinäisiä dhum-palmuja.

Juhlakentän keskelle oli pystytetty korkea alttari, päällystetty valkoisella kankaalla, joten se jälitteli mar-moria, ja sen päällä uskon symbolit.

Tuttavani, erään kauppiaan välityksellä sain mu-kavan paikan toisen hallitusrakennuksen verannalla. Tästä voi nähdä koko kokoontuneen kansan juhlapu-kimissa. Siinä tummanruskeita, ohutkaulaisia ja hoik-kasäärisiä abessiinilaisia, paljain päin ja paljain jaloin, käärittyinä väljiin valkoisiin pumpulivaatekappaleisiin niinkuin muinaiset roomalaiset toogaansa; vaikka iho-väriltään tummat on heillä kuitenkin kaukaasilaisen rodun kasvopiirteet; huomiota herättävä on heidän komea, korkea, musta kiharatukkansa; araapialaisia, iho-väriltään vaaleita, kellertäviä tai ruskeaan vivahtavia, valkoisissa viitoissa ja lyhyissä heleänvärisissä liiveissä, päässä valkoinen liina kääritty turbaaniksi; danakililai-sia, jotka ovat kuin abessiinilaiset, mutta kantavat ly-hyttä käyrää miekkaa tai puukkoa; vaalea-ihoisia hin-dulaisia kauppiaita eli baniaaneja, pieni, litteä, kirjaeltu

lakki päässä, valkoisissa liiveissä ja lyhyissä housuissa, ja muita kansan tyyppejä, miehiä turbaaneissa ja miehiä punaisissa lakeissa (tarbusheissa), kreikkalaisia pikku-kauppiaita, neekerejä, y. m. Erillään muista seisoo ryhmä Massauan kansan naisia, tukka solmittu lukuisiin palmikkoihin, vartalo kääritty väljiin, valkoisiin pumpulikankaisiin; käsivarsissa ja jaloissa on usein renkaita ja lasihelminauhoja; vaikka muhamettilaisia he enimmäkseen esiintyvät avokasvoin. Verannalle kerääntyi vähitellen paikkakunnan „honoratiores“: italialaisia kauppiaita ja virkamiehiä valkoisissa eurooppalaisissa kesävaatteissa ja päässä valkoinen kypärinmuotoinen tropiikki-hattu; heidän rouvansa, eurooppalaisissa pukimissa; araapialaisia pohatoita heleänvärissä, punaisissa, sinisissä, keltaisissa tai viheriäisissä silkkivii-toissa ja hieno musliini-turbaani kääritty pään ympäri; joitakuuta rikkaita baniaaneja omituisissa indialaisissa juhlapuvuissa y. m. Erityisesti huomiota kiinnittävä oli vanha, eläkettä nauttiva, egyptiläisten palveluksessa ollut majuri univormussaan Ilman sekalaisia tunteita ei kai vanha sotilas katsellut nykyisten vallanpitäjien juhlaa paikalla, jossa vielä kymmenen vuotta sitte punainen lippu puolikuulla ja tähdellä liehui.

Kello on jo yli seitsemän aamulla. Ilma on vielä suloisen viileä, sillä aurinko on pilven verhossa. Meri on rasvatyyni. Kaikki odottavat näytäntöä, joka on tulossa,

Kuuluu rummunlyöntiä! Etäällä se tuntuu samalta omituiselta, yksitoikkoiselta tahdilta, jonka olin kuullut Kairon araapialaiskahviloissa egyptiläisten tanssijattarien esiintyessä, samalta, joka Massauan satamassa aurin-gonlaskun jälkeen kuuluu araapialaisten venheistä. Se lähenee ja kasvaa, kasvaa pian hirveän voimakkaaksi! Kaikkien katseet kääntyvät juhlakentän perälle raken-nettua valkoista kunniaporttia kohti. Nyt he tulevat!

Ensimmäkin syöksee esiin villissä epäjärjestyksessä joukko alkuasukkaita huutaen ja laukaisten ylöspäin ojennetut pyssynsä ilmaan ja heti heidän jälessään sotaretkeltä palaavat joukot. Taulu muuttuu sotänäyt-tämöksi. Italialaisen soittokunnan voittoa esiinratsas-tavat abessiinilaiset rummunlyöjät, jotka takovat voi-

maina mukaan isoja, hevosen satulaan sidottuja, kattilan muotoisia rumpuja, voittosaaliita viholliselta. *Evvivaa, evvivaa!* huutavat tuhannet kurkut ja yhtämittaa pamahtelevat pyssyt kansanjoukossa. Yht'äkkiä, nähdessä tätä elämöimistä, noita tumman ruskeita paljassäärisiä sotilaita, rummunlyöjiä ja upseereja ratsujen selässä samalla kuin avaruus täyttyy *evvivaa*-huudoilla ja lakkaamattomalla kiväärin paukkinalla, jota Ras Mangasjan sotarumpujen kumea, voimakas ääni säestää, luulee olevansa keskellä sodantemmelystä ja mieli kiihottuu.

Nelistettyänsä esiin virkun ratsunsa selässä, upseerikuntansa seuraamana, Baratieri tekee kierroksen palatsin eteen, tervehtien italialaisella luontevuudella siinä kokoontuneita upseereja, virkamiehiä ja yleisöä. Kun hän asettuu paikalleen pitämään paraatia olen tilaisuudessa häntä lähemmin tarkastella.

Tämä vähässä ajassa maineen kukkuloille kohonnut soturi, „Kassalan voittaja“, „Dogalissa *) kaatuneiden kostaja“, näytti, puettuna yksinkertaiseen ratsastuspukuun, olevan jotenkin keskikokoinen mies, lihavilla poskilla, tuuheilla viiksillä ja rillat nenällä. Hänen muodossaan en voinut havaita mitään erityistä italialaista piirrettä ja onkin kuulema syntyään itävaltalainen. Likinnä kuvernöörin takana on toinen etevä sotapäällikkö, kenraali Arimondi, jonka ansioita sotaretken onnistumisessa kehuttiin suuriksi.

Paraatista, joka heti senjälkeen pidettiin, ei ansaitse tässä erityistä mainitsemista Massauan italialaisten, kaupungin puolustamiseksi muodostama vapaaehtoinen komppania yhtä vähän kuin satamaan sijoitetun sotalaivan miehistö, jotka molemmat osastot eivät olleet mukana sodassa. Heidän jälessään seurasi osasto italialaisia jääkärejä keltaisissa univormuissa ja tropiikkihatut päässä. Italian sotavoima siirtomaassa on melkein yksinomaan koottu abessiinilaisista, joita italialaiset upseerit harjoittavat ja johtavat. *Evvivaa*lla sen-

---

*) *Dogali* on tunnettu tappelutanner likellä Massauaa. Siinä abessiinilaiset 26 p. tammik. 1887 saartoivat ja tappoivat italialaisen joukon, noin 500 miestä.

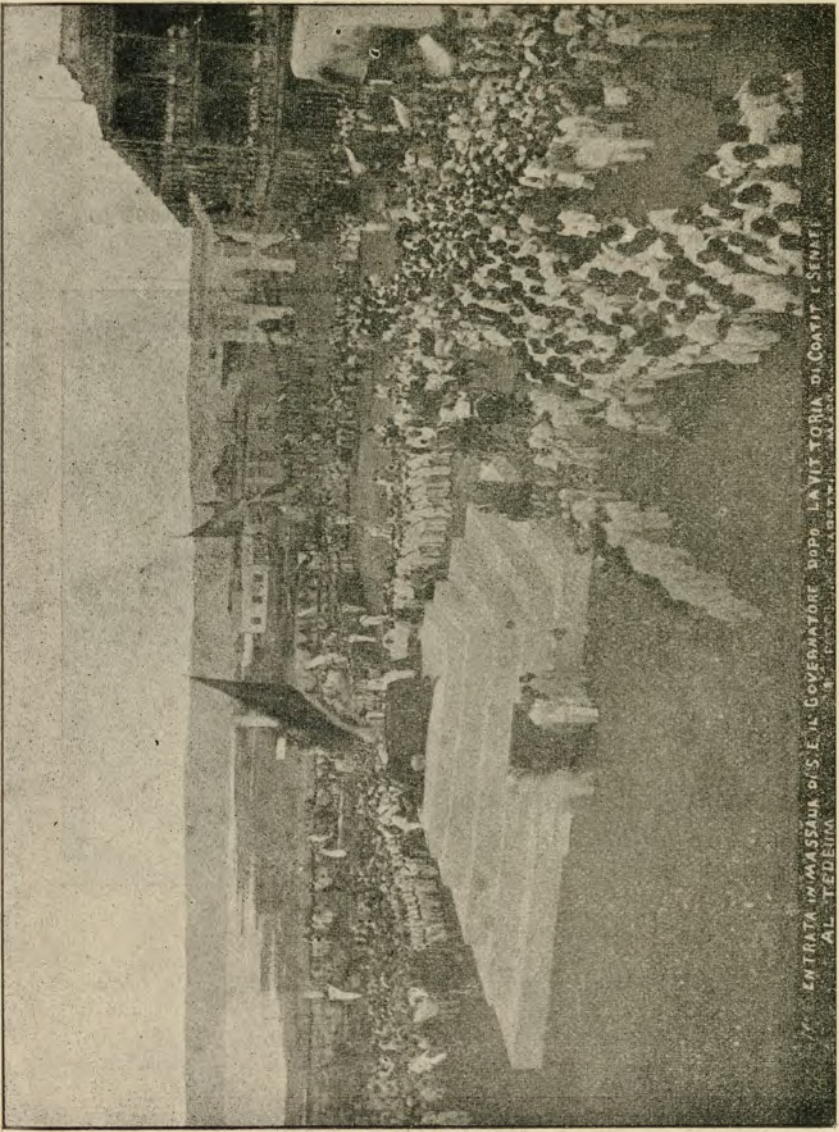
vuoksi vastaanotettiin paraatissa esiintyvät osastot näitä pronssivärisiä sotilaita, kun he „kepeästi“ valkoiseen vaatetettuina, punainen tarbushi päässä, sandaalit jalassa, lyhyt kivääri olalla, patruunavyöllä ja pistimellä varustettuina marssivat ohi. Halain, Koatitin ja Senafeen otteluissa, joista he nyt voittajina palasivat, he ovat antaneet uusia todistuksia abessiinilaisten sotakelpoisuudesta kun eurooppalainen äly on heitä johtamassa. Ei mikään eurooppalainen kansa voisi heidän kanssaan kilpailla nopeajalkaisuudessa ja marssikestävyudessa sellaisessa vuoristossa kuin Abessiinia on, yhtä vähän kuin tyytyväisyydessä mitä niukimpaan ravintoon. Heitä ihmetellessä vaan ei pidä muistaman, että he, puolustaen vieraan vallan etuja, ovat ampuneet ja tappaneet — omia kansalaisiaan.

Paraatin jälkeen nousi kapusiinimukkien läheyyssaarnaajien ijäkäs, valkeahapsinen esimies, Michaele di Carbonari, alttarille, jonka eteen Baratieri päällikköineen oli asettunut, piti puheen, viitaten sivistyksen lisääntyviin voittoihin mustien maanosassa ja messusi suitsuttaen pyhää savua ja pirskuttaen vihkimävettä katolilaisen tavan mukaan.

Kun virallinen „fantasiia“ täten oli päättynyt, upseerit ja säätyläiset kerääntyneet virvoitusmajaan, jossa pienen torvisoittokunnan soittaessa Triestin ja Hampurin „vientioluella“ oli hyvä menekki (sitä juodaan Massauassa niinkuin vettäkin keinotekoisesti valmistetun jään kanssa) ja sotilaat hajaantuneet ympäri kenttää, pääsi varsinainen kansa valloilleen ja siellä täällä syntyi piakkoin tiheitä ryhmiä, joiden kesässä harjoitettiin jotakin erikois-„fantasiia“.

Kävelin ryhmästä ryhmään. Koko ajan paukutelivat miehet kivääreillä laukauksia ilmaan, yksitellen ja joukottain. Väsymätöntä intoa osotti muuan araabialainen nuorukainen ratsun selässä — miehet ympärillä ojensivat hänelle yhtämittaa ladattuja pyssyjä, lyhyitä italialaisia karabiineja, laukaistavaksi.

Tässä miesten ympäröimä piiri tyttöjä, käärittyinä valkoisiin vaippoihinsa niinkuin lakanoihin. He laulavat yksitoikkoista säveltä ja taputtavat tahdin mukaan

ENTRATA IN MASSAUA D. S. E. IL GOVERNATORE DOPO LA VIT TORIA DI COATIT E SENAT AL TEBERIA

Kenraali Baratierin vastaanotto Massauassa.

kätösiään, jotka ovat sisäpuolelta, niinkuin jalkapohjatkin henna'lla värjättyt punasiksi. Piirin sisässä tanssii pari tytöistä säestäen pienillä tamburiineilla. Liikkeet ovat jokseenkin hitaita, tasaista jalkojen nostamista ja ruumiin kiemurtelemista. Mustissa tukissa kiiltävät rasvapisarat auringon paahteessa niinkuin kastehelmet. Kello on jo kymmenen ja silloin auringon säteet jo ovat sanomattoman tuliset.

Arapialais-tanssia.

Toisessa paikassa taas nuoret miehet leikkivät miekoilla sotaleikkiä, villikansan pantomiimia. Kiljuen he hyppivät korkealle toisiansa vastaan, mutta väistelevät samalla notkeasti miekoillaan, niin etteivät nämä satu paljaisiin ruumiisiin.

Parhaita blai-mestaria olivat muutamat mustat, litteänenäiset ja leveäsuiset neekerit, entisiä sota-orjia.

Olivat hinanneet likikylästä ison, lasihelmillä koristetun, merkillisen soittokoneen, jonka kieliä jousella vintutettiin. Neekeripariskunnan tanssi sai vakavimmankin naaman naurun kureisiin. Uupumatta neekeri-ukko, puettu karvalakin tapaiseen päähineeseen ja jonkun eurooppalaisen vanhaan takkiin, taivutetuin polvin figureerasi aviokumppaninsa, lerppahuulisen ämmän kanssa, jonka kasvot niinkuin ukonkin paistoivat tyytyväisyydestä huomiota herättävään tanssitaitoonsa.

Tyttösiä Massauasta.

Juhlaa jatkettiin illalla. Kaupungin lukuisain kauppojen ja pienten kahvilain edustalle sytytettiin tulet kirjaviin paperilyhtyihin ja erittäinkin satama, jossa araapialaiset purret olivat paperilyhdyillä varustetut ja jonka pinnalla juhlapukuiset veneet liikkuivat, tarjosi loistavan näyn. Kauniin osan tässä venetsialaisessa iltamassa toimittivat Massauan kalastajat. Nämä eivät liiku vesillä veneellä, vaan pienellä lautalla, tehty neljästä yhteenliitetystä pölkystä, jota soutavat kaksi-

lehtisellä airolla. Jokainen tällainen lautta oli juhlaa varten varustettu paperilyhdyllä ja oli senvuoksi sangen omituinen näky, kun pimeässä veden pinnalla liikkui montakymmentä valoa pitkässä käärmemäisessä jonossa.

Kauniin vaikutuksen teki myös, kun ankkurissa oleva sotalaiva suuntasi sähkövalonsa ympäristöön, valaisten sataman reunuksen kansanjoukkoineen tai hallituspalsatin, joka häikäisevän valkoisena, itämaisine kaarineen, johdatti mieleen satulinnoja tuhannesta ja yhdestä yöstä.

Ja kun valonsäde kohtasi veden kalvon, näki siinä sataman tuhansien kalojen hyppivän.

K. M. Levander.

VILLE WALLGREN.
BRETONNE.

Kiinalaisia runoja.

Tshang-Tin-Ling.

Pajunlehti.

*Tuo nuori uinuva tyttö,
Mä häntä lemmin vaan,
Mut että hällä on linna,
En siksi lemmi mä laisinkaan.*

*Mut häntä siksi rakastan,
Kun pienen pajunlehden
Pudotti virtahan.*

*Mä lemmin itätuulla,
En siksi, että tuo
Se ilmaa luumulehdon,
Mi vuorille kukkaishuntaan luo;*

*Mä lemmin, koska pienoisen
Se pajunlehden mulle
Toi yli aaltojen.*

*Pajunlehteä pientä mä lemmin,
En lainkaan vuoksi sen,
Se ett' on airut kevään,
Tuon kauniin, kukkivan, lämpöisen;*

*Mä lemmin, sillä pajuhun
On tyttö nimen tehnyt,
Se nimi, se on mun.*

„Shi-King“istä.*)

Rakkaus ja ujos.

*Idässä kun päivä ruskottaa,
Tyttö kaunis, viaton
Mulla huoneessani on,
Mulla huoneessani on,
Mi luoksein haluaa ja mua seurajaa.*

*Idässä kun kuuhut kuumottaa,
Tyttö kaunis viaton
Mulla huoneessani on,
Mulla huoneessani on,
Mi luoksein haluaa ja mua kaikkoaa.*

---

*) „Shi-King“ se on „Laulujen kirja“, joka sisältää suuren joukon kiinalaisia runoja.

*Li-Tai-Pe.**Virran rannalla.*

*Ja immet nuoret kauniit
Virralle kulkevat,
Miss' sankat lotuskukkain
Rehoittaa pensahat.*

*Ne kukkien keskeen käyvät,
Niin ettei niitä näy,
Mut siellä hymyillähän,
Ja siellä kuiske käy.*

*Ja ilma, joka heidän
On vaippaa suudellut,
Kepè'in tuulahduksin
On tuoksun jaellut.*

*Mut rantaa pitkin ratsastain
Mies nuori kuruhtaa,
Hän tyttöjen hauskan liudan
Ohi aivan ratsastaa.*

*Punastuvi immistä yksi
Ja syömmensä sylkähtää,
Mut lotuskukat hänet
Piiloittain piirittää.*

Tshang-Li.

Viralla.

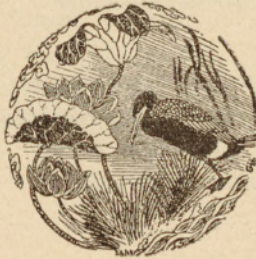
Venettäni virta kuljettaa,
 Mua päivät pitkät keinuttaa,
 Veteen vuorten peilikuvaa katson.

Viiniä nyt vain mä rakastan,
 Sitä juon mä yhä kupistan,
 Ja mun sydämmeni täyttää riemu.

Ennen rakastin, mut ainiaan
 Kärsin, rauhaa vailla — nyt mä vaan
 Veteen vuorten peilikuvaa katson.

Hans Emil Larssonin ruotsinnoksista
 suomentanut

Yrjö Yveijola.

Erämaan asutus.

Iltahämärässä eräänä sydäntalven päivänä ajoi Paavo Heikinpoika, Paason Heikin kolmas poika, heinäkuormaa jokea myöten kotiinsa päin. Hän makasi ryntäillään häkin päällä heiniin melkein peittäytyneenä, hevonen käveli höllin ohjaksin niin verkalleen kuin halusi ja mies katseli välinpitämättömästi ympärilleen hämärään peittyvään talviseen luontoon. Hänestä häämöitti kauempana edessäpäin lumisella tantereella jokin epäselvä olento, vaikkei hän pimeän vuoksi voinut erottaa, oliko se tuulessa heiluva heinätukko tai avannon viitta tai rantaa myöten jokivarrelle päin painuva hiihtäjä... Ei, hiihtäjä se on, se kääntyy yhä lähemmäs rantaan päin..., ja lähteekin nousemaan törmälle... Se ei ole kukaan muu kuin Tapani, veli

Tapani, joka hiihtelee Kelalaan, — se kuuluu poika siellä tuontuostaankin hiihtelevän Sannaa naurattelemassa, vaikei kotona puhu mitään.

Paavo Heikinpoika hymähti ja painautui mukavammin mahalleen heiniin . . . Sanoo rihmoilla hiihtävänsä, niinhän sitä ennen aina sanottiin, kun noin ikään poikettiin kuin ohimennen rihmat vyöllä puhuttelemassa tyttöjä navetan ovella taikka saunan lämmityksessä. Tuttu juttu! Tapanihan alkaa olla jo niissä vuosissa.

Mutta jatkaessaan sitä ajatustaan kävivät Paavon kasvot vakavammiksi ja synkemmiksi . . . Mihinkäpä se Tapanikin mukamas eukkonsa asettaisi, ei Kelalaan toista kotivävyä sovi ja meille taas . . . ei tule mitään. Siellä on jo kolme akkaa toraamassa . . . Ja kuka sen tietää toisakseen, kauanko meitä kolme poikaa säilyy kotosalla, — juuri tähän aikaan viime talvena vietin Iikka veli sotaväkeen . . .

Näihin raskaisiin mietteisiin vaipuneena ajeli Paavo Iijoen jäätä pitkin melkein kotitörmän kohdalle asti, mutta siellä kulkusten kilinä herätti hänet mietteistään. Hän kohotti päänsä ja näki hevosen, jolla oli saanireki perässään, hyvää vauhtia laskevan törmää alas ja kääntyvän joelle saavuttuaan valtatieä alaspäin. Kaksi miestä istui reen perällä; turkinkaulustat olivat pystössä, vaan Paavo arvasi kyllä ketä ne kulkijat olivat. Ne ajoivat taas tänä talvena vähävälillä talosta taloon ja veivät aina jotakin mennessään: milloin minkin veron nimellä viljasäkin tai lohileiviskän tai lehmän tai lampaan, milloin hevosen pitkille kyytimatkoille, milloin voita ja juustoa sotaväen eväiksi, milloin miehen talosta sotaväkeen. Mitähän lienevät taaskin olleet vailla . . .

Paavon hevonen lähti jo kuumuutta huuruten raskaasti vetämään kuormaa törmälle ja silloin laskeusi Paavo kuorman päältä, autteli itse etupajusta ja antoi sitten, kun oli päästy törmän päälle pirtin päätyikkunan kohdalle, hevosensa hetkisenhuo kasta. Mutta lautaikkunan takaa pirtistä kuului äänestä, toraista puhetta ja silloin hän suuttuneena nykäsi suitsia ja ajoi

heinähäkin takapihalle tallin edustalle, jossa riisui hevosien, vei sen pilttuun ja teki sille appeen.

Tullessaan taas tallista ulos heinäkuormaa tyhjentämään, näki hän isänsä astuvan pirtistä häntä auttamaan. Ukko oli jo vanhanpuoleinen, varsi kumarassa ja näytti muutenkin vähän masentuneelta. Kotvan aikaa työskentelivät isä ja poika yhdessä, vaan sitten virkkoi Paavo melkein kuin itsekseen:

— Kesken ne rehut tänä talvena loppuvat. Olisi pitänyt syksyllä vähentää karjaa.

— Olisi pitänyt, toisti ukkokin. Nyt niistä pitää joka päästä vielä vero maksaa ja sittenkin niitä on kevätpuoleen tapettava. Vaan eihän sitä osannut vähentää, perhe suuri, lapsia kasvaa, jollakinhan sen täytyy elää, ja millä se eläisi, jos ei olisi lehmän antiaakaan.

— Niin, tässä talossa on liikaa väkeä.

— Ja joka hengen kohdalta menee vero.

Kului hetkinen äänettömyydessä.

— Voutiko se oli vai kirjuri, joka täältä juuri ikään ajoi? kysyi Paavo matalalla ääneillä.

— Kirjuri ja nimismies. Kirjoittivat taas kirjoitushinsa kaikki mitä talossa on, joka lampaan ja vasikan, joka kirveen ja viikatteen. Kaikista vero! He arvelivat, että jo parin viikon perästä voi kanto meille joutua. Näin se kyllä karjakin väleen sulaa, sillä milläpä sen veron muuten maksaa? Ja se kuuluu menevän vielä ensi vuodeltakin.

— Sekö hopeavero?

— Se. Ja kesällä kuulutaan vielä erittäin otettavan uusi sotavero. — Ukko vaikenä hetkeksi, vaan jatkoi sitten selin kääntyneenä. — Ja niin se nimismies tiesi, että tänne tänä kevännä tulee vielä muitakin kirjoittajia.

— Meillekinkö? Sotaväkeen? Vaan Iikkahan vietiin viime talvena.

— Kuulutaan tarvittavan uusia miehiä Vironmaalle, siellä tappaa niitä tauti ja vihollinen kilvan. Eikö lie jo mennyttä Iikkakin, ei ole kuulunut hänestä mitään.

— Ja nyt toisia sijaan, — meitähän tässä talossa Tapanin kanssa tuleekin neljä miestä, niin, tottapa koetaan siis meiltäkin.

Paavo oli jo selvillä, ettei kysymys ollut mistään muusta, kuin että juuri hänen tuli suoriutua sotaväkeen. Huhuja uuden sotaväen otosta oli kulkenut usein ja aina ne olivat totentuneet. Ja kun kerran sotamiehen kirjoihin joutuu, niin siinä ei auta rukous eikä kiros . . . Ja Paavo oli vasta vuosi aikaa sitten mennyt naimisiin . . .

Paavo keräsi kouriinsa viimeiset heinät reen pohjalta ja vei ne suoraan talliin hevosen eteen. Nosti sitten häkin pystöön seinää vastaan ja veti reen suojukseen. Ja sitä puuhatessaan kysyi hän tyynellä äänellä, ikäänkuin ohimennen isältään:

— Toraa kuului äsken taas tuolta pirtistä, eukotko riidassa?

-- Heh, tokko tuosta sovintoa tulee koskaan. Se on Matin akka siksi torainen ja kärty ja muka emännyydestään arka, eihän sille miehensäkään mitään mahda. Ja aina ne liikan eukko ja sinun Liisasikin näykähtelevät. Eikä tässä pirtissä sopua tule, niin kauan kuin ne kaikki siinä elävät yksillä tiloilla.

— Sitä se näkyy olevan. Ja Tapani puuhaa vielä neljättä!

Yhdessä astelivat isä ja poika takapihalta tupaa kohden. Vaan ovelle he pysähtyivät ja isä katseli ääneti, kuinka Paavo otti pirtin seinustalta esiin suk-sensa ja rupesi mäystimä korjailemaan.

— Mihinkä sinä nyt vielä hiihdät?

— Käyn Kelalassa, Rannan Pietarin puheilla.

— Sitäkö tuumaat salolle lähtöä?

— Eihän tästä muuten mitään tule. Talo kituu ja mies toisensa jälkeen poimitaan pois. Pietarin asiat ovat sellaiset, että se jo pari kertaa on kehottanut minua mukaansa. Jos hän nyt yhtyy tuumaan, niin vielä tällä kelillä lähemme akkoinemme painamaan takamaille ja painetaankin siksi etäälle, ettei eukkojen tora kuulu.

-- Eikä sotaväen kirjuri tapaa. Olen tuota jo miettinyt minäkin. Talosta erotaksesi sinun ei tosin tarvitsisi niin kauas hävitä, onhan täällä autiotiloja, joille voit lähteä viljelijäksi. Se ei ole leikin yritys, Paavo, se salolle lähtö, — sitä elä unohda, kova on edessä sillä miehellä, joka aikoo asuntonsa autioon korpeen. Mutta kurjuutta on täälläkin — tee tahtosi.

Paavo ei vastannut, hän hioi hetken suksiaan kinokseen, pötkäsi sitten voimakkaasti ja laski törmältä alas joelle.

Paason vanha Heikki jäi törmälle seisomaan ja mietteissään arvostelemaan poikansa aikeita. Hänellä oli itsellään aikoinaan olojen kotona ollessa tukalia, kun takamailla hiihrettiin lappalaisia verottamassa, monasti tehnyt mieli jäädä sinne kauas rauhallisille salojärville elämään. Vaan se oli pelottanut se tuuma, siellä oli vastassa kylmä korpi ja halla ja pedot ja avuton yksinäisyys, jos tuli tauti tai kuolema. Sinne aikoi nyt poika, — vaan koettakoon! Se arastelee sotaväkeen lähtöä, eipä kumma tosiaankaan, vaan kysytään sitä tälläkin retkellä rohkeutta ja kestävyyttä, tällä sitä juuri kysytäänkin.

* * *

Asutusolot Suomessa olivat tähän aikaan, 16:n vuosisadan toisen puoliskon alulla, yleensäkin olleet vähän liikkuvalla kannalla. Sisäsuomen vesistöjen erämaita olivat hämäläiset ja savolaiset ruvenneet ottamaan haltuunsa ja siirtymään niihin yhä kauemmas perustamaan vakinaista asutusta. Tuota hallituksen suosimaa muuttointoa kannustivat monet vanhoilla kotipaikoilla vallitsevat olot, liian korkeat verot, raskas sotapalvelus ja sotaväen elättäminen ja aika-ajoin maahan tunkeutuva taikka sitä uhkaavan sodan vaara. Erämaat saivat asukkaita. Saman muuttoinnostuksen merkkejä oli ilmestynyt myöskin Pohjanmaalla, jonka pohjoisimmat jokivarret jo alkoivat olla väki korkealle asutuita. Niin asusti jo Juhana kuninkaan ensimmäisinä hallitusvuosina Iijoen varrella joitakuuta uudisasuk-

kaita aina Pudasjärven rannoille ja Kurjen salokylää myöten; he olivat takamaille muuttaneina täällä vuosikausia eläneet verottomina uudisasukkaina, vaan näihin aikoihin ruvettiin jo heidän uudiskyläänsä lukemaan vakinaiseksi asutukseksi ja verottajan pitkä käsivarsi rupesi jo niihinkin ulottumaan.

Paljo ylempänä saman joen latvoilla, Kitkan ja Maanselän kalaisilla järvillä, olivat iiläiset vanhastaan tottuneet kulkemaan lappalaisia verottelemassa ja kesäisin kalastelemassa ja olivat he näitäkin seutuja lokeneet takamaikseen, vaikei niiden omistamisesta vielä ollut mitään tietoa, eipä edes siitä, mihin valtakuntaan ne kuuluivat. Sittemmin oli lapinkulku käynyt harvinaiseksi ja hallituksen käskystäkin vihdoinkin lakannut, eikä maanviljelykseltä kotoa enää niin kauas joutanut kalamatkoillekaan muuta kuin joskus hätätilassa.

Viime vuosina olivat kumminkin olot kotona rannikolla käyneet niin tukaliksi, että muistot noista kaukaisista, rauhallisista takamaista taas useammin olivat palanneet mieliin ja miesten keskusteluihin. Pohjan köyhää perukkaakaan eivät ensinkään säästäneet nuo vuosittain kasvavat verot, joita sota nieli, ja tila siellä toinen täällä oli jäänyt autioksi. Tanskalaisten valloittaman Elfsborgin lunnaiden maksamiseksi oli taas ruvettu kantamaan uutta, raskasta veroa, kymmenystä kaikesta irtaimistosta, ja uusi sotavero Viron sotaa varten määrättiin samaan aikaan maksettavaksi. Talonpojat olivat toivottomia. Raskaimmin heitä kumminkin kiusasi ja rasitti myötään läpimatkestava ja matkollaan viivähtelevä sotaväki, joka suureksi osaksi oli ulkomaista, skotlantilaista, englantilaista ja saksalaista väkeä ja joka eväikseen ja ravinnokseen maksutta otti talonpojilta mitä irti sai, — pakkokin oli ottaa, kun ei ruunu maksanut palkkoja. Omia miehiä viettiin vuosittain uusi ryhmä taistelupaikalle. Sen lisäksi tuli vähäväliä rutto ja kato. Niin kiusautuneita olivat asukkaat muutamissa osissa maata, että he jättivät kokonaan kotimaansa ja siirtyivät muihin maihin.

Tällaisten olojen vallitessa oli Iijoenkin suussa taas ruvettu puhumaan muutosta takamaille, ne olot

olivat vihdoin vaikuttimia Paason Paavonkin rohkeaan päätökseen, joka kevättalven kuluessa niin kypsyi, että eräänä päivänä huhtikuun loppupuoliskolla pieni retkikunta jo teki lähtöä Kelalan pihalta ylös jokivartta pitkin. Rannan Pietari Kelalasta oli näet päättänyt lähteä mukaan, hänkin oli näet huomannut mahdottomaksi jäädä kotikyläänsä, vaikka syyt olivat osaksi toiset kuin Paavolla. Hän oli näet syksyllä mennyt naimisiin, nainut serkkunsa, — pappi oli vihkinyt asiaa lähemmiä tiedustelematta. Mutta sitten rupesi puheita kuulumaan, että se on laissa kiellettyä, siitä on edesvastuu ja rangaistus ankara. Aivan selvillä siitä ei oltu, ja Pietari oli toivonut asian unohtuvan. Vaan sitten oli hän kuullut erään kateellisen vihamiehensä uhanneen ilmoittaa hänet ensi kesäkäräjiin, — ja silloin näki Pietari parhaaksi paeta. Nuoren vaimonsa kera yhtyi hän Paavon matkueeseen ja kasaili nyt juuri lähtöä tehden tavaroitaan poronkelkkoihin.

— No Tapani, nyt elä enää mieti, lähdetkö vai etkö, se on sinun nyt päätettävä, puhui Paavo puoli leikillä kulkiessaan ohi nuorimman veljensä, joka siinä seisoi hieman levottoman ja eperöivän näköisenä. Oli ollut puhetta, että hänkin lähtisi veljensä mukana takamaille, mutta siitä ei ollut tullut mitään ja piloillaan se nyt Paavokin näinikään veljeään kehotteli. Mieli se Tapanilla kyllä olisi mukaan tehnyt, eikä hän ollut arkakaan luomostaan, vaan hän oli muuten kiini, — kiini tässä juuri Kelalassa, jossa hän oli kulkenut „rihmoja virittämässä“, vaan itse joutunutkin pauloihin. Mutta Sanna olikin hiukan itsepäinen tyttö, ei suostunut lähtemään salolle, sanoi vain Tapanille, että mene yksin jos menet. Ja siksi oli Tapanin pakko veljelleen vastata:

— Ei tullut multa vielä lähtöä.

— Eikä tule sitten vastakaan, intti Paavo.

Vaan kun viimeiset jäähyväiset olivat sanotut ja pieni pororaito lähti solumaan alas joelle, katsahti Tapani nuhtelevasti vieressään seisovan tytön silmiin ja virkkoi:

— Ehompi elämä niillä siellä tulee kuin täällä, ja onnellisempi.

— Voipi tulla, mutta minä vain en ijäkseni suostu lähtemään pois ihmisten ilmoilta, vastasi tyttö, heilautti kenoa päätään ja pyörähti pirttiin päin.

Nämä molemmat näkökannat ne risteilivät useimpain muidenkin mielissä, jotka Kelalan törmältä takamaille lähteväin kulkua katselivat.

Vaan pienen raidon matkue samoili eteenpäin Lijoen jäätä pitkin arvelematta ja arastelematta ja kuudennella vuorokaudella se jo oli poikennut kulkemaan suoraa koillista kohden Livojoen törmien lomitse. Se oli edellisenä päivänä lähtenyt tämän jokivarren ylimmästä asutuksesta, Kollajan uudiskylän taloista, jonne Paason ukko hevosella oli heitä saatellut, tuoden hiehon ja mullikan talteen sinne kesään asti, jolloin jonkun uudisasukkaista piti käydä sieltä venheellä hakemassa tämän karjansa alun. Kollajan taloissa he olivat eronneet ihmisistä ja samoilivat nyt eteenpäin, tietäen, etteivät pitkiin aikoihin, ehkäpä eivät koskaan, tulisi tapaamaan muita ihmisiä, kuin mahdollisesti sydänmailla kierteleviä lappalaisia. He muodostivat nyt keskenään pienen, suljetun yhteiskunnan ja rupesivat vähitellen totuttautumaan siihen ajatukseen, että muita ei enää ollut olemassakaan.

Kevät oli jo pitkälle kulunut, huhtikuu teki loppuaan; keskipäivällä suvesi ja keli oli pehmyt, joten täytyi kulkea enimmäkseen öiseen aikaan, jolloin hanki kantoi. Kun päivä nousi korkealle ja lämmitti maan, silloin haki tuo pieni retkikunta suvisella törmällä päivipaikan tai taittoi havuja hangelle ja lepäsi siinä levitetyillä porontaljoilla, vetojuhtain nakertaessa kaadetuja naavapuita ja talventakaista jäkälikköä. Vaan kun ilta vilpastui ja nietokset kovenivat, lähti retkikunta jälleen liikkeelle painamaan koillista kohden pitkin joen tasaista tannerta.

Etumaisena hiihti Paason Paavo, olallaan hihna, josta hän talutti raidan päässä kulkevaa taattua härkäporoan. Sen vetämässä ahkiossa istui hänen vaimonsa Liisa, sylissään puolenvuoden vanha poikansa, joka oli

melkein umpeen pistetty poronahkaiseen tuppeen. Raidon päässä hiihti Rannan Pietari, vakavana ja äännettömänä, silloin tällöin sukasten supattamaan keskellä raitaa olevan pulkan kohdalle, jossa istui hänen nuorikkonsa, kaunis Elina, jonka kanssa hänen ei ollut lupa elää kotoisilla rannoilla. Toiset porot vetivät kuormakelkkoja, joissa matkueen muuttotavarat olivat. Sekä Paavo että Pietari olivat näet ottaneet perintönsä kotitaloistaan ja siinä heillä oli nyt omaisuutensa: työaseita, keittotarpeita, verkkoja, hamppuja, vaatteita, suoloja ja siemenjyviä, — pitihän jotakin olla, kun

korpeen oli tehtävä koti. Pitkin raidon kuvetta laukasi Halli hengästyneenä, poiketen vähävälää törmälle haukkumaan vesakossa soittelevia metsoja.

Päivä laski, tuli iltahämärä ja pieni pororaito liikkui myötään eteenpäin, verkalleen ja vakavasti. Vaan kun pimeimmilleen ehti keväinen yö ja vetoporot pahasti lähättivät, silloin pysäytti Paavo taas raitonsa kuusisen rannan rinteelle, keräsi kuivia risuja, teki

nuotion ja iski tulta Pietarin kaataessa naavapuita väsyneiden porojen syötäväksi. Liisa kääri pojan turkkeihin ja rupesi rokkaa keittämään, vaan Elina, joka oli nuorin joukossa, nukahti usein lämpöseen pulkkaansa ja heräsi vasta, kun nuotio jo koreimmillaan roimusi ja Pietari veti hänet aivan tulen äärelle.

Syötiin, istuttiin ja tarinoitiin, nukkumaan ei joudettu. Miehet laskivat päivämatoittain summia, kuinka pitkälti vielä oli taivalta Kitkan rannalle, johon he pyrkivät. Paavo oli siellä kerran kymmenen vuotta sitten ollut mukana kalamatkalla — sen jälkeen ei siellä iistä oltu käytykään — ja hänellä oli siis vähän tietoa matkasta. Joskus, kun he sattuivat lepäämään jollakin kauniilla rinteellä Livojoen varrella ja matkustus jo kovin tympäsi, syntyi heissä tuuma, että jos he jäisivätkin siihen, etemmäs pyrkimättäkään. Vaan he hylkäsivät sen tuuman samassa: asutus oli liian lähellä, verottaja oli jo oppinut löytämään aina Kollajan taloihin asti, he olivat kerran lähteneet pakoon kaikkia noita rasituksia ja tahtoivat myöskin päästä niin etäälle, ettei sieltä kumukaan kuuluisi.

— Ei, painetaan eteenpäin, ensi viikolla ollaan perillä, vaati Paavo.

— Ensi viikolla, niin, pidä sinä huoli päivistä ja viikoista, niitä en minä muista. Mutta eteenpäin sitä on painettava!

Ja he nousivat ja samoilivat taas koillista kohden joen latvoille ja siitäkkin vielä eteenpäin kankaiden poikki, halki aution luonnon, jossa ei elävän merkkiä näkynyt muuta, kuin joskus vesakon rintaa koikkelehtava jänäs tai repo, joka säikähtyneenä viiletti aavikon poikki, tai öiseen aikaan susi, jonka silmä pimeässä hehkui ja joka, uskaltamatta käydä saaliin kimppuun, etäämpää haikeasti ulvahti.

Mutta eräänä päivänä levisi matkamiesten eteen aava ulappa ja loiva rannikko, Kitkan avara, luminen selkä, jonka keväinen aurinko huikaisevaksi kiilloitti. Ja selän takaa kuvastui katsojan silmään mahtava tunturimaa, joka rajoitti taivaanrannan ja jonka keskestä kohosi pilviä kohden tasalakeinen Pyhätunturi ja Ruka-

tunturin särmäiset huiput. He olivat perillä, löysivät piakkoin iiläisten vanhan kalasaunankin lounaiselta rannalta ja asettuivat siihen aluksi.

Mutta kauaksi eivät. Vielä etemmäs, vielä syvemmäs tähtäsi uudisasukkaiden mieli, he eivät tahtoneet jäädä sinne meren puolelta ehkä saapuvain kalamatkueiden jalkoihin. Päivän levättyään hiihtivät miehet tutkimaan vastapäistä rantaa ja pysähtyivät vihdoin Yläkitkan koilliskulmalle, virran partaalle, jonka he nimittivät Virranniemeksi. Siellä rupesi kohta autioon luontoon kajahtelemaan kirveiden kalsketta ja kaatuvain honkain ryskettä ja pian lähtivät uuden pirtin seinät kehälle kohoamaan. Vaan kun he olivat saaneet tupansa vesikaton alle, kiirehtivät he käyttämään hyväkseen viimeistä keliä ja tuomaan Kitkan poikki perheensä ja kuormastonsa uuden kodin paikoille.

Mutta Virransalmen toisella rannalla, tuuheiden kuusten lomassa, seisoi erämaan kesytön lapsi ja katse li pilopaikastaan tuota niemelle kohoavaa hirsimajaa ja sen outoja asukkaita. Hänen lyhyt, pullea vartalonsa vavahti toisinaan vihasta, jalka teki terävän liikkeen ja käsivarsi, joka jouta piteli, oikeisihe uhkaavan suoraksi. Ja soikeassa silmässä paloi kiukkua ja kosto. Hän seisoi siinä kauan vaanien ja tähystellen ja ihmetteli noiden tulokkaiden temppuja. Vaimot istuivat näet hartaina rantakivillä, miehet olivat ottaneet lakit päästään ja toinen heistä pani kätensä ristiin ja luki jotakin kovalla äänellä. Hän ei, tuo Lapin kesytön lapsi, tiennyt, että uudisasukkaat siinä viettivät helluntaipäivän hartaushetkeä lukien ulkomuistolta isämeitensä, — muuta eivät muistaneet. Hän tajusi vain, että hänelle oli ilmestynyt kilpailija tuohon rauhoitetun salonsa liepeelle ja hän tunsi vaistomaisesti, että se tulisi olemaan häntä voimakkaampi. Ja silloin häneltä vähitellen laukesi jännitys jäsenistä, jousi vaipui maata vasten, silmästä sammui hehku ja tuo pieni vartalo tuntui painuvan vieläkin matalammaksi ja köykäisemmäksi. Hän käänsi suksensa saloon päin ja lähti hiih-

LOUIS SPARRILL. 95

tämään harjujen lomaan, ponnistaen yhä voimakkaammin, kuta etemmäs ehti laakson pohjukkaan.

* * *

Kolme vuotta oli kulunut, neljättä kesää elivät uudisasukkaat Virransalmen rannalla. Tämän virran niskaan, puolen virstaa pohjoiseen ensimmäisestä uudistalosta, oli jo syntynyt toinen, Pietari oli näet rakentanut siihen oman tupansa ja muuttanut Elinansa ja vuoden vanhan esikoisensa kanssa siihen asumaan. Kummankin mökin ympärillä oli ometta ja aitta, ja ometan takana naurismaa; Paavon rannassa rakenteli isäntä jo malkakattoa uuteen saunaansa vanhimman pojan, joka oli ollut mukana matkalla Pohjanlahden rannalta, juostessa siinä vieressä hakemassa mukulakiviä vesirajasta. Hänellä oli tuvassa jo kaksi sisarta, joista toinen tassutteli äitinsä helmasta kiinni pidellen, toinen makasi katto-orresta riippuvassa pärevasussa.

Sakeaan metsään, joka peitti harjun suvisen rinteeseen, oli molempain mökkien kohdalle avautunut pieni sarka, jossa mustuneiden kantojen lomassa kasvoi vihanta ohranlaiho ja niiden keskivälillä suitsusi eilen uudesta vierretty kaski. Vaan harjun takana vesisuon reunassa kulkivat laitumella molemmat sarvipäät, jotka olivat retkeilleet Pohjanlahden rannalta ja joiden seurassa pelihtivät heidän toivorikkaat perillisensä, hieho ja vasikka, joista ensimmäinen jo mielitteli lemmentehkeisiin isänsä kanssa. Ylempää rinteeltä kilisi lampaan tiuku. Siihen asti uskalsivat elukat laitumelle, vaan etemmäs eivät, sillä hongikosta niemen juurelta oli tuontuostaankin kuulunut kontion kumeeaa murinaa, joka jo monasti oli pannut sarvipäät kiireen vilkkaa laukkomaan kotimökin tarhaan.

— Vieppä Liisa lapset Pietarin mökkiin ja aja samalla lehmät kotiin, niin päästään tästä nuotalle,

huusi Paavo saunan harjalta eukolleen, kun näki Pietarin sieltä melovan myötävirtaa rantaa kohden.

— Oikeinko yökuntaan? Elinasta ei ole tällä haavaa mukaan lähtijäksi.

— Siksipä viekin lapset hänen hoitoonsa. Totta tässä täytyy kerätä talvimujeita, kun nyt kerran nuotta on. Vedetään kolmen.

Kalanpyynnistä ei uutisasukkailla tullut riitaa, vettä oli kyllin kummallekin. Verkoilla ja katiskoilla he pyytivät kumpanenkin omalla puolellaan salmea, vaan iso järvinuotta, jonka he talven pitkinä puhteina olivat yhdessä kutoneet, oli heillä yhteinen; yhdessä sitä vedettiin ja saalis jaettiin kahtia. Miehet lappoivat nuotan venheisiin ja Liisan jouduttua kotitöistään, lähdettiin soutamaan kauvemmas kotisalimesta taatuille apajapaikoille. Sydänyön aikana keskeyttivät he työnsä ja soutivat saaren rannalle lepäämään ja aterioimaan. Vaan juuri rantaan saavuttaessa pysähtyivät aivot yhtäkkiä ja kaikkien silmät tähystelivät yhteen suuntaan.

Salmen kautta loisti järven etelärannalta tulen liekki katsojia vastaan. Se oli kovin outo ilmiö asu-mattomilla erämaan rannoilla. Lappalaiskylää ei ollut noilla paikoin ja kaukaisempia kalastajia ei ollut mo-
neen vuoteen täällä liikkunut. Uudissukkaiden mie-
lissä risteili monenlaisia aavistuksia ja mietteitä, pelottavia ja rohkaisevia, ja kauan he sanaa vaihtamatta katselivat vilkkuvaa tulta. Vihdoin virkkoi Paavo:

— Eiväthän lie Ryssänpuoleisia Lapinverottajia, niitä kuuluu täällä takavuosina liikkuneen.

— Eikä ne tietysti meitäkään säästä, vaikeroitsi jo Liisa peljästyneenä.

— Elkäähän hätäilkö, ehkä ovat kotipuolen miehiä, jotka ovat taas kerran lähteneet hauvinpyyntiin, lohdutteli Pietari.

— Soudetaanpa lähemmäs, siitä on selvä saatava.

Isompaan venheeseen lappoivat kalamiehet nuotan, jättivät sen saaren rannalle ja soutivat pienem-

mällä tulta kokden. Etäämpää he jo näkivät, että lappalaisia siellä ei ollut. Vaan ketä sitten? Ystäviäkö vai vihamiehiä?

Niemen toiselle rannalle laskivat he ääneti venheensä ja lähtivät hiljaa lepikon läpi vakoilemaan. Vaan jo etäämmälle he tunsivat tulella olijain tutun murteen, kohta erottivat tuttuja ääniäkin, — ne olivat iiläisiä hauvinpyytäjiä. Rohkeasti he astuivat esille, tervehtivät tuttaviaan ja sukulaisiaan, jotka turhaan olivat hakeneet uudisasukkaita Kitkan rannalta, arvaamatta soutaa Virransalmelle saakka. Ilo oli yleinen molemmin puolin ja siitä tuli uneton tarinayö.

Iiläiset kertoivat kuulumisia vanhalta kotipuolelta, ja ne kuulumiset eivät olleet ilahduttavia. Siellä olivat olot käyneet yhä rasittavammiksi, edellisenä kesänä vei halla viljan, läpikulkeva sotaväki asettui kuukausmääriksi talonpoikain luo elämään, kiskoen heiltä väkisin ja maksutta mitä vähiä ruokavaroja heillä vielä oli; ja sitten kevättalvella tuli rutto. Se oli käynyt joka talossa jättäen niihin syvät merkkinsä. Paasosta oli vanha Heikki-isäntä kepertynyt ja Tapani, joka pelkäsi sotaväkeen joutumista, oli jo keväällä paennut Pudasjärville sekä nyt lähtenyt mukaan Kitkan retkelle, sinne jäädäkseenkin. Parilla muulla nuoremmalla perekunnalla oli myös vahva aikomus asettua takamaille, — siellä kotona olivat pellot jääneet kesantoon, suvivilja kylvämättä, heinät tekemättä ja verottaja juoksi rästejä kiristämässä. Nälkä oli ollut edessä ja siksi olivatkin kylän rotevimmat ja terveimmät lähteneet uudelleen koettamaan vanhaa elinkeinoa, järvi-kalastusta, että edes jotain syötävää saataisiin talveksi. Naisiakin oli muutamia retkeläisten joukossa, eihän lähtökelpoisia miehiä ollutkaan joka talossa. Niin oli Kelalasta, josta tauti oli vienyt molemmat vanhukset ja jossa talo nyt oli kotiväynvyn hoteilla, Sanna lähtenyt talonsa puolesta kalamiesten matkaan takamaille.

Välleen kului kotiuutisia kerrottaessa lyhyt kesänen yö ja päivä nousi jo koko joukon itäisten vuorenharjujen yläpuolelle, kun uudisasukkaat kutsuivat kan-

kaisia vieraitaan siksi päiväksi salomökeilleen vierai-
lemaan.

— Ja kellä lie uskallusta tänne jäämään, niin terve tuloa, ei täällä ahtaaksi käy, on rantoja tällä järvellä ja toisia järviä on lähellä samankokoisia, puhui Paavo, kun venheisiin laskeuduttiin ja lähdettiin koko joukolla soutamaan Virranniemelle.

Päivä vietetiin juhlapäivänä, uudismökkien emännät keittivät ja paistoivat parasta mitä lie ollut heidän vähissä varastoissaan ja sillävälän miehet vaihtoivat nädännahkakimpuilla rannikkolaisilta sen verran kuin näiltä riitti luovuttaa suoloja, hamppuja, kirveitä ja kangasta. Vaan kun sitten murkinan jälkeen maattiin päiväpaisteessa pihanurmella ja tarinoitiin tämän ja tuon puolen oloista, kysäsi Paavo äkkiä veljeltään:

— No, Tapani, jokohan nyt todella jäät tänne salolle, kolme vuotta sitten et uskaltanut etkä henonut?

— Nyt jään.

— Ka, henkihän se on sinussakin, jää pois. Ja aluksi ainakin tulet ehkä toimeen tässä meidän pirtin ahtailla tiloilla. Vaan yksinkö aijot jäädä tänne, eukotomana poikamiehenä salolle . . . ?

— Saaneehan lappalaiselta tyttäriä, kun tarve tulee, kiirehti Tapani vastaamaan. Hänellä oli tosin vielä vähän muitakin toiveita, mutta piti ne salassa. Isosti oli hänen mielensä riemastunut, kun hän Pudasjärvellä oli nähnyt Sannan olevan kalamiesten matkassa. Mutta tyttö oli ennen niin päättävästi vakuuttanut, että hän ei jäisi korpeen kuolemaan, — Tapani ei ollut nyt taas sitä rohjennut uudelleen ehdottaakaan.

Mutta nyt pisti eräs iiläisten vanhimmista koristelematta Sannalle äkin kysymyksen:

— Mitä se Sanna siitä sanoo, että Tapani aikoo naida lappalaistyttären?

Tyttö kävi hämilleen äkillisestä kysymyksestä, punastui ja jäi äänettömäksi. Ja Tapani itse oli melkein yhtä hämillään. Vaan Paavo kiirehti nuorille avuksi:

— Vai jäätkö tänne Sanna uuden mökin emännäksi?

Nuorten katseet osuivat vastakkain ja tytön silmäyksessä jo Tapani tajusi, että tämä jo oli voittanut kammonsä erämaata kohtaan. Se liitto olikin jo pian päätetty asia. Yksi vaikeus siinä vielä oli, pappia ei ollut siunaamaan liittoa eikä rannikolle lähdöstä sitä varten voinut tulla puhettakaan. Mutta kaikki läsnäolevat olivat sitä mieltä, että tuo papitonkin avioliitto oli hyväksyttävä.

— Me vihimme teidät tässä, ja se saa kestää, vihkiköön sitten vasta pappi, jos näille maille joutuu.

Mutta samassa syntyi miesten joukossa supatusta ja tuumailua ja tuota pikaa nousi toistakymmentä miestä jaloilleen, souti salmen yli ja kohta rupesi sieltä kuulumaan kirveiden kalkatusta ja rantatörmälle, suvisen rinteiden kauniille kunnaalle, vedätettiin jo ennen pitkää tukevia seinähirsisiä. Kirveet heiluivat, piiluttiin, sahailtiin ja salvettiin ja hirsikerros lähti kohoamaan hirsikerroksen päälle. Nuorelle pariskunnalle olivat iiläiset näin lepopäivänään talkoipelillä päättäneet rakentaa tuvan, että he talveksi jo saisivat muuttaa oman katon alle. Ja ennen illan tuloa seisoi törmällä valkoiseksi veistetty pirtin kehä, kattoa ja laattiaa vielä vailla, mutta muuten tilava ja komea.

Illasteltuaan uudistalossa ja jäähyväiset sanottuaan yksin jääville salolaisille, lähtivät sitten kalamatkalaiset soutamaan takaisin verkoilleen ja apajapaikoilleen; muutamain päivän perästä oli heidän jo käännyttävä saaliineen paluumatkalle, hoitamaan kotipuolensa laiminlyötyjä maatöitä. Vaan Virransalmen toisella rannalla istui uuden tuvankehän alla nuori pariskunta kauan katsellen eteneviä venheitä. He katsoivat niitä kaipauksella ja kaiholla, ne tuntuivat ikäänkuin vievän mukanaan heidän viimeiset viestit elävien maille. Ja he olivat vielä niin nuoria ja rakastivat elämätä. Mutta kun venheet katosivat kaukaisen saaren taa, nostivat he silmänsä, katsoivat toisiaan ja riemastuivat. He tunsivat nyt yhtäaikaa molemmat, että he eivät olleet

kaan sanoneet jäähyväisiä elämälle, vaan että se oli heillä täällä juuri uutena ja nuorena edessään, joskin kätkettynä erämaan kaukaiseen kotiin.

Santari Luqnan

Kyntäjältä.

Neljä runomurennetta.

I.

Uhrisavu.

Kun sulan tullen liitelee
Tienoilla utu sininen,
Sä lausut: savu kiertelee
Ilmassa ohrakaskien.

Mut erehdyt sä tunnoton:
Tuo utu uhrisavun on,
Kun salon lapset uhraamaan
Käy alttarille synnyinmaan.

II.

Ei auta.

Ei auta, ei,
 Me vaikka tulta hulmuttais
 Ja hullun lailla huudettais:
 „Oi, armas isänmaa!“ —
 Tää karu synnyinmaa
 Se vaatii meitä toimintaan,
 Se lyylyy työhön, työhön vaan!

III.

Elämän lapset.

Jos joskus hieman erehdyn,
 Te siitä mua moittiten,
 Mut moitteet itsellenekin
 Ois' aivan yhtä tarpehen.
 Intoisat puuskat kuohuen
 Myös täytti teidän sydämen:
 Ne ovat lapset elämän
 Nääät erehdykset ihmisen;
 Jos konsaan erehtyisi en,
 Sais sanoa mun kuolleen.

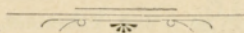

IV.

Kova työ.

„Sun otsas hiessä leipää syö!“
Huus Äkko Aalamille —
Siks' syönti on niin kova työ,
Saa hien poskuille. —
Mut moni maassa ensinkään
Ei hikoo edes syödessään.

Lauri Soini.

Vanhapoika kertoo.

Istuimme eräänä iltana kappakassa, muutamat veikot, jotka ennen olimme yhdessä elostelleet, mutta jotka elämä oli erottanut. Keskustelu kulkeutui nuoruuteemme, jolloin olimme lukeneet ja huvitelleet, rakastaneet ja toivoneet — noin puolitoistakymmentä vuotta takaperin. Muutamat meistä olivat naineita miehiä, toiset tulemaisillaan vanhoiksi pojiksi. Näiden viimeainittujen joukossa oli kaikkien meidän hyvä ystävämme tohtori Y., yksi niistä, joita avioliiton jumalatar kaikista vähimmin näytti voivan pauloihinsa toivoa. Hän ei ilmaissut ajatuksiaan naisesta, emmekä mekään niin tarkoin tienneet, mitä hän siinä suhteessa oli kokenut. Mutta kun keskustelu tällä kertaa kävi yhä sydämmellisemmäksi ja tuttavallisemmaksi, kääntyi vihdoinkin joku hänen puoleensa:

— Mutta kuulehan sinä, tohtori, minulla on hämälä muisto siitä, että sinä kerran olit aika tavalla rakastunut. Mikä oli sen lorun loppu ja miksi ei siitä mitään tullut?

— Ka niin, saakeli, se amatsoonijuttu! muistui erään toisenkin mieleen.

Tohtori näytti olevan hämillään ja seivästi silmänsä kahvikuppiinsa. Mutta hän oli „tuulella“ eikä tarvittukaan kovin monia kehoituksia, ennenkuin hän, nielaistuaan liköörin, virkkoi:

— Niin, amatsooni! siitähän taisitte aikanaan kuulla puhuttavan, mutta ette liene koskaan kuulleet, kuinka sitten kävi. Ja koska nyt kerran olette saaneet minut liikkeelle, niin kerrommahan teille koko jutun alusta pitäen. Eihän se ole niin ylen hauska, mutta eipä ole pituudellaankaan pilattu.

*

Muistanettehan, että minä promotsioonin jälkeen oleskelin vuoden översti H:n perheessä hänen poikiansa opettamassa. Rakastuin tietysti talon vanhimpaan ja ainoaan tyttäreeseen, joka oli viidentoista vanha. Me haaveksimme yhdessä, ratsastimme ja kalastimme yhdessä ja muutamia kertoja seurasi hän meitä metsällekin. Mutta hevospies hän kuitenkin ennen kaikkia oli, niinkuin olin minäkin. Hän tunsi talon hevosten kaikki ominaisuudet, tiesi mitä isää ja äitiä mikin oli j. n. e. Me vietimme tuntikausia tallissa, juotimme hevosia, ajoimme niitä hakaan tai metsään kesälaitumelle. Hän ratsasti kahareisin ja oli aivan ihastunut. Me karahutimme hurjaa menoa pitkin kaitasia polkuja läpi metsien ja yli harjujen, oksat ripsuivat silmiämme ja kun me palasimme kotiin, olivat hevoset vaahdossa ja me saimme toria överstiltä. Me tuulastimme öillä ja panimme toimeen pitkiä kravustusretkiä metsäjärviin. Sorsajahdeillemme ei hän suureksi surukseen saanut tulla, mutta hän nousi kuitenkin ylös kello kolme aamulla ja keitti meille lähtökahvit. Syksyllä, kun jänisjahdit alkoivat, otimme hänet välistä mukaamme,

vaikk'ei hän saanutkaan pyssyä. Mutta hän seurasi minua, seiso i hievahtamatta ajon kestäessä ja keksi usein jäniksen, kun en minä keksinyt, niin että sain ampuu.

Erittäinkin hänen reippautensa minua miellytti. Toisten mielestä oli se liika miesmäistä ja uudenaikaista, ja äiti, joka oli hieno ja ylimyksellinen nainen, suri sitä, että hänen tyttärestään oli tullut tuollainen poika-tyttö. Mutta juuri se oli minusta hänessä hienoa.

Te muistatte kai miten minä kehuin häntä teille — teitä lienee ollut viisi tai kuusi, jotka salaisuudestani tiesitte — istuessamme illoilla täällä oopriksessa ja likööriä maistellen. Muutamat teistä, sinä, sinä ja sinä, väititte vastaan ja huomautitte, ett'ei ihanteeni oikeastaan ollut minkään näköinen ja ett'ei hän luultavasti tulisi ottamaan osaa harrastuksiini, joka kuitenkin on tärkein puoli asiasta. Toiset teistä — muistan kuinka olin siitä teille kiitollinen, — näyttivät sydämmestään ottavan osaa onneeni ja noin kaikessa ystävyyydessä kadehtineen lämpimiä tunteitani ja menestystäni.

Sillä minulla oli todellakin ollut menestystä. Emme tosin olleet tehneet suhdettamme aivan selväksi, mutta helliä liikkeitä oli vaihdettu, ja perheessä puhuttiin aina leikillisesti ja samalla hiukan totisesti, niinkuin näytti, tästä tulevasta vävypojasta. Olin kirjoittanut runoja ihanteelleni ja julaissut ne. Kaikki tiesivät, ketä minä tarkoitin, ja yleinen mielipidekin oli siis valmistettu. Ja kun minä matkustin ulkomaille — hän oli silloin juuri täyttänyt kuusitoista vuotta — jatkaakseni lukujani ja kirjoittaakseni väitöskirjaani, oli asia milt'ei ratkaistu. Ainakin muistelen minä mennessäni ulos etehisestä, jonne toiset hienotunteisesti olivat jättäneet meidät kahden, suudelleeni häntä jotenkuten oven pielessä.

*

Viivyin kauvan ulkomaille, pari kolme vuotta. Vaan ei ollut nuoruuteni ihanne mielestäni häipynyt. Ajattelin usein hänen sinisiä silmiään ja reipasta olen-

toaan ja kirjoitinkin minä hänelle aika usein. Ainakin joka kerta kuin minulla oli hyvin ikävä ja luulin *häntä* ikäviiväni. Hän vastasi välisti. Hänen käsialansa osotti, ett'ei käsi ollut erittäin tottunut kynää hallitsemaan ja oikokirjoitus tuotti minulle muutamia katkeria hetkiä. Hän kertoi, ett'ei hän enää lue kotiopettajattaren edessä — koulua ei hän ollut käynyt — sillä se on hänestä liika ikävää eikä siitä tahdo mitään syntyä, vaan että hän yhä enemmän on alkanut harrastaa urheilua ja antautua eläimiään hoitamaan. Nyt oli metsästys hänen mielensä kokonaan kietonut. Isä, joka ei ollut sitä sallinut, oli kuollut kohta minun lähdettyäni, ja koirat olivat hajautuneet mikä minnekin, mutta veljet metsästivät yhä edelleenkin tuolla pienellä maatilalla, jonne he olivat muuttaneet ja vieneet mukanaan jätteet vanhasta, mainiosta koirarodusta. Hänhän niitä hoiti ja hän enimmäkseen niiden kanssa metsästelikin. Muun muassa kertoi hän kerrankin, että Diana kohta tulisi saamaan penikoita, mutta ettei valitettavasti voitu sanoa, olivatko ne puhdasta rotua, koska pojat olivat olleet niin tyhmiä, ett'eivät pitäneet silmällä narttua, sillä aikaa kun hän itse oli ollut poissa muutaman päivän. Muuten ajoi hän vähän polkupyörällä ja puuhaili navetassa ja tallissa, oli terve ja oli lihonutkin, niinkuin sanoivat.

Kun palasin kotiin, viivyin ensiksi pari päivää Helsingissä. Ei kukaan teistä ollut silloin täällä, mutta tapasihan niitä sentään tuttaviani, ja hauska oli kuulla uusimpia kaskuja ja kertoa kaikesta, mitä oli kokenut ja mitä ei ollut kokenut. Jotenkin perinpohjaisen loppuviftin jälkeen astuin eräänä elokuun päivänä junaan ja siitä pois muutamalle pienelle asemalle, josta höyryvenhe vei minut lemmittyni luo.

Laiturilla, jonne saavuin puolenpäivän aikaan, seisoi hän ja odotti minua. Hänellä oli ympärillään muutamia jäniskoiria ja kädessä oli ratsupiiska. Hän tervehti minua voimakkaalla kädenlyönnillä, samalla kuin näpäytti ruoskalla muuatta koirista, joka pyrki toveriaan hyväilemään. Ja hänen äänensä oli milt'ei miehekäs, kun hän virkkoi: „terve, vanha veikko!“

Me astuimme käytävää ylös. Oli ihana iltapäivä. Olin ensi kertaa maalla Suomessa, kaksi vuotta poissa oltuani ja minä nautin sydämeni pohjasta. Toverini, jonka kainaloon olin tuttavallisesti käteni pistänyt, oli iloinen ja leikkisä ja puheli minulle koko ajan. Mutta en minä kuunnellut mitä hän puhui; muistan vaan hämäästi, että enimmäkseen oli kysymys koirista, jotka hänellä oli mukanaan. Minä kuvittelin häntä vaan sellaisena kuin hän oli silloin, kun me viimeksi olimme tavanneet ja lempineet yhtä kauniin kesäyön helmassa, kuvittelin sitä ja olin onnellinen. Jo ennenkuin menimme huvilaan, jossa hänen äitinsä meitä verannalla odotti, pysähdyin minä, katselin kauvan laajaa järven selkää, peltoja ja metsiä, ja huokasin pitkän, pitkän huokauksen, ikäänkuin vapautuakseni kaikesta, mikä oli mieleeni poissa oloni aikana kokoon-tunut ja täydentääkseni tuon tyhjän paikan koko koti-maan niin kauvan kaivatulla ihanuudella.

*

Istuuduimme verannalle. Meille tuotiin mehua, vettä ja melooneja ja minua pyydettiin kertomaan. Olin kertomatuulella ja kaunopuhelias. Kaikki näyttivät huvitetuilta, valittuni vaan ei minua kuunnellut. Hän hommasi koko ajan ulos ja sisään, istuutui vähäksi aikaa ja meni taas. Kun hän palasi, keskeytti-kin hän minut välistä asioilla, jotka osoittivat, että hänen ajatuksensa kulkivat aivan toisia teitä. En sitä alussa huomannut, mutta vaikenin vähitellen kuta useam-min hän puuttui puheeseeni. Viimein kysyin minä, ollak-seni hänelle mieliksi:

— No, menemmekö huomenna peltopyitä ampu-maan?

— Oh, enpä tiedä, on nyt niin hassusti, ettei voi viedä ulos Dianaa.

— Miks'ei? kysyin minä viattomuudessani.

— Äsh, silloin olisivat kaikki kylän rakit hänen kintuillaan. Nartut ovat välistä aivan sietämättömiä...!

Olin koko ajan odottanut tilaisuutta puhellakseni hänen kanssaan kahden kesken. Olin varma siitä, että hänen näennäiseen hermostumiseensa ja välinpitämättömyyteensä minua kohtaan oli syynä se, ett'ei hän saanut olla kahden kesken kanssani.

Kun menimme illalliselle, käytin tilaisuutta kysyäkseni häneltä, enkö saisi tavata häntä sen jälkeen.

— Tulkaa alas käytävää pitkin rantaan, sittenkun olette sanoneet hyvää yötä, minä menen sinne kaikissa tapauksissa.

Tein niin. Oli verraton elokuun kuutamona. Kävelin verkalleen käytävää pitkin, jonka koivut loivat pitkiä varjoja pelloille ja istuuduin rantakivelle, jossa kalpeiden kuun säteiden kimmellyttelemä aalto hiljaloiski jalkojeni juuressa. Uinailin taas ja olin onnellinen.

Yhtäkkiä kuulin minä koiran haukuntaua ja ääniä, ja samassa seiso vierelläni rakastettuni, jäniskoirien sekä Dianan ympäröimänä, jota viimeainittua talutti joku toinen nainen, minkä hämärässä tunsin talon sisäpiiksi.

— Meidän täytyy joka ilta asian alkaen käydä kävelyttämässä Dianaa, jotta se saisi vähän jaloitella, sanoi rakastettuni, ja minä otan aina Marin mukaani sitä taluttamaan, kun se telmii niin kauheasti. On sitä-paitse hiton vastusta noista kylän koirista. Antakaa tänne keppinne, niin olette hyvä!

Ja hän poistui hetkiseksi luotani tehdäkseen tuhojaan koiraparvessa, joka vähän matkan päässä seurasi Dianaa.

— On niin kaunista tänä iltana, neiti, änkytin minä hänen palattuaan.

Hän ei vastannut mitään, sillä hän oli tarttunut Dianan talutushihnaan ja koira veti häntä tietä pitkin. Kun saavutin hänet, oli hän unohtanut kysymykseni.

Koira rauhoittui ja minä tein uuden yrityksen.

— Muistatteko, kuinka me kaksi vuotta sitten soutelimme kuutamossa Seikkalan järvellä, viimeisenä iltana ennen lähtöäni ja puhuimme siitä, millaista olisi, kun minä palaisin . . . ?

— Muistan, muistan hyvinkin hyvästi, Diana oli silloin aivan pieni ja me olimme juuri hukuttaneet kaikki hänen siskonsa . . . Mari, luuletko, että Diana jo voi mennä maata?

— En tiedä oikein, ehkei vielä aivan . . ! Kas niin, antakaa hänen nyt olla.

— Ei, ne ovat vaan vanhoja kissan jälkiä, joita se nuuskii . . . Meidän pitää kävelyttää sitä vielä vähän aikaa.

Me kävelytimme sitä vielä vähän aikaa. Tunustin itseni voitetuksi. Kuljin vähän aikaa ääneti ja katselin tuota ilveilyä. Mutta sitten mukauduin minä asianhaarain mukaan ja kerroin, että ainoa varma keino, miten kylän koirista päästään, olisi ampua niitä suoiloilla. Ja aivan totisesti näistä asioista keskustellen kävelimme me vielä puolen tunnin ajan kuutamossa, missä laine hiljaa huokaili kiviä vasten. Palasimme vasta sitten pihaan, kun oli saatu varmuus siitä, että Diana todellakin voi rauhassa mennä maata.

Kuutamokävelymme loppuivat siihen. Pari päivää jäniksiä jahdattuamme, niitä sanottavasti saamat-

tamme matkustin minä pois. Rakastettuni ei näyttänyt siinä mitään erikoisempaa huomaavan.

Joku aika sen jälkeen kirjoitti hän minulle ja kysyi, enkö tahtoisin itselleni jotakuta Dianan penikoista. Nyt sanoi hän voivansa vakuuttaa, että ne ovat puhdasta rotua.

Ja sehän oli pääasia se, — lisäsi tohtori, tuo miellyttävä, hiukkasen ilkeä hymyily huulillaan.

Me nauroimme, kilistimme hänen kanssaan ja tyhjensimme liköörilasimme pohjaan.

V. Jelm.

LEMMINKÄINEN JA KARJANPAIN- MEN.

Syöksi Pohjolan tupahan,
Rynneltäikse rautarinnoin
Jtse kaunis Kaukomieli,
Hurjapäinen Lemminkäinen,
Siin' oli sotaurosta,
Siinä mies miekkamieli,
Siinä naisten naurattaja,
Kupurintojen kuningas.

Pohjolan väen tuvassa
Jstui tieläjät tutuimmat,
Jstui laajat laulajtkin.

„Mit' olette miehiänne,
Kuta urhoja olette!“

77. E. 24.

„Moiset kurjat kuikuttajat,
 Pojat Pohjolan poloiset,
 Ne mä laulan sinne, tänne,
 Sen sikäli, tään täkäli!“

Keikutellen kalpoansa,
 Säihkytellen säilönsä
 Lauloi nuori Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli
 Suohon soittajat sekavat,
 Turmaan tietäjät typerät,
 Laulajat vetehen lahden
 Oppimahan ahvenilta,
 Ett' on vaieta visumpi,
 Kuin on laulaa laadutonta.

Jo oli tuvasta kaikki,
 Laulettuna, häädettynä
 Suurilla mahtisanoilla
 Itse kauniin Kaukomielen,
 Lemminkäisen, lemmen urhon.

Mutta uunilta urisi
 Märkähattu karjanpaimen
 Kierosilmä ukkorähjys.

Tuon kun näki Lemminkäinen
 Purskahtihe nauramahan,
 Nauramahan, pilkkaamahan.

A. F. 24.

„Lauloin miehet mä tuvasta,
Lauloin urhot kohtalaiset!
Ūraja ukko uunin päältä
Vihoissasi, vimmoissasi.
Sua en kehtaa laulaa täältä,
Kun olet kurja miehiäsi,
Narri naiseksi natukka!“

Raskahana, rasvaisena,
Mustana, mutahisena
Virta vierivi Manalla.

Itse lieto Lemminkäinen
Joutui joutsenen ajohon
Tuonne Tuonelan joelle
Vuoksi naisen nauruhuulen,
Simahuulen, marjahuulen,

Märkähattu karjanpaimen,
Kierosilmä ukkorähjys
Vaani miestä viidakosta
Jousiq vahvoin jännitetyin,
Kyy on nuolena ukolla.

7 F-24.

Sihtaeli, tähtäeli,
Sivahutti, singahutti.

Itse kaunis Kaukomieli,
Tuo on lieto Lemminkäinen
Lennähyttäen kätensä
Runneltuhun rintahansa
Hoiperteli ja putosi.

Äkko pensasta urisi,
Mörisi mokoma mörkö:

„Murhaa miesi ottelussa,
Silvo voitetun jäsenet.
Miestä vaan älä hyleksi!
Eläintä saat halveksia,
Koiraa, potkia poloista.
Siit' on ihminen arempi!
Siinä on ero inehmon
Rinnalla eto elukan!“

Yrjö Yrjölä.

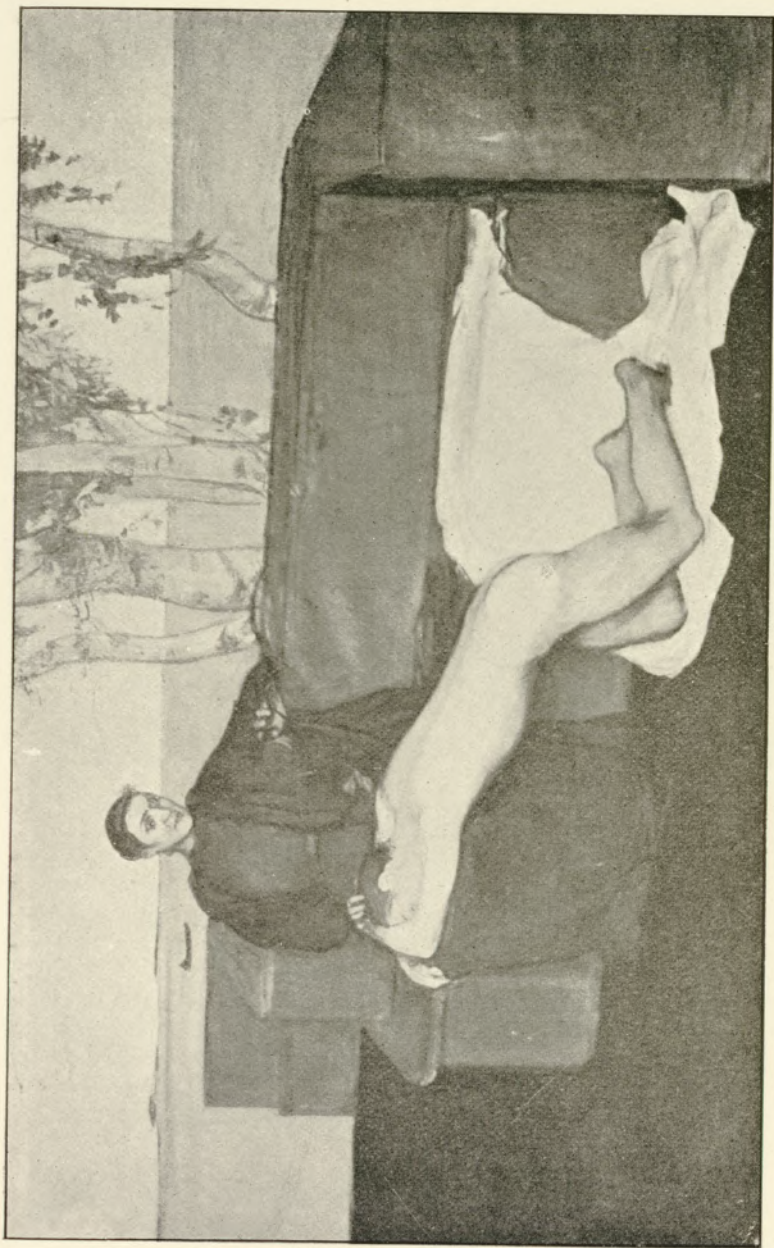

Häntä vaivasi leini.

Mikko Mehtola ei suinkaan ollut mikään linnunluista eikä pottuvoista koottu mies, mutta aika ajoin vaivasi häntä leini, heitti väliin ihan sängyn omaksi Mikko-rajan. Kuukauden päivät se oli häntä vaivannut, ottanut väliin kovemmin, väliin lievemmin, eikä ollut tullut mistään apua. Vaikka kyllä Mikko oli apua koittanut, kokenut ihan joka konstin mitä kyläkunnan ukot ja akat olivat neuvoneet, mutta aina vaan huonolla menestyksellä. Tohtorin tykönäkin oli hän kerran kirkolla käydessään ollut, vaan kun tämä oli ottanut markan resehtistään ja kirjoittanut siihen ropit, jotka olisivat tehneet parisen markkaa apteekissa, niin jo oli Mikko ajatellut, että pitäkööt rohtonsa, koska ovat niin kalliita ja kävellyt apteekin sivu kotiinsa takaisin. Ei sillä että Mikko niin ruti köyhä oli, ettei noita rohtoja ostamaan olisi pystynyt, mutta saituus häntä vaivasi. Kärsii häntä ennen kuin tuollaisiin kulutuksiin rupeaa, ajatteli hän ja ehkäpä paranee itsestäänkin, kun aikansa on.

Mutta ei se ollut parantunut, pahentunut päinvastoin; nytkin veti suonia niin riivatusti, nyki ja nyttyi ympäri ruumiin että pahaa teki.

MAGNUS ENCKELL.
MELANCOLIA.

Mikko makasi suorana sängyssä, voihi ja tuskitteli. Mikä hiton tauti tuo oikein lieneekään ja mistä tullut. Kylmästä sanoi tohtori sen saaneen alkunsa, mutta lieneekö tiennyt. Missäpä hän olisi niin kylmetynyt, vaatteet hänellä oli aina päällä ulkona käydessään, samoin kuin muillakin ihmisillä. — Oih; nyt se raato taasen repii; saakeli sentään, kaikellaisia tauteja häntä on tässä matoisessa maailmassa! Oikeaa jumalan tautia ei tuo ainakaan ole, eikä kylmästä tullutta; mitä lienee riettaan vehkeitä, tai pahain ihmisten laittamaa, vihamiesten tai muitten sellaisten...

Ja Mikko koetti muistella olisiko hänellä ketään vihamiehiä, vaan ei muistanut yhtään. Sovussa hän aina oli naapureinsa kanssa elänyt... Jaa, nyt hän muistikin yhden... olisikohan tuo Pietilän Leena... Hitto olkoon... eiköhän vain ollutkin sen vehkeitä! — Pietilän Leenan lehmä oli näet viime kesänä särkenyt aidan ja tullut Mikon perunamaahan, sitä oli Mikko silloin lyönyt seipäällä pari kertaa pois ajaisaan ja sen olivat jotkut naapurin lapset sitten kertooneet Leenalle. Olisikohan tuo suuttunut tuosta...

Vähän aikaa mietittyään oli Mikko jo aivan varma siitä, että Leena oli hänen vihamiehensä, se oli laittanut häneen tuon kirotun taudin eikä kukaan muu. Arvasihan sen jo siitäkin, kun ei Leena ollut enään käynyt heillä niin tiheään kuin ennen.

Joku olisi jo hautonut kosta mielessään tuollaisesta konnantyöstä, mutta Mikko oli rauhan mies, sopua hän aina tahtoi, eikä riitaa kenenkään kanssa. — Olisi käytävä sen Leenan luona ja koetettava sopia; kun pystyisi tästä... Äh, taas tuo jalka... piru kuitenkin, kuinka sitä repii ja särkee, ottaa ihan luita myöten... Eikä ollut se Saarakaan kotona, että olisi keittänyt kahvia... Kirkolle piti vaan päästä aamulla, vaikka ei ollut mitään viemistä, muuan naula villoja vaan... Olisi ne vastakin kerennyt sinne kyytiä, eihän tässä niin rahan tarvetta tätä nykyä ole; muuten teki vaan mieli, min menä.

Mutta menköön, osaan minä itsekin kahvin keittää, kun vaan pääsisin tästä ylös... Täytyy koit-

taa... Noo, jopa tuo tuntuu helpottavankin taasen, tuo tauti.

Vitkalleen nousi Mikko ylös ja haki kahvivers-
taat esille, eikä kauvan viipynytään ennenkuin tuo
suloinen liemi höyrysi Mikon nenän alla. Mutta siinä
kahvia juodessa aukesi ovi ja kun Mikko pyörähti kat-
somaan, huomasi hän — Pietilän Leenan seisovan
oven suussa. — No, tuohan nyt tuli kuin käsketty,
ajatteli Mikko ja pieni ilonsäde sävähti hänen sydäm-
mensä lävitse.

— Hyvää päivää! toivotti Leena. — Yksinpä
täällä vaan Mikko onkin, ei taida Saara ollakaan ko-
tona.

— Ei ole nyt, lähti tästä kirkolle aamulla, mutta
istukaa sentään, onhan täällä puuta, kehoitti Mikko.

Leena istui ja katsoi silmäpuolellaan kahvikup-
peihin pöydällä... älyääköhän tuo edes tarjota kah-
via, ajatteli hän mielessänsä.

— Täällä olisi kahveeta, Leena, tulkaa ryyppi-
mään.

— Eihän sitä tarvitse, muuten minä vaan pistäy-
sin tänne, luulin Saaran olevan kotona, esteli Leena,
mutta käveli sentään jo pöytää kohden.

— Tottahan nyt toki kahvit tarvitsee; eihän Leena
ole käynytään meillä kauvaan aikaan.

— Ei ole tullut käydyksi, kiireitä töitä on ollut
tähän aikaan. — Olipa oikein paha kun ei se Saara
sattunut kotia, olisi ollut asian nenää vähän.

— Sopiihan teidän käydä huomenna, illalla se
kuitenkin tulee kotiin; meni käymään tästä kaupp-
miehessä... äh, taas tuo jalka... Minä olen tässä
ollut kipeänä jo kauvan aikaa, on semmoinen särky ja
kolotus jaloissa ja koko ruumiissa, ettei tahdo aikaan
tulla... mitä hiton tautia tuo lieneekään oikein. —
Mikko katsoi syrjäsilmillä Leenaan.

— Hyvänen aika sentään! Joko kuvankin on ol-
lut tuossa taudissa? kysyi Leena ja näytti niin viatto-
man näköiseltä, juuri kuin ei tietäisi koko asiasta ol-
lenkaan.

— Johan minä kuukauden päivät...

— Jalkojako se särkee?

— Niin, jalkoja ja koko ruumista, kiertelee ja repii milloin yhdestä, milloin toisesta paikasta ja kolottaa väliin niin turkasesti, että ihan vuoteelle ajaa, selitti Mikko.

— Kihtileiniä se on, ei mitään muuta. Minun isävainaassani oli aivan samallinen tauti, vaan kun Mäntylän muori-vainaja neuvoi konstin, niin heti parani ukko.

— Soo, jottako parani! Mitähän rohtoja tuo muori sille antoi?

— Ei mitään rohtoja, ei ikinäs mitään, lämmitti vaan saunan kuumaksi kuin hytin, -- tervasi ukon yltä päältä oikealla rekitervalla ja kylvötti kovasti, ja siitä otti tauti itseensä, eikä sitte myöten tullut ukkoon, selitti Leena.

— Soo, mutta sitäpä sietäisi koittaa . . . vai tervasi yltä päältä . . .

— Niin juuri, tervasi ja kylvötti . . . Paras on että lämmittää saunan niin kuumaksi kuin suinkin ja kylpee sitten niin kovasti kuin kärsii . . . paremmin vaikuttaa sitten . . . Pitäisi tästä lähteäkin jo . . . täytyy käydä tuolta Ylitalon emännältä noutamassa keuruuksia, se jo viime viikolla lähetti sanan . . . Leena yritti jo nousta ylös.

— Elkäähän nyt vielä sentään, juokaa toinenkin kuppi, eihän niin kiirettä . . . Ja Mikko kaatoi toisen kupin ja vadinkin puolilleen.

Ja Leena puhalteli ja ryyppi, oli hyvän tuulen näköinen ja selitti juurta jaksain Mikolle tuota tervakylpyä, kiitteli sen hyviä seurauksia ja parantavaa vaikutusta. — Ja Mikosta katosi viimeinenkin epäluulon häivä Leenaa kohtaan . . . Jos olisi vihassa, kyllä ei olisi tullut käymäänkään täällä, vielä vähemmin selittänyt mitään parannuskeinoja.

Mikko kaatoi kolmannenkin kupin Leenalle ja tämä joi sen suurella mielihalulla, vaikka ei tosin estelemättä, se nyt oli hänen tapansa semmoinen.

Vihdoinkin joutui Leena lähtemään, mutta vielä ovelta mennessäänkin kehoitti hän Mikkoa koittamaan

tuota tervakylpyä. Se oli ainoa keino, joka tuohon tautiin tepsii, sen oli hän nähnyt ja kuullut monasti. Eikä Mikko sitä epäillytkään, mikäpä siinä, ettei terva tepsisi, olihan hän sen itsekin nähnyt, että se oli hyvää useampaan tautiin, hammassärkyihin ja muihin...

Leenan mentyä joi Mikko vielä parisen kuppia kahvia, korjasi sitten kahviverstaat pois ja nakkausi pitkälleen vuoteelle. — Mahdottoman hyvä ihminen tuo Leena, suotta minä häntä vihamiehenäni pidin, ajatteli Mikko. Neuvoi ja selitti niin juurta jaksain kaikki, ihan perin pohjin... olisipa hyvä jos tuo keino auttaisi... koittaa sitä täytyy kumminkin... Ooh, nyt se taas alkaa kolottaa ja luistella pitkin ruumista tuo juuttahan kihti, vai mikä leini tuo lienee. — Mutta maltas, etköhän herkeä siitä, mitähän arvelet tervakylvystä ruoja; sen minä sulle annan pikemmin kuin luletkaan.

Mikko nousi ylös, pisti takin päällensä, otti kirveen sängyn alta ja meni halkorautteelle, jossa alkoi tervasjuurikkaita pieksää pienemmiksi. — Hän aikoi lämmittää saunan oikein uhalla, kuumottaa niin, että silakka seinällä paistuisi. — Nytpä hänellä oli siihen aikaakin, kun ei Saarakaan ollut kotona; oli oikein hyväkin, että meni, eikä saa tietää mitään koko puuhasta. Kyllä kai olisi vastaan nytkin tässä, niin kuin monessa muussakin asiassa. On aina pauhannut, että tuossa tuo loikoo kipeänä kaikki päivät eikä pysty mihinkään ja sanonut, ettei minusta enään tässä maailmassa tule sellaista kalua, että ominja loin kävelemään pystyisin, mutta saadaanpa nähdä eikö tule.

Ja Mikko pieksi tervasjuurikkaita että kappaleet sinkoilivat pitkin pihamaata, hakkasi niin suuren röykkiön, että pikkuisen lakkia ja kirvespohjaa vaan takaa vilkkui. — Eikö nuo nyt jo alkane riittää, tuumi hän sitten itseksensä ja kantoi viisi vankkaa sylystä saunan loukkoon. —

Tuhkaa oli kokoontunut paljon saunan pesään; sen kantoi Mikko lapiolla pellolle saunan taakse, löi pesän täyteen juurikkaita, pisti niihin valkean ja istui itse paisteelle.

Illoisesti palaa räätisivät kuivat, tervaiset juurikkaat ja iloinen oli Mikkokin mielessään. — Nytpä tuon kohta näkee, mitä terva vaikuttaa, näkee lähteekö kihdit ja leinit syntisestä raadosta. — Kunhan vaan ei Saara ennättäisi tulla kotiin, ettei saisi tietää mitään koko puuhasta, ajatteli Mikko ja lisäsi yhä uusia juurikkaita pesään. — — — — —

Oli jo iltapäivä.

Juurikasröykkiö oli jo kadonnut saunan loukosta, mutta pesä oli enemmällä kuin puolillaan hehkuvia hiiliä. Koko sauna oli täynnä katkeraa kitkua katosta laattiaan asti, vaan kun Mikko tuontuostakin piti ovea seljällään, haihtui se vähitellen.

Tuopin verran nakkasi Mikko vettä kiukaalle koetteeksi; — kuului kova poraus, juuri kuin olisi kalliota ammuttu, paksu höyrypatsas kohosi kattoon ja rynkäsi sitten kauhealla vauhdilla ovesta pihalle.

— Ohoh, onpas siellä vauhtia, mutta olkoon, sitä parempi kuin kuumeempi on, arveli Mikko, hautoi vihdan, nosti tervakiulun kiukaalle notkistumaan ja alkoi riisuutua.

Lauteella voiteli hän sitten itsensä yltäpäältä notkealla tervalla, veteli varmuuden vuoksi kahteen kertaan, että paremmin tepsisi ja alkoi kylpeä.

Rohkeinkin lölymies olisi nyt kiittänyt luojaansa, kun olisi päässyt lauteilta alas, mutta Mikko ei häitäillyt, huuhtoi vaan minkä kerkesi, vaikka kynsiä poltti ja ruumista kirveli kuin muuraismättäessä ikään.

Mutta juuri kun Mikko oli parhaassa touhussa, lensi saunan ovi seljälleen ja naisen pää olkapäitä myöten pistäysi sisälle. Se ei ollut kukaan muu kuin Saara.

— Mitä sinä nyt meinaat, mies parka, kun olet lämmittänyt saunan ja vielä päälle päätteeksi keskellä viikkoa; oletko sinä enää täydessä järjessäsikään koko mies, kuului saunan ovelta.

— Älähän nyt... hoh, hoh... pianhan sinä sieltä tulitkin... turkanen tätä leikkiä... huh, huh, kuului vaan vastaukseksi lauteelta.

— Tule pois, kun on niin kuuma... onko pakko olla...

— Mutta Mikko ei tullut, löi vaan sitä lujemmin kuta enemmän poltti.

— Ja yhä vaan hakkaa! Korvia minulla täällä ovellakin jo kirvelee, mitä sitten siellä... Ja mikä riivatun tökötti täällä haisee, juuri kuin olisi tynnyri tervaa kiukaalla, häh?

— Ei mikään, ei mikään... Vesikin loppui jo täältä... heitä sinä sieltä alhaalta vielä pikkusen kiukaalle... hoh, hoh, sentään!

— Hulluksi sinä olet tullut koko mies, sen minä sanon! Tuoss on... vieläkö nyt?

— Ei nyt enää... hoh, hoh, eli heitä sentään vähäisen vielä... tuopin verran, vaan ei enempi... huh, huh!

— Mutta sano jo mikä täällä oikeastaan haisee, mies, ihanhan täällä läkähtyy tavallinen ihminen. — Mitä juutasta sinä olet ajanut kiukaalle... tervaa vai...?

— Enhän minä mitään ole ajanut... Sentään kuinka täällä on kuuma... pane edes se ovi auki.

— Aukihan tämä on, etkö näe... Aikoja olisit jo paistunut siellä, jos olisin kiini pitänyt. Mutta tule nyt jo viimeinkin alas tai minä heitän loputkin tuosta saavista kiukaalle... tuletko tai minä heitän. — Saara heristeli jo saavin korvissa.

— Ei, älä heitä... Menehän tupaan... minä jo alan laskeutua...

— Pääsetköhän edes hengissä alas sieltä?

— Pääsen kyllä... alahan nyt mennä...

— Raahii kai täältä mennäkin... tervaruukista. Saara pauskasi vihaisesti oven kiini ja meni pirttiin pihan toiselle puolelle.

— Hyvä olikin että meni, arveli Mikko penkille istuissaan. — Tuli juutas parhaiksi, etten kerjennyt edes vaatteita päälleni pukemaan. Mutta eipä arvanut oikein vielä, vaikka puhui tervasta. Luuli hupsu, että olin sitä kiukaalle ajanut, mutta erehtyi akka rukka.

Ja Mikko suki paitaa päällensä kiireen kyytiä, ei joutanut odottamaan, vaikka iho oli märkä ja tervassa yltä päältä. Ei hän nyt mitenkään olisi suonut, että Saara saisi tietää hänen tervakylpynsä; nauraa ja ilvehtii vielä, jos ei siitä olisikaan apua... Peijakas sentään kuinka se kirvelikin ruumista ja poltti, mutta enpäs heittänyt kesken vaan, ajatteli hän, portaita noustessaan.

Pirtissä oli Saara laittanut ruuan pöydälle ja teki jo sijaa sänkyyn parhaallaan, kuin Mikko astui sisälle.

— Mitä varten sinä nyt siellä saunassa pukemaan rupesit; märkään ihoon tukkii vaatteet... olisit tullut sisälle niinkuin ennenkin, puheli Saara.

— Mikä sitä alasti kartanon poikki... ilmakin tuntuu niin kolkolta... jäähtyy pian ja tulee kipeäksi, puolusteli Mikko.

— Jäähtyy! — etteikö olisi sitten vara jäähtyä... kylpi kuin hullu, että luulin henkensä heittävän siihen paikkaan. — Ja mitä! Nurinpäinhän sinä olet paidan-kin tupannut päällesi, katso nyt itsekin — Saaraa jo vähän nauratti.

— Empähän...! Jaa, nurin se sittenkin näyttää olevan.

— Ja tuon likasen paidan vielä tuppasi selkäänsä, hikeentyneen rötkön... tuossa on puhtaampi, muuta se. Saara nakkasi pestyn paidan Mikolle.

— En minä viitsi ruveta muuttelemaan.

— Etkö viitsi, hä?

— Kyllä minä tällä vanhallakin aikaan tulen, eihän tämä ole vielä ollut päällä kuin viikon, puolusteli Mikko.

— No eikö viikossa likaannu sitten. Suji jou-
tuun tuo puhtaampi selkääsi.

Täytyi Mikon taipua. Hän siirtyi oviloukkoon, pimeimpään sopukkaan, ettei Saara huomaisi mitään, mutta tämä näytti juuri kuin kiusalla seuraavan kaikkia hänen liikkeitänsä.

— Herra siunatkoon! Palanuthan sinä olet koko otus, ihan musta kuin kekäle joka paikasta. No johan minä ajattelinkin ettei sellainen kylpy ole tavallista

enään. Hulluksiko sinä olet tullut, vai mikä sinua riivaa!

— Ole nyt vaihi . . . , eihän se palanutta ole.

— Mitä juutasta se sitten on . . . näytäs . . . No vie sua ja viipota, tervannut itsensä yltä päältä, ha, ha,

ha; hullu sinä olet takanakin, sen minä sanon... Mitä sinä olet oikein meinannut, mies?

— Enhän minä mitään ole meinannut, paitaa vaan ajan päälleni.

— Mutta tuollaiseen selkään et saa ajaa puhdasta paitaa, sen minä sanon! Mene joutuin saunaan ja pese itsesi puhtaaksi.

Ja taasen täytyi Mikon totella.

— Mitä riivatun konsteja sillä Mikolla nyt on, ajatteli Saara, jäätyään yksin, mutta älähän huoli, kyllä minä siltä tiedot kiskon, kun palaa.

Ja tiedot Saara kiskoikin. Palattuaan täytyi Mikon tunnustaa ja selittää kaikki, alusta loppuun asti ja sen kuultuaan nauroi Saara henkimeneyksissä.

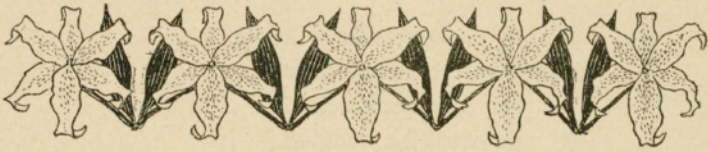
— Onko nyt kummempaa kuultu! Tervata itsensä yltä päältä ja kylpeä sitten kuin puolihullu. No kyllä sinä, Mikko, et ole niitä kaikkein viisaimpia miehiä tässä maailmassa... ja samallinen se on Leenakin... neuvoo toista hullua, ha, ha, ha! nauroi Saara.

Mutta Mikko ei välittänyt vaikka Saara nauroi, vaan paiskausi maata. Naurakoon nyt niin kauan kuin haluttaa, oma vaivansa, ajatteli hän ja nukkui pian.

Paraniko sitten Mikko kylvyn perästä, sitä en ole sattunut kuulemaan.

Jukka Honka.

Köyhä poika.

Minä vain olen köyhä poika,
Vähäpalkkainen työmies vaan,
Toki tyttöstäni minä lemmin,
Hän' en vaihtaisi kultiinkaan.

„Mihin näit sinä?“ Niin utelette.
Mökin vaaralle valmistan,
Pesän pieneh; tyttöni tuopi
Tulen roihuvan takkahan.

„Vuota vuosia kymmenkunta,
Elä yksin, säästöjä tee!“
Niin rikkaat neuvovat mulle.
Mut nuoruus niin hupenee.

Niin kukkien kultainen aika
Ohi lentäen lieksahtais,
Eik' onnenkyyhkyni konsaan
Mun sylihini taas palajais.

Nyt terveys, voimien kukka,
Rusot poskiimme hehkuaa.
Ken moisen rikkautensa
Rahavoittoihin vaihettaa?

Maa, annahan töitäsi meille
Ja leipää työstämme luo,
Mut nuorena meiss' ilon, lemmen
Verenlämpöä hehkua suo!

1824/XI195.

J. H. Erkko.

„Hovin mamseli.”

(Matkamuistelmia.)

Mieleeni muistuu tapaus, joka muutama vuosi takaperin sattui minulle ollessani jalkamatkalla Savossa. Tulin näet tehneeksi tuttavuutta henkilön kanssa, joka päättäen kaikesta, mitä jälkeinpäin sain hänestä tietää, mahtoi jyrkästi erota ympäristöstään, niin kuin vanhanaikuinen jäykkä huonekalu, joka sattumuksen oikusta on eksynyt uudenaikaiseen velttoon tusinasalonkiin. Mahtoi erota, sanon minä, sillä kun sain hänet tuntemaan, lepäsi hän kuolleen ruumis-paarilla ja yhtymäpaikkamme oli kirkkotarha. Mutta kerronpa asian alusta.

Kaksi pitkää päivää olin jo ollut matkalla, ensimmäisen päivän kuumassa, pölyisessä rautatievaunussa, toisen pienessä ahtaassa höyrylaivassa

joka hiljakseen tupsuttaa viiletti pitkin Saimaan vesistön ihania, vaan yksitoikkoisia selkiä. Iltasella myöhään „Ystävää“ laski vähäisen laivasillan kupeelle, josta ei ollut kuin vajaa penikulma Heinälammen kirkolle, jossa minun piti yhtyä matkatoverini kanssa. Nousin siinä maihin ja jäin läheiseen talonpoikaistaloon yöksi. Seuraavana aamuna läksin aikaisin kirkolle päin astumaan.

Aamu oli herttaisen kaunis. Kastehelmet kimaltelivat vielä ruohonkorsien nenissä, viistoon laskevat auringonsäteet painoivat hellävaraisen suudelman puitten latvoihin, vaan muuten oli kapea metsätie vielä melkein siimeksessä. Muistan vielä kuinka sanomattomasti aamun ihanuudesta nautin. Puolen kesää oltuani pakotettu kaupungin kuumuutta kärsimään, teki aamupuhde minuun yhtä virkistävän vaikutuksen kuin raitis kylpy metsälammin kirkaassa vedessä helteisen kävelymatkan jälkeen. Jokainen hengenveto oli nautintoa, joka lisäsi iloani ja elämänhaluani. Muistan vielä kuinka väliin alamäkilöissä panin juoksuksi, tunteakseni paremmin jäsenteni notkeutta.

Tie kulki noromaita, asumatonta seutua, lehtimetsien läpi. Tunnin verran kuljettuani saavuin etelästä päin tulevalle valtamaantielle. Samalla muuttui ympäröivä maisema. Tie nousi vähitellen matalaa petäjä-metsää kasvavalle hiekkaylängölle, josta silloin tällöin ylemmiltä kohdilta näki kaukaisilla kukkuloilla taloja ja peltoja. Asuintoja ei vieläkään ollut tien varrella.

Kerran luulin jo sellaiselle saapuneeni kun tienkäänteessä näin kiviaitauksen ikäänkuin kaskimaan ympärille rakennetun, jossa vain muutama hinterä petäjä alakuloisesti taivasta kohti kohosi. Ja tavallansa se kaski olikin, johon monenlaista kasvia oli kaatunut, oli voimakkaita upeita honkia, oli elonhaluisia taimia, oli joka tuulenhenkäyksessä väriseviä riippakoivuja ja lahoja, sisältä madonsyömiä runkoja, jotka sitkeästi ja ahnaasti harvoilla jällelle jääneillä juurisäikeillään elonnestettä imivät.

Kaikki nyt maassa mätänivät. Vaan orasta ei pellolla näkynyt, ainoastaan kuiva, auringonhelteessä

kellertynyt heinä, siellä täällä punanen horsmankukka ja jäykkä ohdake seassa. Aitauksen toisessa laidassa ei ollut sitäkään, keltanen hiekka irvisti siinä ilkeästi esiin ja hiekkaan oli tihein rivein pystytetty valkosilla nimilaudoilla varustettuja mustia paaluja. Harvassa näkyi joku yksinkertainen musta ristikin. Olihan siinä kuoleman pelto, hautausmaa, yksi noita monia uusia ympäri Suomen sirotettuja, jotka uudenaikainen arka terveydenhoito on karkoittanut tyyssijoiltaan ihmisasuntojen läheisyydestä ja kirkon suojasta asumattoon seutuihin, niinkuin esi-isämme menneinä aikoina armotta ajoivat luotaan pitalintautiset erämaahan kuolemaan. Ikäänkuin ei kuoleman leima olisi itsessään jo kyllin synkkä, ovat nämä uudet hautausmaat yleensä sijoitetut synkän mäntymetsän keskelle, surkeille hiekkakankaille, joiden laihassa maassa ruoho ei jaksa vihanoida eikä lehtipuiden siemenet pysty juurtumaan.

Päivä synkkeni silmissäni — liekö pilvi auringon päällitse kulkenut ja vilpoinen ilma tuntui äkkiä kylmältä. Kauan ei kuitenkaan kuoleman varjo mieltäni painostanut ennenkuin kesäaamun ihanuus jälleen sen lämmitti ja elämä taas koko luonnosta hymyili vastaan.

Kolmisen virstaa kuljettuani loppui vihdoin metsä ja viljelty seutu, kirkonkylä aukeni eteeni. Harmaa puukirkko erillään olevine kömpelöine kellotornineen, tuuhean vanhan hautausmaan keskellä, kohosi vähän matkan päässä tienlaidassa. Sitä katsellessani kumahti kirkonkellon sävel kirkaassa ilmassa ja sitä seurasi hetkisen perästä toinen, sitten yhtä pitkillä väliajoilla kolmas, — neljäs — — hitaasti, juhlallisesti, ikäänkuin joka sävelen väliin jättäen aikaa alakuloisiin mietteisiin kaiken maallisen katoovaisuudesta. Kirkon toiselta puolen läheni ruumissaatto, vaan se ei kummastukseksi jatkanutkaan matkaansa kirkon ohitse, vaan pysähtyi kirkkotarhan portille. Samassa minäkin ehdin paikalle ja pysähdyin katselemaan menoa. Ruumisarkku, pieni, yksinkertainen, musta, valkea höytynen poimukas ympärillä, nostettiin juuri yksinkertaisilta

ruumisvaunuilta. Kirstun kannella lepäsi puolanvar-
sista sidottu risti.

Saattojoukko, joka ei ollut suuri, oli enimmäkseen
naisväkeä: pari kolme vanhaa rouvaa tai neitiä, mitä
lienevät olleet, muutamia vanhanpuoleisia kansannaisia,
kaikki körttiläisten mustansinisessä puvussa, sitä paitsi
nuori pappi, nähtävästi apulainen, haudankaivaja ja
eräs kolmas, joka hänkin näkyi olevan jonakin toimi-
tushmiehenä läsnä. Kaikki teki minuun sen vaikutuksen,
ettei vainajalla ollut saattojoukossa ketään omaisia.

Portille oli sillä välin kokoontunut pieni ryhmä
aikaisin saapuneita kirkkovieraita; vasta heitä nähdes-
säni muistui mieleeni että olikin sunnuntai.

Käännyn erään katsojan puoleen kysyen miten
kirkkotarhaan sai haudata kun oli olemassa uusi hau-
tausmaa.

— „Saavat ne, joilla on sukuhauta“, vastasi hän.

— „Kenen lapsi se sitten tänään haudataan?“

— „Eihän se mikään lapsi ole kun on Hovin
mamseli.“

— „Vai niin, ajattelin vain kun on niin pieni
kirstu. Mikä on vainajan nimi?“

— „En minä hänen nimeään osaa lausua, mutta
Hovin mamseliksi sitä kaikki sanoivat.“

— „Tältäkö paikkakunnalta hän oli kotoisin?“

— „Ka, tältä hän se. Kaunialan hovistahan se
oli syntyjään, joka nyt on kauppamies Pöntisellä.“

Vielä teki mieleni tehdä yksi kysymys lisää saa-
dakseni vakuutta äskeiselle arvelulleni:

— „Vainajalla ei taida hautajaisissa olla ketään
sukulaisia?“ kysäsin.

— „Ei näy olevan“, vastasi puhuteltu. „Kuuluu-
han sillä veli vielä olevan elossa, korkeassa virassa
kuuluu olevan, vaan eipähän tuo hautajaisiin ole tul-
lut, missä asunee kaukana Helsingissä.“

Kaukana Helsingissä, — toistin ajatuksissani, voin-
han sitten minäkin, vaikka olen tuntematon, yhtyä
saattajiin.

Puhelumme aikana oli saattojoukko järjestynyt.
Hämmästykseni näin nyt että naiset, äskenhuomaa-

mani körttiläiset, tarttuivat kantoliinoihin ja nostivat kirstun olkapäilleen. Hitaasti liikkui sitten jono poikki kirkkotarhan, vanhojen riippakoivujen varjostamalle kunnaalle, jossa rauta-aitauksen sisällä oli avonainen hauta. Hauta oli kaivettu harmaan hautakiven kylkeen, jonka sammaltuneesta kirjoituksesta en voinut erottaa muuta kuin sanat

Här hvilar

ja alempana vuosiluvut

f. 1765 † 1830.

Sinne vajosi Hovin mamselikin mustaan loukkoon heimonsa rinnalle. Tavannevatkohan toisensa? Niin vakuutti kumminkin pappi. Juhlallisesti kaikuiivat hänen sanansa: „Maasta olet sinä tullut. Maaksi pitää sinun jälleen tulemaan. Jesus Kristus vapahtajamme on sinut viimeisenä päivänä herättävä.“

Mahtavana kaikui avonaisen haudan ääressä kuninkaallisen runoilijan tärisyttävä tunnustus ihmisen voimattomuudesta Jumalan edessä:

— „Herra, Sinä olet meidän turvamme suvusta sukuun. Ennenkuin vuoret olivat, eli maa ja maailma luotiin, olet Sinä, Jumala, ijankaikkisesta ijankaikkiseen. Sinä, joka annat ihmiset kuolla ja sanot: Tulkaat jälleen, te ihmisten lapset. Sillä tuhat ajast'aikaa ovat Sinun edessä niinkuin eilinen päivä, joka meni ohitse, ja niinkuin vartija yöllä. Sinä vuodatat heitä niinkuin kosken, ja he ovat niinkuin uni; niinkuin ruoho aamulla, joka kohta lakastuu, joka aamulla kukoistaa ja ehtoolla leikataan ja kuivettuu.“

— „Sen tekee Sinun vihas, että me niin hukumme; ja Sinun hirmuisuutes, että me niin äkisti täältä temmataaan. Sillä meidän pahat tekemme Sinä asetat etees, meidän tuntemattomat syntimme valkeuteen Sinun kasvojesi eteen. Sen tähden kuluvat kaikki meidän päivämme Sinun vihas; meidän vuotemme loppuvat pikemmin kuin juttu.“

Olinhan ennenkin seisonut avattujen hautojen ääressä, vaan en syrjäisenä kuulijana niinkuin nyt. Hautaussaarna oli ennen kaikunut korvissani vain synk-

känä säestyksenä haikeille surun ja kaipauksen tunteilleni, joiden persoonallista tuskaa ei mielestäni mitkään sanat voineet tulkita. Minulta, minulta vainaja oli riistetty, armotta — vääryydellä! Toisin tässä. Ei täällä näkynyt kyyneleitä eikä kuulunut itkun tyrskytystä. Intohimotonna, niinkuin tuomio tuomarin huulilta, kaikui psalmistan tunnustus: „Sinä vuodatat heitä niin kuin kosken ja he ovat niin kuin uuni, niin kuin ruoho aamulla, joka kohta lakastuu, joka aamulla kuokoistaa ja nopeasti kuivuu ja ehtoolla leikataan ja kuivettuu.“

Kaikki, kaikki. Tämä ensin, sitten muut. Kantajille tämä totuus ei ollut uusi eikä odottamaton, olihan se painanut leimansa koko heidän maailmankatsantoonsa, heidän kasvoihinsa, jopa heidän pukuunsaakin. Elämä oli heistä vain vaellusta hämärän laakson läpi, maalliset ilot houkutusia poikkeamaan oikealta polulta ja kuolema portti, jonka toisella puolen vasta todellinen elämä, ijankaikkinen oli alkava.

Papin lausuttua siunaus veisasivat naiset virren. Melkein riemulauluna kohosi ääni kirkkaaseen kesäilmaan:

„Nyt riutuvan majansa jättää
Tää henk', jok'ei kuolohon luotu;
Hän ain' janos' tääll' elon vettä,
Jok' Kristuksess' yksin on suotu.“

Naiset ne haudankin täyttivät. Kun väki sitten vähitellen alkoi poistua en voinut olla heitä puhuttelematta: „Vainaja taisi olla teille hengenheimolainen?“ kysäsin.

— „Hän oli sisaremmen Kristuksessa Jeesuksessa“, vastasi yksi heistä, jonka tummia rokonrikkomia kasvoja lämmin tunne samassa valaisi.

— „Me viljelimme joka päivä yhdessä sanaa ja lohdutimme toinen toistamme lähdön päivää odottaessa“, sanoi toinen.

— „Hän oli niinkuin halvin meistä, vaikka oli vallasnainen ja ylhäisestä kodista lähtenyt, hän otti

päällensä orjan muodon, vaan sen vuoksi on Herra hänet rinnallensa armopöytään asettava“, lisäsi kolmas.

— „Onko tällä paikkakunnalla tapana että naiset kantavat ruumisarkun haudalle kun vainaja on naispuolinen?“ kysyin.

Naiset joutuivat hämilleen ja katselivat minua epäilevästi ikäänkuin olisivat pilkkaa pelänneet. Vihdoin vastasi yksi heistä:

— „Eikä ole, vaan tämä vainaja eläessään toivoi että naiset hänet hautaan saattaisivat. Ei tahtonut että miehenkäsi häneen kuolleena koskisi, kun oli eläessään koskemattomana säilynyt.“ Ikään kuin peljäten kerto-neensa tuntemattomalle liian paljon, nyykäyttivät naiset minulle lyhyesti hyvästin ja kiirehtivät kirkkoon.

* * *

Itse jatkoin matkaani vielä pari virstaa nimismiehen taloon, jossa matkatoverini oli määrää minuuon yhtyä. Luonnollisesti mainitsin siellä käynnistäni maahanpanijaisissa ja kyselin vainajan oikeata nimeä. Sain tietää että se oli Charlotta S. . . . , vaan että häntä yleisesti pitäjässä vain „Hovin mamseliksi“ kutsuttiin, ne, jotka hänen olemassaoloaan yleensä enää muistivat.

— „Vai niin, vai on Hovin mamseli nyt kuol-lut!“ huokasi emäntäni sääliväisesti päätänsä nyökyt-täen, „hyvä oli että hän viimein pääsi.“

— „Oliko hän sitten kuollessaan niin vanha?“

— „Oli hän, sanoi käyvänsä jo 80:ta, kuinka pal-jon, ei hän taitanut itsekään muistaa. Kauvan pysyi hän tosin voimissaan, vaikka jo oli hyvin pieneksi ja köykkyselkäiseksi kutistunut, vaan kahtena viime tal-vena kärsi hän ahdistavaa yskää ja se kait se hänen elämänlankansa viimein katkasikin.“

— „Oliko hänen aineellinen toimeentulonsa edes turvattu?“

— „Hyvin niukka oli senkin laita. Olihan hänellä pieni eläke ja pikkuisen hän ehkä lienee työnteon ai-kanaan saaneen säästetyksi. Vaan ei hän siitä paljon itseänsä varten käyttänyt. Köyhille hän näet oli hy-

vin antelias, ikävä vain että hänen armeliansuuttaan niin monesti väärin käytettiin. Ei, kyllä sitä oikean käden täytyy tietää mitä vasen tekee, ei sitä tässä maailmassa muu auta. Taisi hän vähistään lahjoittaa veljenlapsilleenkin ja se minun täytyy sanoa oli mielestäni aivan liikaa. Olisivat ennemmin he voineet lähettää vanhalle tädilleen jotain. Vaan mitä vielä, jouluksi ja nimipäiväksi jonkun onnentoivotuskortin, siinä kaikki. Ja niin kuin hän heitä kuitenkin rakasti, aina kehui meille pitäjäläisille kuinka hyvin kasvatetuja he olivat, kuinka viisaita ja kauneita. No, eihän hän Jumalan kiitos kuitenkaan tarvinnut puutetta kärsiä. Naapurit veivät hänelle aina milloin oli lämpimiä tai lahtia. Ja mielelläänhän sitä veikin kun vanhus aina oli niin kiitollinen ja kohtaloonsa tyytyväinen.“

— „Taisi olla tavattoman vaatimaton ja nöyrä, niin minusta ainakin puheista kirkkomaalla tuntui.“

— „Niin — no — se on miten sen katsoo. Arvaan kyllä että hän heränneiden talonpoikain seurassa ja hengellisissä asioissa oli hyvinkin nöyrä, ja vaatimaton hän oli meidän muidenkin parissa, joita hän säätyläisikseen arvosteli, vaan niin omituinen on ihmisyydän, että hän, joka suurimman osan ijästään oli käsiensä työllä elättänyt itsensä, joka vanhoilla päivillään eli hyvin vähissä varoissa ja joka ei koskaan ystävyydessä annetusta lahjasta loukkaantunut, olipa se kuinka vähäinen tahansa, hän pysyi viime hetkeensä saakka jäykkänä ja ylpeänä kaikkia niitä kohtaan, jotka hän puoliherrasväeksi, „puolivillaisiksi“ nimitti. Niiden suhteen hän ei koskaan unohtanut olevansa virkamiehen tytär ja heidän olevan nousukkaita. Suomenmielisyydestä hänellä yhtä vähän kuin muista ulkomaailman asioista oli tietoa, vaan kun oli saanut päähänsä sen, että se tarkoitti „puolivillaisten“ saattamista „herrasväeksi“, väitti hän olevansa „svekomaani“. Luulenpa että hän koko elämänsä säilytti „mamselin“ nimen vain siitä syystä, että häntä harmitti että kallelaisten käsityöläisten ja maakauppiaitten tyttäret

julkenivat itseään „neidiksi“ ja „fröökynäksi“ kutsut-
taa.“

— „Tiedättekö jotain hänen aikaisemmista vai-
heistaan, hänen nuoruudestaan?“

— „Enpä juuri, sillä kun minä vastanaineena
muutin tänne, oli hän jo vanha ihminen. Mutta minä
huomaan Hovin mamselin teitä huvittavan. Kysytäänpä
mieheltäni, hän joka on tässä pitäjässä syntynyt, voi
ehkä kertoa enemmän. Kustaa tulehan tänne!“ huusi
emäntäni sivuhuoneeseen.

Isäntä tuli ja kertoi:

„Tuomari S . . . , jota yleisesti laamanniksi nimi-
tettiin, oli aikaisin eronnut virastaan ja asettunut Kau-
nialan kartanoon, joka jo oli ollut hänen isällään. Laa-
manni oli noita vanhoja kustaavilaisia, käytökseltään
siro, puheissaan sukkela, joskus ehkä hieman rivo, hy-
väsydäminen, vieraanvarainen, sanalla sanoen gentle-
manni kiireestä kantapäähän. Kaunialan ovet olivat
siihen aikaan yöt päivät seljällään ei ainoastaan paik-
kakunnan, vaan koko maakunnan säätyläisille. Ja ah-
kerasti nämä nauttivatkin talon vieraanvaraisuutta.
Kerrotaan joulukemujen aikana Kaunialassa väliin val-
mistetun vuoteita 20—30 yövieraille ja 3—4 ajohe-
vosta oli aina vieraita varten seisonut piltuissa. Mutta
siltäpä olikin Kaunialan hovi kuuluisa kautta koko
Savon.

Tällaisessa kodissa kasvoivat Charlotta ja hänen
pari vuotta nuorempi veljensä Gustaf Adolf, eli oike-
astaan vain edellinen, sillä poika pantiin aikaisin Ha-
minan kadettikouluun. Tyttö sai aikansa kasva-
tuksen, eli toisin sanoen, hän ei saanut mitään sen
tapaista, jota meidän aikanamme kasvatukseksi sanot-
taisiin. Vuoden ajan oli hänellä kotiopettajatar ja
sill'aikaa hän oppi helmiompelusta, moniaita ranskan-
kielisiä korulauseita sekä soittamaan joitakuita n. s.
paimenlauluja³ kitaralla. Äiti, hiljainen, vaatimaton
henkilö, joka kuoli tytön 15 vuodella ollessa, oli aikai-
semmin opettanut hänelle välttävän lukutaidon ja hy-
vin virheellisen oikokirjoitustaidon. Paljon henkistä
ravintoa ei nuorella tytöllä ollutkaan tarjona, pari

kolme järkeisoppista hartauskirjaa äidin ompelupöydällä ja muutamia romaaneja isän kirjahyllyllä, jonka vakavammasta sisällyksestä hän ei kyennyt selkoa ottamaan.

Hienosti sivistyneellä isällä ei ollut aikaa uhrata tyttärensä kasvatukseen, mutta näki mielellään että tämä suloudellaan ja nuoruutensa viehkeydellä lisäsi hänen salonkinsa viehätysvoimaa s. o. piti seuraa hänen lukuisille vierailleen ja äidin kuoltua hoiti emännän virkaa pöydässä. Muita velvollisuuksia hänellä ei ollutkaan, sillä taloutta varten oli erityinen hoitajatar.

Nuoren Charlotan elämä oli kuin perhosen kukkien keskellä. Elämän hunaja oli hänellä joka taholla tarjona. Selvä on, että sitä tarjottiin hänelle myöskin lemmen ja sen aineellisemmän surrogaatin, naimisten, muodossa; sanotaanpa hänellä olleen rahallisessa suhteessa hyvinkin edullisia tarjouksia valittavana. Hyväntahtoinen isä antoi hänen vapaasti valita ja hän valitsi nuoren aatelisen virkamiehen, jolla oli yhtä pienet tulot kuin hänellä oli suuret elämänvaatimukset. Nuorten sanotaan rakastaneen toisiaan intohimoisesti, vaikkeivät tietysti sen ajan sopivaisuuden vaatimuksia noudattaen saaneet julkisesti osottaa sitä toisilleen. Sanalla sanoen: pelkkää päivänpaistetta, pelkkää päivänpaistetta!

Silloin sattui äkkiä „*une mauvaise plaisanterie*“, huono pila — niinkuin laamanni sitä itse katkeralla ivalla nimitti -- hän sai halvauksen, parin kuukauden kuluttua tuli toinen ja se oli kuolemaksi. Hautajaiset olivat suurellisempia kuin näillä seuduin koskaan muistetaan olleen; soihdunkantajia, ruumisarkku Pietarista, torvisoittokunta Helsingistä ja viinit ulkomailta.

Pitoja kesti kaksi päivää. Kun ne olivat lopussa ruvettiin ottamaan selkoa pesän varoista. Silloin huomattiin, mitä ei kukaan ollut aavistanut, että Kaunialan hovi oli inteknattu puolesta arvostaan. Charlotta mamselin sulhanen tahtoi että maatila myötäisiin saadak-sensa ulos morsiamensa myötäjäiset, vaan Gustaf Adolf, joka juuri vähää ennen oli tullut upseeriksi, ei tahtonut

laskea vanhaa sukutaloa joutumaan vieraisiin käsiin ja sisarensa yhtyi häneen. Silloin purettiin kihlaus.

Luutnantti palasi Pietariin rykmenttiinsä, keisarilliseen kaartiin, sisar jäi asumaan vanhaan kotiin. Luonnollisesti oli huvittelun aika nyt Kaunialassa lopussa, vaan eipä kestänyt kuin pari vuotta, ennenkuin siellä tapahtui vielä suurempi muutos. Tila täytyi myödä veloista. Luutnantti oli näet suurten menojensa vuoksi kalliissa rykmentissä lisännyt inteknausta ja karhut kävivät vähitellen niin tungetteleviksi, että hänen joko oli pakko luopua sotauraltaan tai muuttaa maaomaisuus rahaksi ja hyvittää velkojansa. Luonnollisesti hän valitsi jälkimmäisen ehdon. Ja onneksi se hänelle olikin, sillä armonauringon läheisyydessä hän nopeasti yleni, niin että jo ennen neljäkymmentä täytettyään oli pataljoonan päällikkö ja kenraali.“

— „Entä sisar?“

— „Niin, hänelle ei suinkaan taitanut jäädä mitään yli. Veli kuuluu kyllä pyytäneen häntä luokseen asumaan, vaan kun hän vastikään oli nainut, ja venakon, kieltäytyi sisar kiittäen tarjouksesta. Kainkilla meillä naapureilla oli niin sääli kun Kauniala myytiin. Sen osti rikas talonpoika, joka ensi työkseen käski hakata pois komean kuusiaidan pihamaan ympäriltä, se muka peltoa siimesti. Ei yksikään talon torppareista kuitenkaan suostunut sitä tekemään ja niin saivat kuuset jäädä paikoilleen.

Charlotta mamselille tarjottiin kyllä koti monesakin paikassa, yhdessä emäntänäkin, vaan kun hän ei kärsinyt jäädä niille seuduille, läksi hän Pohjanmaalle, jossa monta monta vuotta, varmaankin pari kolmekymmentä, palveli useissa paikoin n. s. huushollimamselina. Onneksi hän kuitenkin lienee joutunut tekemisiin enimmäkseen hyvien ihmisten kanssa, jotka kohtelivat häntä vertaisenaan. Jo ensimmäisessä palveluspaikassa eräässä pappilassa, oli hän kokonaan muuttanut mieleltään, oli „herännyt“ ja tullut uskovaiseksi. On otaksuttavaa että tämän sisällisen muutoksen tapahtuttua, ulkonaisen kohtalon muutos esiintyi hänelle

vähemmän synkässä valossa. Ainakaan ei hänen koskaan kuultu sitä nureksuvan.

Noin 50 vuoden ijässä hän sitte muutti takaisin kotipitäjänsä asettuen asumaan pieneen mökintapaiseen kirkon läheisyydessä. „Tässä minun on niin hyvä“, oli hänen tapansa sanoa, „sillä tästä näen metsän yli savupatsaan kohoavan Kaunialasta. Onhan se ainoa, mikä siellä on entisellään.“ Kaunialaan hän ei koskaan astunut jalallaan. Jos häneltä syytä kysyi, vastasi hän: „Se olisi Herran kiusaamista, joka niin ihmeellisesti on johdattanut tieni.“ „Mamseli parka, hyvä että hän pääsi!“ lopetti isäntäni liikutuksesta painuneella äänellä kertomuksensa.

*

Vielä kerran sain Hovin mamseliin tutustua — hänen autioksi jättämässään kodissa. Isäntäväkeni kehotti minua näet menemään seuraavana päivänä pidettävään huutokauppaan, jossa hänen vähäinen omaisuutensa perillisiä varten oli myötävä ja vaikka huutokauppa onkin mielestäni kiusallisimpia tilaisuuksia, joita voin ajatella, en hennonut olla sitä hyväkseni käyttämättä.

Tässä huutokaupassa ei tosin nähnyt itkettyneitä kasvoja, hätäisiä, tuskastuneita liikkeitä eikä rukoilevia silmäyksiä kun vasaran kolahtaessa vieras käsi tarttuu johonkin vanhaan, rakkaaseen kaluun. Vaan tässäkin oli raastettu koti, jossa jokainen esine oli revitty irti entisestä elimellisestä yhteydestään. Uutimet poissa ikkunoista, vanhat kuluneet huonekalut keskilattialla, kaappien ja laatikkojen sisällys tyhjennetty sikin sokin röykkiöihin pöydille. Vuosikausia häveliäästi kätkeyty köyhyys oli siinä säälimättömästi paljastettu vieraiden uteliaille katseille. Voi kuolleen oikeuttomuutta! ellei lempivän käsi hänen jätettyä kotiansa suojaa.

Mielelläni olisin huutanut itselleni jonkun pienen esineen Hovin mamselin muistoksi, vaan en sopivata sellaista nähnyt. Vähän ajan kuluttua otti toimitusmies kuitenkin pöydältä esineen, nahkaiset kirjekannet

eli portföljin, jossa oli vanhanaikainen helmiompelus — varmaan omistajan omaa tekoa — ja rupeesi sitä tarjoamaan.

— „Ehkä siinä on kirjeitä sisällä“, ehätin huomauttaa, „ne kait olisivat ensin pois otettavat?“

— „Kenraali on käskenyt myöä kaikki“, vastasi toimimies lyhyesti jatkaen toimitusta.

Voi kuolleen oikeuttomuutta!

— „Kymmenen penniä“, kuului ostajakunnasta välinpitämätön ääni.

— „Kymmenen penniä, ensimmäinen, toinen -- —“

— „Kaksi markkaa“, ehätin väliin.

Kaikki katsoivat minuun pitkästi ikäänkuin säälien kokemattomuuttani, vaan toimitusmies vahvisti kiireesti vasaranlyönnillä tarjouksen. Kirjekannet olivat minun ja minä poistuun heti maksettuaani talosta.

Käteni, jotka kansia pitelivät, vapisivat, pitelinhän niissä ehkä perhesalaisuuksia, toiselle uskottuja, toiselle, jonka oli mahdoton niitä enää suojella. Oliko minulla oikeus kansia avata? Laillinen kyllä oli, sillä perilliset olivat luovuttaneet oikeutensa minulle, vaan oliko myös siveellinen? Jos Hovin mamselin ruumis vielä olisi ollut maan päällä, olisin pannut ne hänelle mukaan hautaan. Nyt se oli mahdotonta. En muista enää millä tekosyillä sain epäilykseni nukutetuksi, sillä tunnustan avanneeni kannet.

Kuten arvasin sisälsivät ne kirjeitä, toiset vanhoja, kellastuneita, toiset myöhemmältä ajalta, useimmat kenraali S—n, muutamat hänen lastensa kirjoittamia. Siinä löysin riemullisen ilmoituksen ensimmäisen pojan syntymisestä ja pyynnön saada kirjoituttaa täti kummiksi. Pari kertaa myöhemminkin oli ilmoituksia samallaisista perhetapauksista, vaikka vähemmin ihas-tuneita. Myöhemmin oli lyheitä tietoja lasten edistymisestä koulussa, valituksia että heidän kasvatuksensa Helsingissä tuli kalliiksi. Sitten oli lyhyt ilmoitus veljen erosta sotapalveluksesta ja muutosta Helsinkiin, taas valituksia että elämä tuli siellä kalliiksi, etteivät he enää voineet pitää hevosia ja vaunuja, koska isän täytyi vielä auttaa poikiakin, joilla ei vielä ollut riit-

täviä tuloja. Kirjeen lopussa oli kysymys eikö sisar mitään tarvinnut ja kehoitus hänen vain ilmoittaa se veljelleen. Muutamissa kirjeissä oli myös terveisiä „Katjalta“.

Lapset toivottivat tädille onnellista uutta vuotta ja kertoivat saaneensa *niin niin* paljon joululahjoja. Parissa kirjeessä kiittivät tädiltä saamistaan lahjoista ja kertoivat koulutodistuksistaan. Sitten oli monta vuotta väliä kunnes saman kuun alulta oli „tädin Sisiltä“ kirje, jossa tämä ilmoitti kihlauksensa, „jonka täti jo luultavasti on nähnyt lehdistä“ ja vakuutti sulhasensa olevan niin rakastettavan että „tädinkin voitamaton sydän heltyisi, jos täti saisi hänet nähdä“. Isä oli liittänyt jälkikirjoituksen, jossa sanoi naimatarjouksen olevan kaikin puolin „sopivan“ lisäten olevansa tyttärensä naimisista sangen hyvillään, koskei hän voi jättää hänelle sanottavaa perintöä eikä myöskään hyväksy, että nuoret tytöt ansaitsevat leipänsä kodin ulkopuolella.

Mamseli parka!

Lopuksi oli kirjeissä huolestunut kysymys sisaren terveyden suhteen ja kehotus kaikin mokomin puhutella lääkäriä.

Minkä vaikutuksen lukeminen minuun teki? Alakuloisen. Ei siltä etteivät kirjeet olisi olleet ystävällisiä. Olivathan ne sitä. Vaan se oli ainostaan tuota laimeata, sovinnasta ystävyyttä, jonka läheinen sukulaisuus synnyttää, ellei persoonallinen tuttavuus, yhteiset riennot ja harrastukset tunteita syvennä ja lämmitä. Tässä puuttui kerrassaan jälkimäinen ehto. Aika ja paikka ja jyrkästi eroava maailmankatsanto avasivat ammottavan kuilun olentojen välille, jotka luonto oli aikonut toistensa iloksi ja turvaksi. Ja kuitenkin nämä kirjeet kaikessa tunteenköyhyydessään muodostivat ainoan johtolangan, joka yhdisti vanhan yksinäisen naisen hänen entisyyteensä ja joka aika ajoin saattoi hänelle tervehdyksen niiltä ainoilta olennoilta, joihin hän oli keskittänyt sulottoman elämänsä muilta kaikilta arasti kätkeyt tunteet.

Selailin eteenpäin ja löysin viimein vanhan sanomalehtipaperin väliltä puoleksi täytetyn kirjearkin.

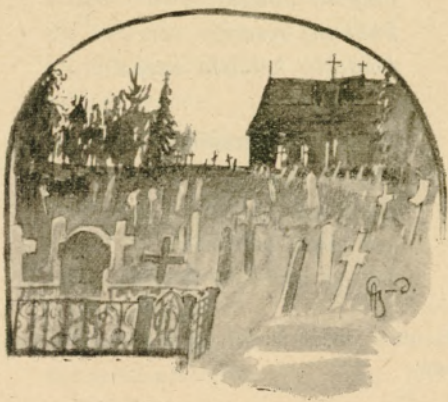
Sydämeni säpsähti, oliko se ehkä vainajan omaa käsialaa? Kirjoitus oli vapisevan käden kirjoittamaa, epätasaista, harjaantumaton; välimerkit puuttuivat ja oikokirjoitus oli virheellistä. Suomennettuna se oli näin kuuluva:

Rakas veli!

Jo viime kerran kirjoittaessani luulin sanoneeni sinulle Ikuiset jäähyväiset sillä yskä vaivaa minua kovasti ja Sieluni halajaa taivaallista Ylkääni vaan Herra joka on pannut meille kaikille Maalin eteen ei vielä katsonut minua otolliseksi kii-tetty olkoon Hänen nimensä. Sissi kertoo Sulhasestaan en minä häntä tunne vaan Rukoilen Jumalaa että Hän joka taivuttaa ihmisten sydämet niin kuin purot ja niin kuin nuoret vesat kääntäisi hänen mielensä semmoiseen jota ei koi syö eikä Ruoste raiskaa. Mielelläni lähettäisin jotain Sissille mutta koh-tahan minä jätän Kaikki ja silloin hän saakoon hopeaisen Sor-mustimeni ja neljä teelusikkaani ne ovat Ainoshopeaiset vaikka ovat kuluneet ja Mahognisen ompelulaatikkoni joka oli äidin muistathan Nyt en jaksaa enempää rintaani niin ahdistaa tah-don vähän levätä — —

Seuraavana päivänä lähetin postissa kenraali S—lle koko kirjetukon, se oli koko yön pitänyt mieli-kuvitukseni ja omantuntoni valveilla.

Tekla Hultin.

Liettualaisia lauluja.

Suomentanut Maila Talvio.

I.

*Kukan kylvin mä nuoren,
kylvin tuorehen ruutan*);
virpeni vihersi,
kukkani nuori
hoidosta hellästä versoi.*

*Ja ma kukkaistarhaan
menin ruuttani luokse;
vielä mä katsoa
kukkaani tahdoin,
katsoa viimisen kerran.*

---

*) „Ruutta“ on se kasvi, josta Liettuassa morsiuskruunut punotaan.

— „Jo on valjaissa orhit,
 kodin portit on auki,
 joutuos, joutuos
 oi tytär nuori,
 rattaille sulhosi viereen!“ —

*Ja ma kärryhyn nousten
 astinlaudalta huusin:*
 — „Oi mene pois, mene
 pois emo vanha,
 muuten mun syömeni särkyy!“ —

*Meni pois emo vanha
 mulle nyökäten päällään:*
 — „Jumalan nimessä,
 tyttöni nuori,
 lähteös anopin kotiin!“ —

*Halki vainion ajoin,
 yli vihreän niityn;
 toisella puolella
 veljeni nuoret,
 toisella ratsasti langot.*

*Halki metsän mä ajoin,
 halki vihreän lehdon;
 varisi, karisi
 jalavasta kaste
 morsiuslippahille.*

*Jopa kylähän jouduin,
tulin anopin taloon;
silloin mä näin, miten
kurjuuteni
anopin portilla kasvoi.*

*Minä veljiä pyysin
sekä lankoja anoin:
— „Oi, hakatkaatte mun
angervon kurjuus
anopin porttien eestä!“ —*

*Veljet voimalla väänsi,
langot raskaasti raatoi;
mutta ei morsion
angervon kurjuus
anopin portilta poistu.*

*Kurjuus vain yhä juurtui,
kurjuus laajeni, lautui;
anopin portille
kurjuuteni
kukkimahan siten jäi.*

II.

Äiti lähteelle mun käski,
 Käski vettä noutamahan.
 Min' en kuullut äidin ääntä,
 Läksin joen kaltamalle.
 Sattui kylmä pohjatuuli,
 Sepeleeni virta ryösti.
 Mutta joen tuolla puolla
 Seisoi nuori poikaparvi.
 „Oi te uljaat nuorukaiset
 Valitkaatte teistä miesi,
 Joka tois mun sepeleeni,
 Laskis rannan kaltahalle,
 Sais mun sitten kullaksensa!“

Poika nuori joelle riensi,
 Sepeleeni virtaan vaipui.
 Poika rantaan uipi, uipi,
 Rantamalla jo on seppel.
 Seppel kyllä rantaan pääsi
 Poika nuori pohjaan jääpi.
 Seppel tuores taas on päässä.
 Poika nuori laudall' lepää.
 Kotiin kannan sepeleeni,
 Hautaan lasken kultaseni.

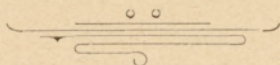

III.

*Lennä oi haukka
aaltojen poikki
laineilla laivan
läikkyvän näät sä.
Laivassa tyttö
tuhdolla istuu,
istuu ja sukii
suortuviansa,
sukii ja huollen
raskaasti huokaa:*

*— Äitiä ei,
ken häihin mun huolis,
taattoa ei,
ken häävarat antais,
siskoa ei,
ken seppelen solmeis,
veikkoa ei,
ken vihille veis mun.*

*Aurinko äitinä
häihin mun huolii.
kuuhut se taattona
häävarat antaa,
tähtöset siskoina
seppelen solmii,
lainehet veljinä
vihille vie mun.*

V. BLOMSTEDT.
PARIISILAISIA
LUONNEKUVIA.

Naapurit.

Savolainen ja Tenhunen asuivat naapureina. Heidän peltojensa aidat juoksivat yhteen, mutta talojen väliä oli kilometri, ei päälle eikä vaille, sen näki selvästi siitä, kun maantien kilometripylväät seisoivat molempain talojen kohdalla. Tenhusen talon kujun suulla seisoivat vielä toinen muhkeampi pylväs, jonka yläpäässä kaunisti kaksi valkoiseksi maalattua lautavyötä, joka oli siinä kievarin- eli majatalon merkinä. Tenhunen oli iäkäs, karski näöltään ja käytökseltäänkin, ei kumartanut viranomaisia herroja ammattinsa eduksi, vaan käski niiden ottaa tuon merkkipylvään selkäänsä, jos ei heille kelpaa majatalon järjestys.

Tenhusen naapuri, Savolainen, oli paljon nuorempi, kekseliäs tekemään silloin tällöin pieniä tepposia, mutta muuten vakava kuin luostarin pappi.

Ohran kynnon aikana, aikaisin aamulla, meni Tenhunen naapurinsa rajaa vasten olevalle pelloille siementä kylvämään ja käski kyntömiesten tulla pe-

rästä siementämään. Yhden saran hän ennätti kylvää, kun näki naapurinsa Savolaisen kävelevän sinne väsyneen ja tuiki totisen näköisenä.

— Huomenta, tervehti se raukeasti, jouduttuaan saran toiseen päähän.

— Huomenta, huomenta, vastasi Tenhunen, oi-kaisten selkäänsä ja korjasi samalla kylvyvakkansa kannakehinhnaa. Etkö sinäkin jo ala siemeniä syytää näin kauniina aamuna.

— Pitäisihän tässä niitakin syytää, sanoi Savolainen, kohottaen olkapäitään. Mutta minulla on ollut vähän rauhaton yö, kun matkustavainen tuli siihen keskellä yötä häiritsemään.

— Minkä tähden se ei tullut kievariin? sanoi Tenhunen, rypistäen kulmiaan.

— Mikä tuolla lienee ollut, kun se siihen vaan tuppautui, selitti Savolainen.

— Etkö sinä sanonut, että tuolla on kievari?

— Eihän sen kanssa tule puhumisesta mitään, joka on „ummikko“, ei osaa suomea, ei halaistua sanaa.

— Ne ne ovat parhaita tollukoita, kiivastui Tenhunen naapurinsa puolesta. Niiden, moseroiden, kanssa sitä on välistä pääsemättömissä.

— Eläs enään sano, vahvisti Savolainen. Jo minä olen siitä tänä yönä uhoon yhtynyt... Ja sitä vartenhan minä tänne tulini, että jos sinä, hyvä naapuri, tulisit vähän avuksi sitä puhuttelemaan.

— Mitäpä sille minäkään hyvin osannen, sanoi Tenhunen, kynsäisten korvallistaan.

— Kyllä sinä jotain paremmin kykenet, kun olet ennenkin ollut niiden kanssa tekemisissä, pyyteli Savolainen. Jos ei muuta, niin pitäisi siltä ainakin saada maksu ruuasta ja muusta, kun sitä on siinä monissa miehin pitänyt hoitaa.

Silloin kiepautti Tenhunen kylvövakan hihnan kaulastaan ja sanoi päättävästi:

— No sen minä kyllä saan aikaan, ettei makсутta pääse, vaikka ei osaisi muuta kuin turkkilaisten kieltä.

Yhtä rintaa lähtivät he astumaan Savolaisen kotiin.

— Kuka kuteus sillä oli kyytimiehenä, kun ei sekään osannut kievariin tulla, ihmetteli Tenhunen matkalla.

— Sepä se on pahinta, kun se ajaa omallaan, selitti Savolainen.

— Kaikki ne nyt nykyaikana ajavat omallaan, murisi Tenhunen, vaan onhan tuo hyväkin näin ohran panon aikana.

Savolainen vei naapurin omaan kamariinsa.

— Odotellaanhan täällä, sanoi hän, taitaa vielä nukkua. Se rupesikin vasta tässä auringon nousun edellä.

— Mutta kohta se kumminkin täytyy herättää, muistutti Tenhunen. En minä jouda täällä kauan odottamaan.

— Kyllä, kyllä. Vaan otetaanhan tässä aamu-rypyt. Minä jo äsken nämä nostin esille, että jos sekin matkustavainen haluaa niin siitä saapi.

— Niin, eihän sitä tiedä, sanoi Tenhunen. Jos se on saksalainen, niin kyllä se ryypyt ottaa, mutta sille pitäisi olla olutta. Kerran minä muutaman saksalaisen kanssa jouduin ihmeeseen. Se murittaa ja murittaa, ja aina osoittaa juomalasia ja taksaa seinällä. Minä kannan sen eteen viinaa, konjakkia ja viiniä, mutta yhä vaan murittaa ja pyörittelee päätään. No minä käsken vaimon tuoda maitoa, sahtia ja vettäkin, mutta ei mikään kelpaa. Ymmärsinhän minä sitten, että olutta se tahtoo ja selitin että ei ole nyt olutta. Mutta eihän se murikko helpoita. Silloin minua jo suututti ja minä hihkasin niin että ikkunat helähtivät, että „tuossa kaiketi ne ovat kaikki, mitä meillä on; muuta sinä, jos saat, ne olueksi.“ Ja ymmärsipäs selvän suomen. Heti tukkesi suunsa ja meni taipaleelle. Eikä tässä nytkään kovin pitkiin puheisiin ruveta, vaan sanotaan selvät sanat.

— Niin tehdäänkin, vahvasti Savolainen. Mutta sietää tässä otella ryyppyjä, ettei hätäytä.

— Ei sen vuoksi, vakuutti Tenhunen ryyppätesään. Minä en ole vielä ikänäni hätäytynyt suurten-

kaan herrain edessä. Näyttääkö tämä miten suurelta herralta?

— Eihän sitä tiedä, kun se on ummikko.

— Näkee sen päältä päinkin, selitti Tenhunen. Jos sillä on kirstuja ja muita matkalaukkuja, niin ei se ole kuin jokin kauppamatkustelija. Suurilla herroilla on harvemmin mitään rojakkata muassaan ja mitä niillä on, niin ne ovat hyviä.

— Ei tälläkään ole tavaroista puhetta, niin että voisi se siihen katsoen olla suurikin herra, selitti Savolainen ja kopautti samalla lasin pohjaa pöytään maistamisen merkiksi.

Tenhunen sanoi jo korvallisissaan kahahtelevan, eikä ollutkaan ihme niin aamutuimaan. Ei hän siltä unhottanut ohran kylvämistä, kun vaan olisi saanut tämän tulkkina olonsa suoritetuksi.

— Kyllä se jo nyt täytyy havauttaa, kiirehti hän. Siellä kylvös loppuu.

— Aikaisia miehiähän tuolla on, kylväkööt itse, rauhoitteli Savolainen. Se on niin vaarallinen mennä aikaisin herättelemään, jos se on miten suuri herra. Istutaanhan ja kahvia odotellessa ryypätään.

— Tässä on jo ryypättynäkin, sanoi Tenhunen liikahdellen entistä kepeämpänä. Minun jo haluttaisi päästä vähän venskailemaan sen herran kanssa. Pian siitä selvä tulee mistä maasta hän on. Onko sillä parta?

— Ei, ei sillä ole partaa.

— Ei se sitten ole venäläinen, jos ei liene poika loppu. Ja kyllä minä venäjän ja ruotsin kielistä tunnen eroituksen, mutta jos se on saksalainen tai englantilainen, niin niistä minä en ymmärrä mitään ja silloin ei auta muu kuin selvä suomi... Tokko sinä osaat yhtään sanaa ruotsia tai venettä?

— En kerrassa yhtään.

— Minä niitä paukauttelen. Jos arvelee ruotsalaiseksi ja sanoo, että „huru mykky“, niin silloin se alkaa mongertaa vastaan, jos ymmärtää. Ja jos luulee venäläiseksi, niin heti se alkaa niesnittää kun sanoo „trastuit, harassoo“. Jos taas sattuu, että ruotsalaiselta

yrittää unehtua otokset maksamatta, niin heti se puistaa lantit, kun sanoo: „ikke petaalar, myntit tänne“. Ja pianpa kääntyy venäläinenkin kun muistuttaa että „tengat hospotai“.

Tenhunen innostui näitä kielinäytteitä tehdessään niin, että kävellä humaili ympäri huonetta. Savolainen istui paikoillaan pöydän päässä ja naurahteli rauhallisesti. Hän oli nuorempi mies kestävämpään ryyppyjä ja käytti jo viimeseltä toverinsa liikkeellä oloa hyväkseen, kaatamalla sen lasiin uutta, vaan ei omaansa.

Jopa viimeinkin tuli apumiehelle kiire.

— Tässä päihtyy hiiteen ja kylvöt jääpi tekevä. Nyt jos et aja ylös, niin minä lähden... Vai etkö sinä uskalla? Missä huoneessa se nukkuu? Kyllä minä uskallan... Minä sanon että „moron herrar!“

Hän seiso i niin juhlallisessa asennossa kuin ainakin suuren herran vastaan ottaja. Savolaisen ei käynyt enään viivyttelemine.

— No nyt se katsotaan, sanoi hän, nousten seisalleen. Se nukkuu tässä viereisessä huoneessa. Minä aukasen hiljaa oven, niin katso sinä, naapuri, minun olkapääni ylitse, että minkä maan mieheksi tuon arvaat.

Tenhunen asettuu aivan selän taakse, olkapään yli kurkoittamaan, kun Savolainen väänsi lukkoa auki.

-- Katsos veitikkata, puhui oven avaaaja, tirkistettyään ensiksi oven raosta. Se on vetäytynyt minun vaimoni viereen.

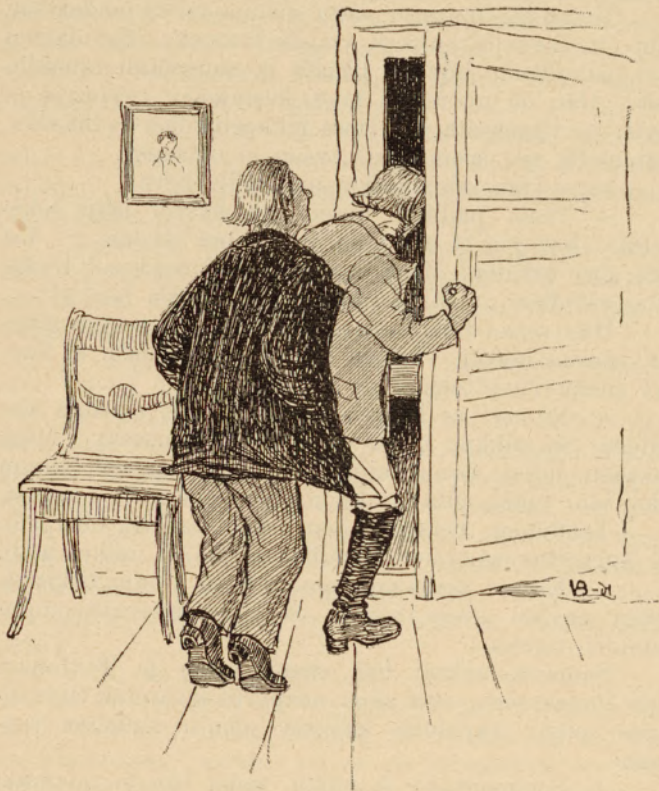
Samassa aukasi hän enemminkin ja Tenhunen näki ihmeekseen, että siinä naapurin emännän vieressä lepäsi pieni, kapaloon kääritty olento kaikessa rauhassa.

— Semmoistako se olikin, sanoi hän ja tarrautui toverinsa kaulukseen. Nyt jos olisit vähänkään pahempi naapuri, niin nyt saisit korvillesi, että soisi.

— Elä veikkonen, elä veikkonen, houkutteli Savolainen. Enhän minä valehdellut. Kyllä se on ummikko ja mennä yönä tullut.

— Niin, niin, vaan minua ei ole vielä ikäpäivänäni saatu näin pitkältä narratuksi, ja sen vuoksi se läheltä piti, etten antanut sinua korvalle.

— No, eiköhän tuo sillä asetu, jos ryypätään vielä tämän herran terveydeksi, että se jäisi tähän pitemmäksi aikaa.

— Onko se edes poika? kysyi Tenhunen, kiuksissaan.

— Aivan varmasti, vakuutti Savolainen kokeneen lasia naapurinsa eteen. En minä ole valehdellut yhtään.

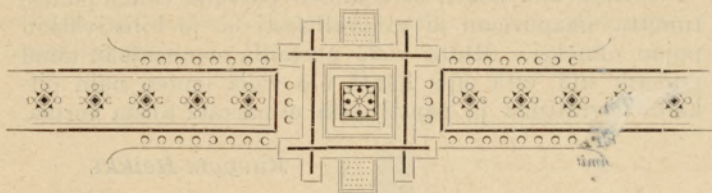
— Elä edes puolustele itseäsi. Mutta kun tuo on poika ja vielä ensimmäinen sinulla, niin ryypään häntä,

Notkeana koetti Savolainen palvella vähän pahastunutta naapuriaan ja ystävällisesti he jo kilistivätkin pojan onneksi. Mutta vielä portailla mennessään tämä jahkaili sitä, että eipä häntä ole vielä ennen näin pitkältä narrattuna ja päätti, että ei narrata toista kertaa.

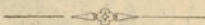
Kauppis-Heikki.

PÄIVÄLEHTI

tarjotaan täten tilattavaksi
vuodeksi 1896.

Päivälchden ohjelma tulee edelleen olemaan sama kuin tähän asti; se tulee toimimaan valtiollisten ja yhteiskunnallisten olojemme kehittämiseksi vapaamieliseen ja kansanvaltaiseen suuntaan.

Tässä työssään on Päivälehdellä nyt, enemmän kuin koskaan ennen syytä toivoa menestyvänsä, senkin vuoksi, että maamme valtiollinen asema yleensä on muuttunut sellaiseksi että kaikenmoinen kehitystyö todellakin on mahdollista.

Vuotaten siihen seikkaperäiseen ohjelmaan, joka viime vuoden lopulla oli julaistuna lehdessämme, pyydämme saada ilmoittaa, että sama ohjelma vastedeskin tulee olemaan ajennusnuoranamme.

Muuten tulee Päivälehti vuoden 1896 kuluessakin tarjoomaan lukijoilleen monipuolista ja vaihtelevaa lukemista eri aloilta. Sen voi lehti luvata sitä suuremmalla varmuudella, kun yhä useampia vanhempia ja nuorempia voimia vähitellen on liittynyt lehden kantajoukkoon ja antaa sille apunsa. Erityisesti pyydämme saada huomauttaa, että useat tun-

netut kirjailijat, niinkuin Juhani Aho, Alkio, J. H. Erkko. Kasimir Leino, y. m. tulevat antamaan lehdelle säännöllisesti apuansa.

Varsinainen lehden toimitus tulee edelleen olemaan sama kuin tänä vuonna. Mittajina ovat:

Eero Erkko. (Vastaava kirjuri)	E. O. Sjöberg. (Toimitussihteeri).	Santeri Ingman.
Tekla Hultin.	Erkki Reijonen. (Taloudenhoitaja).	

Samoin kuin tänä vuonna, seuraa ensi vuonnakin Päivälehti kahdesti kuussa ilmestyvä

UUSI KUVALEHTI,

joka yksinään maksaa koko vuodelta 5 mk. ja puolelta 2 m. 75 p., alennetulla hinnalla koko ja puolen vuoden tilaajille.

Tilaushinnat:

Päivälehti ynnä Uusi Kuvalehti:

	Helsingissä: Maaseudulla: Venäjällä:		
Koko vuodelta	17 m. 50 p.	18 m. — p.	7 rpl. 50 kop.
Puolelta „	8 „ 75 „	9 „ 50 „	4 „ — „

Päivälehti yksinään:

	Helsingissä: Maaseudulla: Venäjällä:		
Koko vuodelta	15 mk. — p.	15 mk. — p.	6 rpl. 50 kop.
$\frac{3}{4}$ „	11 „ 25 „	12 „ — „	5 „ — „
$\frac{1}{2}$ „	7 „ 50 „	8 „ — „	3 „ 50 „
$\frac{1}{4}$ „	3 „ 75 „	4 „ 50 „	2 „ — „

Ameriikassa 5 dollaria ja Kuvalehden kanssa koko vuodelta 6 doll. ja puolelta 3 dollaria.

Kuukaudelta Helsingissä 1 mk. 25 p.

Tilaaajat ulkomaalla kääntykööt suorastaan lehden konttoorin puoleen lähettämällä koko vuodelta 27 mk 50 p., puolelta 14 mk, $\frac{1}{4}$ vuodelta 8 mk ja kuukaudelta 3 mk.

Tämän vuoden
Joulukirjallisuudesta

ovat seuraavat teokset parhaimpia:

- Ihmiskohtaloja.* Romaani, kirj. *Arvid Järnefelt.* 2: 75. Eero Järnefeltin tekemä päällyskuva.
- Kullervo.* Runomuotoinen näytelmä, kirj. *J. H. Erkko.* 3: 75. Korukansissa 5: 25. V. Blomstedtin tekemä päällyislehti.
- Juhana Vilhelm Snellmanin Elämä,* kirj. *Th. Rein.* 10 vihkoa à 1 mk. Todella suuriarvoinen kansallisteos.
- Aseseppä.* Romaani, kirj. *Victor Rydberg.* Tekijän elämäkerta kirj. *Th. Rein.* 3: 25. Koruk. 4: 75.
- Helmiä.* Kokoelma „Novellikuninkaan“ *Prosper Mériméen* novelleja, suoment. *Kasimir Leino.* 2: 75.
- Kotoa pois.* Huvinäytelmä, kirj. *Minna Canth.* 85 p.
- Valittuja runoja.* Valikoima *Gustaf Frödingin* runoja, suoment. *Yrjö Veijola.* 1: 50.
- Kotoisilla rannoilla.* Runoja, kirj. *Severi Nyman.* 1: 50.
- Veneellä poikki Suomenniemen.* Matkaseikkailuja. Kuvilla. 2: 55. sid. 3: 50.

Nämä teokset ovat Kustannusosakeyhtiö Otavan kustantamia ja saadaan kirjakaupoista taikka Kustantajalta.

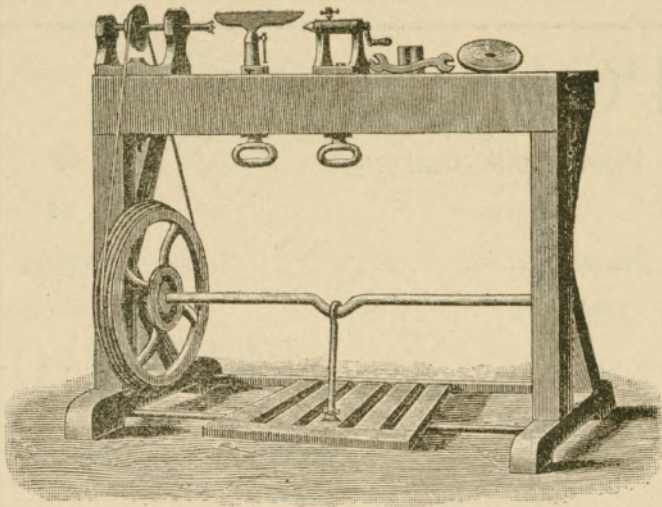
Akateeminen Kirjakauppa

Helsingissä.

Suuri ja hyvä varasto kotimaista ja ulkomaalaista kirjallisuutta. Erittäinkin tieteellistä kirjallisuutta. Ainoa erityisliike opetusvälikappaleita varten Suomessa: erityinen ja pysyväinen opetusvälineiden näyttely, joka käsittää 5 huonetta. Tilaukset maaseudulta toimitetaan nopeasti ja huolella.

—❖— *Hyvin varustettu Paperikauppa.* ❖—

Uusi, suuri ja hyvä varasto **valokuva-albumeja**; hinnat erittäin edulliset ostajalle.

Kansakoulujen johtokunnille huomattavaa!

Tarkoituksenmukaisimmat *työkalut, mallit ja sorvikoneet*, joille myöskin myönnetään *valtionapu*, saadaan allekirjoittaneelta. Hintaluetteloja lähetetään pyydettyessä. — Hietalahden tehtaan, jossa näitä valmistetaan, uudesta rakennettua ja lavennettua tulee tästä lähin edellämäinittuja työkaluja y. m. olemaan alituinen varasto, joten tilaukset voidaan toimittaa heti.

Osoite: Helsinki.

T. Järveläinen.

Uusia kirjoja jouluksi 1895.

Aug. Strindberg. Menneiden vuosisatain vaiheita. Suomentanut *Santeri Ingman.* 3 m. 25 p.

Aina. Iitalampun ääressä. Uusia kertomuksia. Suomentanut *Teuvo Pakkala.* 2 m. 75 p.

E. Evers. Elämänkysymyksiä. Jumalan sanan valossa. Kirja kodeille. Suomentanut *H-a F-s.* Koruk. 2; 50 p.

Matemaattiset tehtävät ylioppilastutkintoa varten vuosina 1874—1895 ynnä *Tulemat* osoituksia niiden laskemisessa. 1: 60.

Söderström & C:o Kustannusosakeyhtiö.

POHJOLA

Palovakuutus-Osakeyhtiö.

Aleksanterink. 42.
Telef. 627.

Tapaturmavakuutus-
Osakeyhtiö

KULLERVO

Edullisimmat ehdot!
Halvimmat maksut!

EDULLISIMMAT EHDOT!

Hotelli Wahlgren

Jyväskylässä.

— Hyvällä paikalla. — Siistit huoneet. — Nopea palvelus. —
 — Hyvin varustettu ravintola. —
 Huokeat hinnat,

Voinvientiiliike **TUOMIKOSKI & C:o**, Hanko
 o t t a a

MEIJERIVOITA

myytäväksi. Tavallinen etumaksu lähetetään heti voin Hankoon saavut-
 tua. Nopea ja säännöllinen tilitys.
 Ollen asioissa ei ainoastaan parhaiden ulkomaisten tukku-, vaan
 myös vähittäis-ostajain kanssa, voimme aina hienosta ja hienoimmasta
 meijerivoista maksaa korkeimmat markkinahinnat.
Meijeritarpeita halvalla.

Hinta: 3: 50